

Unilever APF

Het pensioenfonds van Unilever Nederland

Jaarverslag 2018

Inhoud

Voorwoord	4
-----------------	---

Bestuursverslag APF

Kring Progress - Resultaten & ontwikkelingen 2018	8
Het jaar op hoofdlijnen	10
Vermogensbeheer	16
Kring Forward - Resultaten & ontwikkelingen 2018	20
Het jaar op hoofdlijnen	22
Vermogensbeheer	28
APF Unilever - Overkoepelende activiteiten en ontwikkelingen 2018	32
Maatschappelijk verantwoord beleggen	33
Risicobeheersing	37
Governance - de organisatie in beeld	42
Vooruitblik	50

Jaarrekening APF

Balans per 31 december 2018	52
Staat van baten en lasten over 2018	53
Kasstroomoverzicht over 2018	54
Toelichting jaarrekening	55
Toelichting op de balans	58
Toelichting op de staat van baten en lasten	60
Gebeurtenissen na balansdatum	63

Kring Progress - Financiële jaarrapportage

Balans per 31 december 2018	65
Staat van baten en lasten over 2018	66
Kasstroomoverzicht over 2018	67
Toelichting op de Financiële jaarrapportage kring Progress	68
Toelichting op de balans	73
Toelichting op de staat van baten en lasten	84
Gebeurtenissen na balansdatum	89
Kerncijfers laatste 10 jaar	90
Strategische benchmarkbeschrijving	91

Kring Forward - Financiële jaarrapportage

Balans per 31 december 2018	93
Staat van baten en lasten over 2018	94
Kasstroomoverzicht over 2018	95
Toelichting op de Financiële jaarrapportage kring Forward	96
Toelichting op de balans	101
Toelichting op de staat van baten en lasten	112
Gebeurtenissen na balansdatum	118
Kerncijfers laatste 10 jaar	119
Strategische benchmarkbeschrijving	120

Overige gegevens

Actuariële verklaring kring Progress	122
Actuariële verklaring kring Forward	124
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	126
Verslag Intern Toezicht	136
Verslag Verantwoordingsorgaan Kring Progress	140
Verslag Verantwoordingsorgaan Kring Forward	141

Bijlagen

Bijlage 1 – Personalialia per 31 december 2018	143
Bijlage 2 – Hoofdpijnen pensioenregeling 2018 Forward	144

Voorwoord

Op 1 januari 2019 hebben we voor zowel kring Progress als kring Forward de pensioenen weer volledig kunnen indexeren. Voor de actieve deelnemers betekende het een verhoging van het pensioen met 4,97%, het percentage waarmee de cao-lonen bij Unilever in 2018 zijn gestegen. De pensioenen van de pensioengerechtigden en de gewezen deelnemers zijn met 1,68% verhoogd – daarmee zijn de prijsstijgingen in Nederland goedgemaakt en is de koopkracht van hun pensioen op peil gehouden.

Natuurlijk zijn we daar heel blij mee. Het geeft eens te meer aan dat Progress en Forward financieel sterk en gezond zijn. Ook de vooruitzichten voor indexatie in de komende jaren zijn goed. Dit alles draagt in hoge mate bij aan het vertrouwen dat onze deelnemers en pensioengerechtigden kunnen hebben in hun pensioen. Dat is van grote waarde, zeker in een tijd waarin zoveel te doen is over de pensioenen.

Voor Unilever APF was 2018 een jaar waarin ‘achter de schermen’ hard gewerkt is aan de toekomstbestendigheid van de pensioenen en de pensioenuitvoering. Er is veel tijd en aandacht gestoken in het opstarten van de modernisering van de pensioenadministratie, de wijziging van het betaalproces, het uitwerken van beleidsdocumenten, het voorbereiden op de gevolgen van de Brexit voor de financiële diensten die wij afnemen van partijen in het Verenigd Koninkrijk – ik zou de lijst nog veel langer kunnen maken. We hebben hierin goede stappen gezet, vooral dankzij de grote inzet en deskundigheid van de medewerkers van onze uitvoeringsorganisatie. Unilever APF staat er mede door hun inspanningen als uitvoeringsorganisatie goed voor.

2019 wordt mijn eerste jaar als onafhankelijk voorzitter van de Raad van Bestuur. De start was goed en ik zie uit naar de samenwerking met alle betrokkenen bij Unilever APF. In dit voorwoord wil ik mijn voorganger Ruud Hommes met nadruk bedanken voor de bijdrage die hij heeft geleverd als eerste onafhankelijk voorzitter. Daarnaast gaat ook dank uit naar Michael Kaal, directielid van de uitvoeringsorganisatie en uitvoerend bestuurder, die op 1 november 2018 afscheid heeft genomen.

Eind 2018 zijn de verantwoordingsorganen van beide kringen in een nieuwe samenstelling van start gegaan. Ik wil hier graag de vertrokken leden danken voor hun werk voor dit belangrijke toezichtsorgaan en heet de nieuwe leden hartelijk welkom. Ik kijk uit naar een vruchtbare samenwerking.

*Namens de Raad van Bestuur
Frans Prins, voorzitter*

Bestuursverslag APF Unilever

Over dit verslag

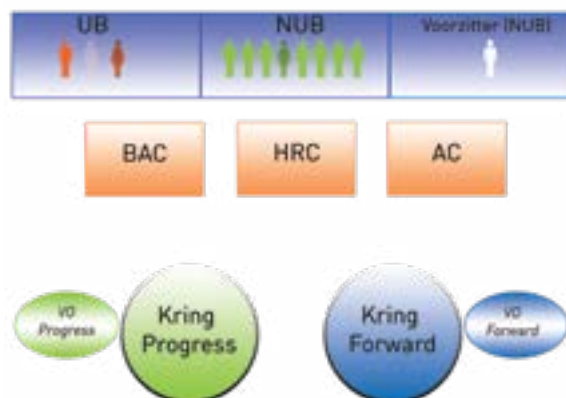
Per 1 januari 2017 zijn de voormalige Unilever-pensioenfonds Progress en Forward juridisch gefuseerd tot Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever Nederland (verder: Unilever APF). Unilever APF heeft twee collectiviteitkringen, kring Progress en kring Forward. Beide kringen hebben een afgescheiden vermogen. De kringen vallen onder één en hetzelfde bestuur, maar hebben wel een eigen indexatie-, premie- en beleggingsbeleid en een eigen pensioenregeling.

Progress is sinds 1 april 2015 een gesloten kring, dat alleen nog de tot 1 april 2015 opgebouwde pensioenen verzorgt en waar geen nieuwe pensioenopbouw meer plaatsvindt. Forward is de kring waar medewerkers van Unilever-bedrijven vanaf 1 april 2015 verder pensioen opbouwen.

Officieel spreken we van de collectiviteitkringen Progress en Forward, maar omwille van de

leesbaarheid noemen we ze in dit verslag Progress en Forward.

Hier ziet u hoe Unilever APF per 31 december 2018 is ingericht. Er is één bestuur, de Raad van Bestuur. Elke kring heeft binnen Unilever APF zijn eigen verantwoordingsorgaan.

* meer informatie over de genoemde gremia kunt u vinden op pagina 42 en verder.

Dit doen wij voor onze stakeholders

Missie

Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever Nederland (kortweg Unilever APF) wil de best mogelijke bijdrage leveren aan een financieel zorgeloze ouderdag van de Unilever-medewerker.

Visie

Unilever APF is een zelfstandige stichting, die nauw verbonden is met Unilever. Wij stellen onze stakeholders in staat om optimale keuzes te maken rondom de pensioenen en te voorkomen dat ze voor verrassingen komen te staan. Unilever APF heeft geen winstoogmerk.

Doelstellingen

- Wij voeren de aan ons opgedragen pensioenregelingen zorgvuldig en correct uit. Wij keren pensioenen juist, volledig en tijdig uit.
- Wij informeren stakeholders tijdig, adequaat en evenwichtig. Waar mogelijk zullen wij de communicatie over rechten en aanspraken over collectiviteitkringen combineren, zodat de aanspraak- en pensioengerechtigden in staat zijn

hun positie te begrijpen en goede keuzes te maken voor hun pensioensituatie.

- In klanttevredenheid, vastgesteld uit onderzoek bij onze stakeholders, scoren wij minimaal een beoordeling 'goed'. Onze stakeholders zijn de actieve en slapende deelnemers, de pensioengerechtigden en de werkgever.
- Wij werken kostenbewust zodat de premie-inleg zoveel mogelijk kan worden besteed aan pensioen.
- Wij zijn een kenniscentrum op het gebied van pensioen t.b.v. de stakeholders.
- Unilever APF biedt een organisatiestructuur waarin goed bestuur als bedoeld in de Code Pensioenfonds mogelijk is en waarin taakvervulling door het bestuur optimaal is. Wij bieden maatwerk voor de stakeholders.
- Wij zoeken aansluiting bij een belangrijk kernthema voor Unilever, te weten duurzaamheid zoals verwoord in het Unilever Sustainable Living Plan.
- Voor de medewerkers van Unilever APF bieden wij een professionele werkomgeving met aandacht voor wellbeing en een goede balans tussen werk en privé.

Hoe dit verslag is opgezet

Met behulp van deze leeswijzer kunt u zich richten op informatie over één specifieke kring, op informatie over Unilever APF (het fonds met beide kringen) en op een meer tekstuele toelichting of meer cijfermatige toelichting. Bent u benieuwd naar de mening van de wettelijke toezicht- en verantwoordingsorganen van het APF, dan kunt u die ook vinden met behulp van het onderstaande overzicht

In het verslag herkent u de kringen als volgt: bij Progress ziet u rechts op de pagina's een groene balk en bij Forward is die balk blauw. Als het over het APF gaat, ziet u rechts géén groene of blauwe balk, maar zijn de cijferopstellingen oranje omkaderd.

Het verslag is als volgt opgebouwd:

- **Resultaten en ontwikkelingen verdeeld naar kring Progress en kring Forward**
Hier vindt u de belangrijkste cijfers en achtergrondinformatie per kring en ontwikkelingen in 2018 met betrekking tot indexatie, rendement, ontwikkeling van de dekkingsgraad, kosten, pensioenregeling. Daarnaast wordt er aandacht gegeven aan de vermogensbeheeractiviteiten en specifiek aan de ALM studie per kring die in 2018 hebben plaatsgevonden.
- **Overkoepelende activiteiten en ontwikkelingen op het niveau van Unilever APF**
Er zijn zaken die voor beide kringen (vrijwel) hetzelfde geregeld zijn. Er wordt aandacht besteed aan maatschappelijk verantwoord beleggen, hoe dat bij Unilever APF is vormgegeven en welke ontwikkelingen in 2018 op dit gebied hebben plaatsgevonden, zoals bijvoorbeeld de eerste stappen naar het uitsluiten van tabak. Vervolgens wordt uitgelegd hoe de risicobeheersing is ingericht, het Risico Control Framework en een aantal aandachtspunten in 2018 zoals bijvoorbeeld de nieuwe regelgeving over gegevensbescherming en Brexit.

Daarnaast wordt aandacht besteed aan de governance, hoe Unilever APF wordt bestuurd en de verschillende organen die betrokken zijn bij het fonds.

Pensioenfondsen worden verwacht te voldoen aan de Code Pensioenfondsen waarin de normen voor goed pensioenfondsbestuur zijn vastgelegd. De verantwoording hierover door Unilever APF wordt in dit hoofdstuk besproken. Daarnaast wordt nog kort ingegaan op wat andere zaken als strategie en doelstellingen voor de lange termijn, het weerstandsvermogen en de communicatie. Het hoofdstuk eindigt met een vooruitblik voor 2019. Dit onderdeel geeft informatie over de organisatie en de werkwijze van het APF.

- **Jaarrekening APF en financiële jaarrapportages verdeeld naar kring Progress en kring Forward**
Na het bestuursverslag volgt de jaarrekening 2018 voor Unilever APF en de financiële jaarrapportages voor de twee kringen. De overzichten bestaan onder andere uit de balans, de staat van baten en lasten, toelichtingen en verdere informatie die benoemd moet worden zoals gebeurtenissen na balansdatum.
- **Overige gegevens**
Het laatste onderdeel bevat de verklaringen van de certificerend actuaire en de controleverklaring van de onafhankelijk accountant. Daarnaast staan hier de verslagen van het intern toezicht en van de beide verantwoordingsorganen.

Wij publiceren separaat een kort jaarbericht met de resultaten op hoofdlijnen per kring. Wie geïnteresseerd is in de samenstelling van de Raad van Bestuur en overige organen kan de personalia terugvinden in bijlage 1.

Kring Progress

Resultaten & ontwikkelingen 2018

€ 4.967 mln
Fondsvermogen

-3,9%
Rendement

€ 3.825 mln
Pensioenverplichtingen

20.437
(Gewezen) deelnemers en
pensioengerechtigden

139%
Beleidsdekkingsgraad

€ 153 mln
Uitkeringen

Een jaar in cijfers

stand van zaken op 31 december 2018

Indexatie per 1 januari 2019:

Pensioengerechtigden en
gewezen deelnemers

1,68%

Deelnemers

4,97%

Het jaar op hoofdlijnen

Volledige indexatie

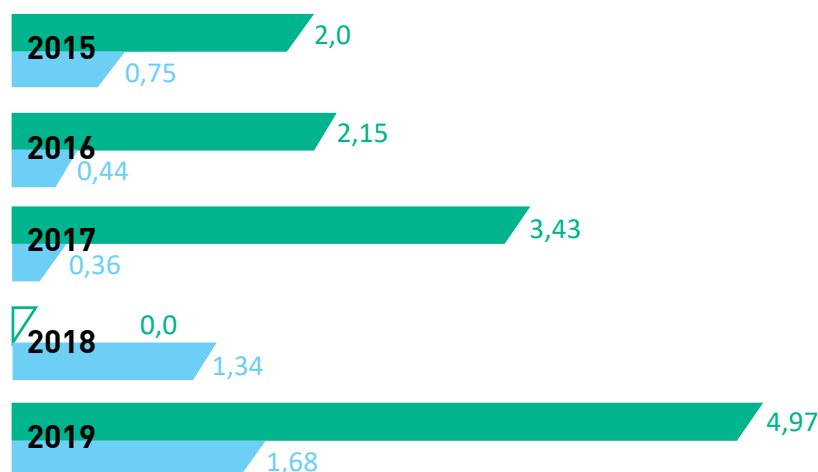
Progress streeft ernaar de pensioenen jaarlijks te verhogen met een indexatie. We willen de pensioenen van de deelnemers die nog in dienst zijn bij een Unilever-onderneming laten meegroeien met de cao-loonstijgingen bij Unilever. De ingegane pensioenen van de pensioengerechtigden en de pensioenen van de gewezen deelnemers willen we laten meegroeien met de prijsstijgingen in Nederland.

Die ambities kunnen we (en mogen we wettelijk) alleen waarmaken als we er financieel goed genoeg voor staan. We mogen de pensioenen volledig indexeren als de beleidsdekkingsgraad boven de wettelijke grens voor volledige, toekomstbestendige indexatie ligt. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde stand van de actuele dekkingsgraad over de laatste twaalf maanden. Eind oktober 2018, het meetmoment voor ons indexatiebesluit, lag de

grens voor toekomstbestendige indexatie voor Progress bij een beleidsdekkingsgraad van 123%.

Dankzij onze robuuste financiële positie voldeden we ook dit jaar weer aan die norm. Onze beleidsdekkingsgraad op 31 oktober 2018 was 140%. Daarom konden we de pensioenen op 1 januari 2019 volledig indexeren. Voor de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers betekende dat een verhoging van hun pensioen met 1,68%. De cao-lonen bij Unilever stegen in 2018 met 4,97%, en dus bedroeg de (volledige) indexatie op 1 januari 2019 voor actieve deelnemers 4,97%. Op 1 januari 2018 waren de pensioenen voor actieve deelnemers niet verhoogd, omdat de cao-lonen in 2017 niet waren gestegen.

Zo indexeerden wij de pensioenen in de laatste vijf jaar:

Indexatie pensioen in % (per 1 januari van een jaar)

- Actieve deelnemers
- Gepensioneerden en gewezen deelnemers

Vooruitzichten indexatie positief

Progress is een financieel sterk fonds en we voeren een solide financieel beleid. We verwachten dat we ook de komende jaren de pensioenen volledig kunnen indexeren. Onze dekkingsgraad zal ondersteund worden door de vrijval van de aanwezige buffers op de pensioenen die we uitkeren. Een dekkingsgraad van 130% betekent dat er voor iedere euro die uitgekeerd moet worden 1,30 euro gereserveerd is. Als er dan één euro pensioen wordt uitgekeerd, blijft er 30 cent over. Daarnaast: bij de huidige lage rente waarmee we de pensioenverplichtingen berekenen, is een relatief laag beleggingsrendement al voldoende om de dekkingsgraad te ondersteunen.

Natuurlijk kunnen we de indexatie voor de komende jaren niet garanderen. Als de rente verder daalt of als de beleggingsresultaten tegenvallen, kan onze financiële positie achteruitgaan.

Rendement op beleggingen

2018 was een teleurstellend beleggingsjaar. We behaalden op onze totale beleggingsportefeuille een rendement van -3,9%. Dat verlies kwam vooral tot stand in de laatste maanden van het jaar. De beurzen kwamen onder druk door de afvlakkende economische groei in de VS en Europa, de toenemende zorgen over de Brexit,

de shutdown van de Amerikaanse overheid en de handelscrisis tussen de VS en China.

Op onze beleggingen, zonder de derivaten die dienen om het rente-, inflatie- en valutarisico te beperken, behaalden we een rendement van -1,2%. Het afdekken van het renterisico leverde door de lichte daling van de rekenrente een winst op van 0,3%. De afdekking van inflatierisico leverde een min op van 1,2%, de afdekking van het valutarisico leverde een min op van 1,8%.

Met ons totale rendement bleven we achter op onze benchmark (de referentieportefeuille) met 1,2%-punt.

Rendement 2018	Progress %	Benchmark %
Vastrentende waarden	0,6	0,9
Aandelen	-7,9	-5,1
Vastgoed	12,2	12,2
Private Equity	13,2	13,2
ESG Value Creation	-3,0	-3,0
Subtotaal assets	-1,2	0,0
Valutaderivaten	-1,8	-1,8
Futures	0,0	0,0
Renteswaps	0,3	0,3
Inflatieswaps	-1,2	-1,2
Totaal assets	-3,9	-2,7

Progress belegt voor de lange termijn. We houden rekening met goede en minder goede jaren. Over de laatste tien jaar boekten we een gemiddeld nettorendement van 9,4% per jaar. Progress streeft ernaar om, door middel van een actieve beleggingsstrategie, op totaal fonds niveau op lange termijn 0.30% beter te presteren dan de benchmark. In 2018 is dit target niet behaald, gemiddeld over 3 en 5 jaar blijft het resultaat ook onder de target. Het 10-jaars gemiddelde is boven target en voldoet daarmee aan de lange termijn doelstelling.

Ontwikkeling dekkingsgraad

Financieel was 2018 een jaar met twee gezichten. Een groot deel van het jaar ging het goed en verbeterde onze financiële situatie. Maar in de laatste maanden werd dit tenietgedaan door scherpe koersdalingen op met name de aandelenmarkten. Onze actuele dekkingsgraad daalde in het laatste kwartaal met 11%-punt tot een eindstand op 31 december van 130%. Dat is 10%-punt lager dan de eindstand van 2017. Omdat die daling in relatief korte tijd tot stand kwam, zien we die nog niet in volle omvang terug in de beleidsdekkingsgraad (die geeft immers de gemiddelde stand van de actuele dekkingsgraad over de laatste twaalf maanden weer). Onze beleidsdekkingsgraad op 31 december 2018 bedroeg 139%. Dat was gelijk aan de eindstand van 2017.

Naast de actuele dekkingsgraad (de stand van zaken op één moment) en de beleidsdekkingsgraad (die de basis vormt voor belangrijke beslissingen als het indexatiebesluit) berekenen we ook de zogeheten reële dekkingsgraad. Dat is de actuele dekkingsgraad waarin onze ambitie om de pensioenen te indexeren is meegenomen. Daardoor is de reële dekkingsgraad altijd lager dan de actuele dekkingsgraad. Eind 2018 was onze reële dekkingsgraad 114%. Eind 2017 was dat 113%.

Ons fondsvermogen nam in 2018 af van 5,3 miljard naar 5,0 miljard euro. Die daling komt, naast de uitgaven aan pensioenuitkeringen en kosten, vooral door het negatieve beleggingsresultaat.

Vermogen versus verplichtingen	Situatie eind 2017	Situatie eind 2018
Pensioenverplichtingen	3.807 mln	3.825 mln
Vermogen	5.329 mln	4.967 mln
Actuele dekkingsgraad	140%	130%
Beleidsdekkingsgraad	139%	139%

De plussen en minnen van 2018

Onze actuele dekkingsgraad is in 2018 met 10%-punt gedaald. Dit waren de belangrijkste oorzaken:

- Beleggingsrendement
We behaalden in 2018 een beleggingsrendement van -3,9%.
- Rekenrente omlaag
Pensioenfonds hebben de laatste jaren last van de zeer lage rentestand. Bij een lage rente moeten we meer geld in kas hebben voor de pensioenen, omdat we er dan simpel gesteld vanuit moeten gaan dat het pensioengeld minder aangroeit. In 2018 is de rente waarmee we onze verplichtingen moeten berekenen gedaald van 1,44% (eind 2017) naar 1,33% eind 2018. Hierdoor zijn onze pensioenverplichtingen gestegen ten opzichte van eind 2017 (en dat dus ondanks het feit dat we pensioen uitgekeerd hebben, zonder dat er nieuwe pensioenopbouw tegenover stond). De hogere pensioenverplichtingen hebben bijgedragen aan de lagere actuele dekkingsgraad in 2018. Wij hebben ons overigens gedeeltelijk ingedekt tegen een daling van de rente. In 2018 hadden we ongeveer 32% van het renterisico afgedekt.

+++ Vrijval buffer

Als wij pensioen uitbetalen, vallen de buffers die wij daarop hebben (dus de ruimte boven een dekkingsgraad van 100%) vrij. Dat ondersteunde ook in 2018 onze dekkingsgraad.

+++ Korter leven

In 2018 zijn we overgegaan op nieuwe sterftekanssen. Voor het eerst in lange tijd zijn die wat gestegen. We blijven naar verwachting nog steeds langer leven, maar de stijging is wat minder groot dan waar we eerder op rekenden.

Dit betekent dat we iets minder opzij hebben moeten zetten voor de pensioenen.

Dit had een opwaarts effect op onze dekkingsgraad van 1,1%-punt.

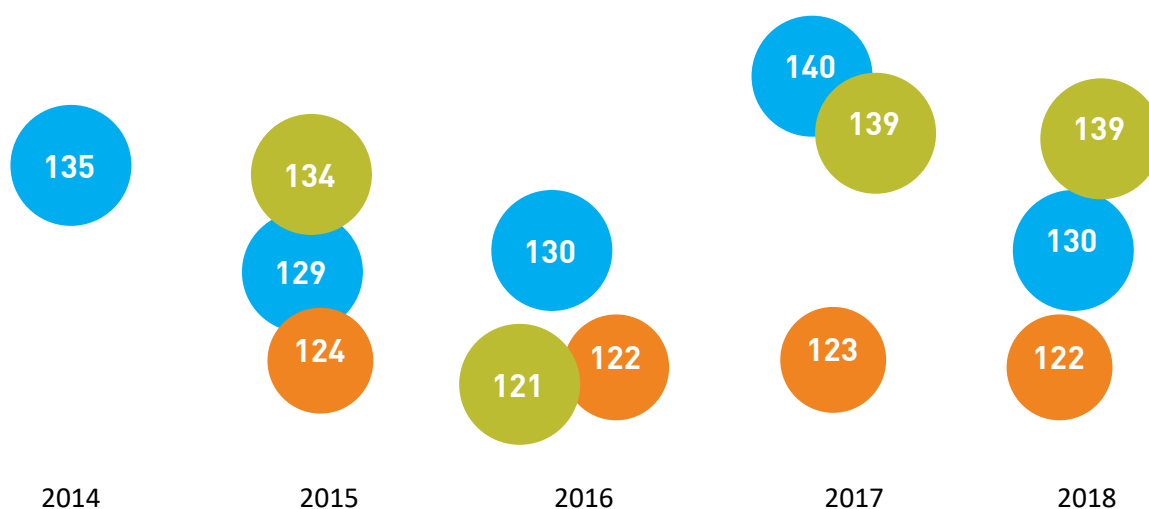
--- Indexatie

Het toekennen van 1,68% indexatie voor de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers en 4,97% voor de actieve deelnemers heeft geleid tot een neerwaarts effect op de dekkingsgraad van 2,8%-punt.

Dekkingsgraad in %

- Actuele dekkingsgraad op 31 december
- De beleidsdekkingsgraad op 31 december.
- De TBI-dekkingsgraad op 31 december.

Hier ziet u hoe onze actuele dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad zich vanaf 2014 hebben ontwikkeld. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde stand van de actuele dekkingsgraad over de laatste twaalf maanden. Deze wordt sinds 2015 gehanteerd als maatstaf voor de financiële gezondheid van een pensioenfonds. De toekomstbestendige indexatie-dekkingsgraad (TBI-dekkingsgraad) geeft de grens aan waarboven we de pensioenen wettelijk volledig mogen indexeren. Deze grens is fondsspecifiek en wordt jaarlijks vastgesteld.

Kosten

Progress let scherp op de kosten. Maar het verzorgen van de pensioenen kost natuurlijk wel geld. Onze kosten zijn in twee soorten te verdelen: pensioenuitvoeringskosten en kosten voor vermogensbeheer.

Pensioenuitvoeringskosten

In 2018 gaf Progress € 3,2 miljoen uit aan pensioenuitvoeringskosten. Dat is € 241 per deelnemer, berekend over de nog bij een Unilever-bedrijf werkende deelnemers en de pensioengerechtigden. Dit is een stijging ten opzichte van 2017 van € 14. De pensioenuitvoeringskosten 2018 zijn licht gedaald ten opzichte van de pensioenuitvoeringskosten 2017, echter het aantal deelnemers waarover deze kosten worden omgeslagen is ook gedaald.

Kosten vermogensbeheer

In 2018 hebben we voor het beheer van onze beleggingen € 30,6 miljoen uitgegeven. Dat is 0,58% van het gemiddeld belegde vermogen. Daarvan was € 18 miljoen bestemd voor beheerkosten, € 3,6 miljoen voor het integrale vermogensbeheer door de fiduciair beheerder, € 2,8 miljoen voor prestatieafhankelijke vergoedingen, € 4,7 miljoen voor transactiekosten en € 0,7 miljoen voor bewaarloon.

Progress streeft naar een optimaal inzicht in de kosten voor vermogensbeheer. Dat stelt ons in staat een streng kostenbeleid te voeren en op gezette tijden met onze beleggers te

heronderhandelen. Bij het verkrijgen van zoveel mogelijk transparantie over de kosten, speelt het onderzoek naar onderliggende kosten een belangrijke rol. Ondanks dat zo'n 50% van de kosten inmiddels direct te herkennen is, hebben we ook in 2018 een flink deel van de kosten moeten schatten. We blijven er naar streven om de indirecte kosten van die asset classes, waar nu niet in detail op gerapporteerd wordt, beter in beeld te krijgen. De geschatte kosten over 2018 (die een onderdeel vormen van de totale kosten) bedroegen € 14,3 miljoen. Hiervan betreft € 10,9 miljoen beheerkosten en prestatieafhankelijke vergoeding (vastgoed en private equity) en € 3,4 miljoen transactiekosten (aandelen, vastrentende waarden en derivaten).

In de tabel hieronder ziet u een overzicht van de vermogensbeheerkosten, vergeleken met die van 2017. De stijging van de kosten is voornamelijk een gevolg van stijgende beheerkosten en prestatieafhankelijke vergoedingen. De beheerkosten stegen door toevoeging van twee nieuwe beleggingsfondsen aan de portefeuille. De stijgende prestatieafhankelijke vergoedingen zijn het gevolg van betere uitsplitsing van typen kosten door de managers.

Vermogensbeheer in '000 euro's	2018	% gemiddeld belegd vermogen	2017	% gemiddeld belegd vermogen
Beheerkosten	18.009	0,35	17.113	0,33
Prestatieafhankelijke vergoedingen	2.816	0,05	-	-
Kosten fiduciair beheer	3.563	0,07	3.054	0,06
Bewaarloon	732	0,01	799	0,02
Transactiekosten	4.700	0,09	6.010	0,11
Overige kosten	769	0,01	1.126	0,02
Totaal	30.589	0,58	28.102	0,54

Haalbaarheidstoets

Progress voert jaarlijks de verplichte haalbaarheidstoets uit. Die geeft inzicht in samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's. Uit de haalbaarheidstoets die we in 2019 hebben uitgevoerd, blijkt dat we nog steeds voldoen aan de door de Raad van Bestuur vastgestelde ondergrenzen voor het pensioenresultaat. Er is dan wettelijk ook geen aanleiding om in gesprek te gaan met de sociale partners over de financiële opzet van de pensioenregeling.

Deel	Toets	Grens	Realisatie 2019
A	Verwacht pensioenresultaat vanuit feitelijke dekkinggraad	Minimaal 100%	102%
D	Spreiding tussen verwacht resultaat en het pensioenresultaat in een slechtweerscenario vanuit feitelijke dekkinggraad	Maximaal 5%	2%

Premie en garantie-afspraken met Unilever

Sinds 1 april 2015 is Progress gesloten voor nieuwe toetreders. Er vindt geen nieuwe pensioenopbouw meer plaats en er komt ook geen premie meer binnen. In de uitvoeringsovereenkomst met Unilever zijn garanties afgesproken over het aanvullen van eventuele tekorten bij Progress. Er vindt een bijstorting plaats als de premiedekkingsgraad lager is dan de toekomstbestendige indexatiegrens vermeerderd met 5%-punt (premiebijbetalingsgrens). De premiedekkingsgraad is de beleidsdekking na aftrek van de indexatie per 1 januari van het komende jaar. Op de peildatum 31 oktober 2017 was de premiedekkingsgraad 136% en de premiebijbetalingsgrens 128%. Er heeft dan ook geen bijstorting door Unilever plaatsgevonden in 2018.

Als de premiedekkingsgraad hoger is dan de toekomstbestendige indexatiegrens vermeerderd met 15%-punt vindt er een terugbetaling van Progress aan Unilever plaats. Ook deze situatie was niet aan de orde in 2018.

Pensioenregeling

Op 1 januari 2018 zijn de pensioenen van actieve deelnemers en de gewezen deelnemers die na 1 januari 2015 uit dienst zijn gegaan omgezet van een pensioenrichtleeftijd van 67 jaar naar een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar. Dit is actuariael neutraal gebeurd. Er is bij de omzetting niets verloren gegaan: er is geen verschil in de waarde van het pensioen op 31 december 2017 of 1 januari 2018. Voor de pensioenen van een deel van de gewezen deelnemers, die nog een standaard pensioeningang op 65 jaar hadden, heeft de omzetting gedurende 2018 plaatsgevonden. Voor deze omzetting is gekozen omdat bij Forward (de kring in Unilever APF waarin werknemers van Unilever-bedrijven sinds 1 april 2015 verder pensioen opbouwen) de pensioenrichtleeftijd is verhoogd naar 68 jaar. Door de pensioenen bij Progress dezelfde richtleeftijd te geven, hebben deelnemers meer overzicht over hun totale pensioen. Uiteraard kunnen deelnemers hun pensioen, zowel bij Progress als Forward, in laten gaan vóór de standaard pensioenrichtleeftijd, binnen de voorwaarden van de pensioenreglementen. Op al ingegane pensioenen was de omzetting naar 68 jaar niet van toepassing.

In 2018 is ook tijd en aandacht gegeven aan het voorbereiden van het waar mogelijk vereenvoudigen van de oude pensioenregelingen. Door die zo te wijzigen dat ze minder afwijken van de nieuwere regelingen, kan de pensioenuitvoering gemakkelijker, goedkoper en toekomstbestendiger worden.

Vermogensbeheer

Progress belegt het vermogen om op de lange termijn een optimaal rendement te behalen met een verantwoord risico. Het beleggingsbeleid is erop gericht om onze beleidsdekkingsgraad zo ver mogelijk boven de TBI-dekkingsgraad (de wettelijke grens voor volledige, toekomstbestendige indexatie) te laten stijgen. Tegelijkertijd moet het risico dat we onder die grens wegzakken acceptabel blijven.

In dit hoofdstuk zetten we de belangrijkste uitgangspunten van ons beleid uiteen, inclusief de belangrijkste beleggingsbeslissingen van de Raad van Bestuur in 2018. Dat doen we aan de hand van de vijf pijlers van ons vermogensbeheer.

ALM

We hebben in 2018 een nieuwe Asset & Liability Management (ALM-) studie uitgevoerd naar welke manier van beleggen het beste aansluit bij onze pensioendoelstellingen. Zo'n ALM-studie voeren we eens in de drie jaar uit. Het gaat daarbij om het op elkaar afstemmen van de beleggingsmix en de verplichtingen, waarbij de robuustheid van het beleid onder verschillende economische scenario's wordt getest. Met de studie van 2018 hebben we onderzocht of ons beleggingsbeleid nog steeds voldoende aansluit bij onze pensioendoelstellingen en risicohouding. De uitkomsten van de studie leiden tot het nieuwe strategische beleggingsbeleidsplan 2019 – 2022. De uitkomsten hebben niet voor fundamentele wijzigingen in het beleggingsbeleid gezorgd. Bij de beschrijving van de vijf pijlers van ons beleid hieronder geven we aan welke aanpassingen van ons beleggingsbeleid los van de ALM-studie zijn doorgevoerd.

De belangrijkste conclusies van de ALM-studie waren:

- De dekkingsgraad van het fonds stijgt naar verwachting doordat de beleggingsopbrengsten boven de lage rente voor de verplichtingen uit zullen komen en door de vrijval van de buffers op de uitgekeerde pensioenen.
- Het risico op een tekort is klein vanwege de bijstortingsgarantie van de sponsor.
- De kans dat we onze indexatieambitie kunnen waarmaken is groot.

Het belangrijkste risico voor het halen van onze pensioenambities is een scenario waarin een zeer negatieve economische ontwikkeling gepaard gaat met hoge inflatie en lage rente. In dat uiterst sombere scenario zou de indexatiedoelstelling op de korte termijn onder druk kunnen komen te staan. Uit andere korte en lange termijnscenario's komen positieve, robuuste resultaten.

Pijler 1: Dynamisch beleggingsbeleid

Progress hanteert een dynamisch beleggingsbeleid: bij hogere dekkingsgraden worden de beleggingsrisico's beperkt om de dekkingsgraad te beschermen.

Het risicoprofiel is afgestemd op de karakteristieken van Progress als gesloten kring, met een vrij hoge gemiddelde leeftijd van de deelnemers. Ook de risicobereidheid van de belanghebbenden is meegewogen. In onze beleggingsmix blijft het belang in aandelen beperkt tot 33% van het totale belegde vermogen. In 2018 is volgens deze mix belegd. Er worden voldoende beleggingsrisico's gelopen om de benodigde verwachte rendementen te kunnen halen en daardoor de dekkingsgraad te ondersteunen met aanvaardbare risico's. Als de dekkingsgraad stijgt, wordt het risico van de beleggingen verlaagd als vastgestelde punten (triggers) zijn bereikt. Dit is in 2018 niet aan de orde geweest.

De herziening van het beleggingsbeleid in 2018 heeft in deze pijler niet tot veranderingen geleid. Naar verwachting zal de dekkingsgraad stijgen, en zal het risico volgens het dynamisch beleggingsbeleid 'automatisch' worden afgebouwd om de dekkingsgraad te beschermen.

Pijler 2: Diversificatie

Progress spreidt het vermogen over verschillende soorten beleggingen. De verdeling is vastgelegd in het strategisch investeringsplan. Van deze verdeling kan binnen een bepaalde bandbreedte worden afgeweken om tactische redenen. Daarmee wijken we dan ook af van de benchmark. Onze doelstelling hiervoor is om jaarlijks 0,25% extra rendement te genereren. Daar zijn we in 2018 niet in geslaagd. Op drie- en vijfjaarsbasis hebben we deze doelstelling ook niet gehaald.

Het aantal landen waarvan we staatsobligaties in de beleggingsportefeuille hebben, is teruggebracht van 17 naar 11. De nadruk ligt op

landen met de hoogste kwaliteit. Een van de redenen daarvoor is dat in toenemende mate alleen deze staatsobligaties als onderpand kunnen dienen bij derivatentransacties.

	Strategische verdeling eind 2018	Portefeuille verdeling eind 2018
	%	%
Vastrentende waarden	50,0	51,0
Aandelen	33,0	31,4
Vastgoed	8,0	9,3
Private Equity	2,0	1,5
ESG Value Creation	2,0	1,7
Korte termijn belegde middelen	5,0	5,1
Totaal assets	100,0	100,0

Hier ziet u hoe de strategische beleggingsmix er in 2018 uitzag en hoe de portefeuille eind 2018 feitelijk verdeeld was.

De ALM 2018 heeft geen aanleiding gegeven voor een substantiële aanpassing van de beleggingsmix. Wel hebben we besloten voor de rapportages de portefeuille anders te ordenen (met ingang van 2019): we gaan van een indeling naar feitelijke beleggingssoorten (aandelen, obligaties etc.) over naar een indeling die de functie van de beleggingen in de totale portefeuille weergeeft. Er komen drie blokken: een stabiele rendementsportefeuille, een groeiportefeuille en een portefeuille met derivaten voor de afdekking van risico's als de rente. Daarbinnen worden de beleggingen verdeeld naar categorieën.

Pijler 3: Beperking valutarisico's

Progress belegt wereldwijd en loopt daardoor valutarisico's. We dekten deze valutarisico's tot 2018 strategisch voor 80% af voor de belangrijkste vijf valuta (Amerikaanse dollar, Japanse yen, Britse pond, Australische dollar en Zwitserse frank). Begin 2018 hebben we besloten de valuta-afdekking voortaan te beperken tot twee valuta, namelijk de Amerikaanse dollar en het Britse pond.

Bovendien is de afdekking van het Britse pond mogelijk tijdelijk (deze is aangehouden vanwege de risico's van de Brexit en wordt over twee jaar geëvalueerd). Voor deze verandering is gekozen omdat de afdekking van de overige valuta geen toegevoegde waarde bleek te hebben. Staatsobligaties worden voor 100% afgedekt voor alle valuta-effecten.

Uit de ALM-2018 zijn geen redenen naar voren gekomen om de bescherming tegen valutarisico's verder aan te passen.

Pijler 4: Beperking rente- en inflatierisico

Progress dekt zich voor een deel in tegen het effect van de rente op de hoogte van onze pensioenverplichtingen zonder indexaties (en daarmee op de dekkingsgraad). De mate van afdekking van het renterisico is gekoppeld aan de hoogte van de rente (de 30-jaars swaprente). Bij een lage rentestand wordt minder afgedekt, omdat het verwachte neerwaartse risico op een verder dalende rente dan afneemt en we meer profiteren van een eventuele rentestijging. Bij een hogere rentestand geldt het omgekeerde: dan beschermen we de dekkingsgraad door een hogere afdekking van het renterisico. In 2018 hebben we de renteafdekking gehandhaafd op het relatief lage niveau van 32%. Hierdoor zal de dekkingsgraad sneller stijgen als de rente zich herstelt naar meer neutrale niveaus. Vanwege de lage rente werd het risico op een verdere daling van de rente als verantwoord beschouwd, zeker ook vanwege de aanwezige financiële buffers van het fonds. De rente waarmee we onze verplichtingen moeten berekenen is in 2018 overigens gedaald. Onze relatief lage afdekking heeft ons daar minder tegen beschermd dan een hogere afdekking zou hebben gedaan. Als de rente op langere termijn weer stijgt naar meer neutrale niveaus zullen we echter profiteren van de lage afdekking.

Investment beliefs

Dit zijn de beleggingsovertuigingen die ten grondslag liggen aan het beleggingsbeleid van Progress:

1. Diversificatie is een belangrijke strategie om het beleggingsrisico te verlagen. Echter, excessieve diversificatie kan leiden tot meer complexiteit.
2. Het strategische beleggingsbeleid (allocatie en overlays) is de belangrijkste beleggingsbeslissing. Het vaststellen van bandbreedtes en beperkingen van diverse tracking errors zorgen ervoor dat de actuele portefeuille voldoende blijft aansluiten op het strategische beleid.
3. Op langere termijn volgen financiële markten een mean-reversion patroon, waarbij de basisaanname is dat lange termijn rendementen doorgaans tenderen naar een lange termijn gemiddelde. Financiële markten zijn niet volledig efficiënt, wat impliceert dat actief beheer waarde kan toevoegen.
4. Kosten kunnen een grote impact hebben op het beleggingsresultaat en hiermee moet rekening gehouden worden bij de implementatie van het beleggingsbeleid, net zoals met het risico/rendementsprofiel.
5. De beleggingen moeten voldoen aan de vereisten van Progress op het gebied van rendement, risico en de ESG-criteria.
6. Op de langere termijn leveren illiquide beleggingen een illiquiditeitspremie op die met name aantrekkelijk is voor beleggers met een langere horizon.

Progress dekt zich ook gedeeltelijk in tegen het inflatierisico. Tot 2016 was die afdekking vastgesteld op een vast percentage van 50%. Als vervolgstap op de ALM-studie 2015 heeft nader onderzoek uitgewezen dat voor ons fonds op dit moment het optimale afdekkingspercentage op 20% ligt. De Raad van Bestuur heeft besloten de verlaging in stappen door te voeren, rekening houdend met de stand van inflatie. De eerste stap (naar 35%) is in 2016 gezet. In 2017 is de afdekking teruggebracht naar 30%. Dat percentage gold ook in 2018. De break-even inflatie (de verwachte inflatie waarvoor obligatiehouders vergoed willen worden) was onvoldoende gestegen voor een volgende stap.

Uit de ALM 2018 zijn geen wijzigingen voortgekomen voor de renteafdekking. In september 2018 is de verlaging van de afdekking van het inflatierisico geëvalueerd. Dat leverde een bevestiging op van de stapsgewijze verlaging, gekoppeld aan de break-even inflatie. Zo lang het optimale percentage van 20% nog niet is bereikt, worden de tussentijdse stappen regelmatig geëvalueerd.

Pijler 5: Maatschappelijk verantwoord beleggen

Progress hecht veel belang aan verantwoord beleggen. Wij vinden dat onze financiële doelstellingen prima samengaan met het integreren van drie duurzaamheidsaspecten in het beleggingsbeleid: milieu, sociaal beleid en goed ondernemingsbestuur. Verantwoord beleggen betekent voor ons: de wereld iets beter maken, zonder dat dit ten koste gaat van het rendement. Sterker nog: we zijn ervan overtuigd dat verantwoord beleggen op de lange termijn bijdraagt aan een duurzaam rendement.

In 2018 zijn geen specifieke wijzigingen in het ESG-beleid doorgevoerd. Wel zijn de twee portefeuilles (Europa en Verenigde Staten) samengevoegd tot één mondiale ESG-portefeuille, met een bijbehorende nieuwe benchmark.

De ontwikkelingen in de uitvoering van ons ESG-beleid gaan gestaag verder. In 2018 hebben we weer een aantal belangrijke stappen gezet. Sinds 2018 is het ESG-beleid binnen Unilever APF formeel ook van toepassing op kring Forward. Een beschrijving van het ESG-beleid, inclusief de belangrijkste ontwikkelingen in 2018, vindt u daarom in het hoofdstuk 'APF – overkoepelende activiteiten en ontwikkelingen'.

Kring Forward

Resultaten & ontwikkelingen 2018

€ 244 mln
Fondsvermogen

-1,4%
Rendement

€ 186 mln
Pensioenverplichtingen

4.218
(Gewezen) deelnemers en
pensioengerechtigden

140%
Beleidsdekkingsgraad

€ 414.000
Uitkeringen

Een jaar in cijfers

stand van zaken op 31 december 2018

Indexatie per 1 januari 2019:

Pensioengerechtigden en
gewezen deelnemers

1,68%

Deelnemers

4,97%

Het jaar op hoofdlijnen

Volledige indexatie

Forward wil de pensioenen ieder jaar indexeren. Onze ambitie is om de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers mee te laten groeien met de prijsstijgingen in Nederland. De pensioenen van de deelnemers die nog in dienst zijn bij een Unilever-onderneming willen we laten meegroeien met de cao-loonstijgingen bij Unilever. Dat kunnen we naar verwachting de komende twee jaar nog doen uit het indexatiedepot dat bij de start van Forward in april 2015 door Unilever is gestort. Overigens waren onze financiële buffers ook zonder het indexatiedepot groot genoeg voor een volledige indexatie. Eind oktober 2018 bedroeg onze beleidsdekkingsgraad 142%. Dat was boven de wettelijke grens voor het toekennen van volledige, toekomstbestendige indexatie. Deze lag op dat moment voor ons fonds op 129%.

We hebben op 1 januari 2019 de pensioenen dus weer volledig kunnen indexeren. De pensioenen van de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers zijn verhoogd met 1,68%. Dat is gelijk aan de stijging van de afgeleide consumentenprijsindex van het CBS over de periode 1 november 2017 tot 1 november 2018. De cao-lonen bij Unilever zijn in 2018 in totaal met 4,97% gestegen. Dat is ook het percentage waarmee op 1 januari 2019 de pensioenen zijn verhoogd van de deelnemers die nog werken bij een Unilever-bedrijf.

Naar verwachting zullen we ook de komende jaren de pensioenen kunnen indexeren. Bij de start van Forward in 2015 is door Unilever een bedrag van € 15 miljoen gestort in het indexatiedepot om de eerste jaren de indexatie voor de actieve deelnemers (de Unilever-werknemers) uit te kunnen betalen. Dit bedrag is naar verwachting voldoende om tot en met 2020 de indexaties uit te betalen, ongeacht de financiële positie van Forward (en die is op dit

moment goed). Dit indexatiedepot staat los van het pensioenvermogen van Forward en telt ook niet mee bij de berekening van de dekkingsgraad.

Indexatie pensioen (per 1 januari van een jaar)	Actieve deelnemers	Pensioen-gerechtigden en gewezen deelnemers
2016	2,15%	0,44%
2017	3,43%	0,36%
2018	0,0%	1,34%
2019	4,97%	1,68%

Op 1 januari 2018 zijn de pensioenen voor actieve deelnemers niet verhoogd, omdat de cao-lonen in 2017 niet waren gestegen.

Rendement 2018

2018 was een teleurstellend beleggingsjaar. Vooral in de laatste maanden stonden de beurzen onder druk. Forward heeft in 2018 op de totale portefeuille een nettorendement geboekt van -1,4%. Het rendement op de beleggingen bedroeg -3,2%. Op de afdekking van het renterisico werd een winst geboekt van 1,8%.

Om onze beleggingsprestaties op waarde te kunnen schatten, vergelijken wij deze met een benchmark (de gemiddelde vergelijkbare beleggingsportefeuille). In 2018 bleven we achter bij de benchmark met 1,1%-punt.

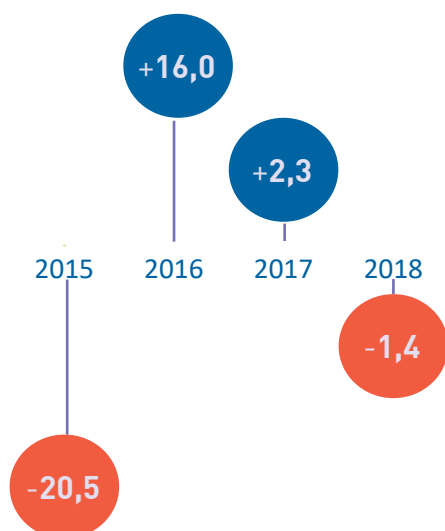
Bij de start van Forward in 2015 is ervoor gekozen om het renterisico voor een deel af te dekken. Het renterisico is het risico dat de marktrente daalt, waardoor onze pensioenverplichtingen stijgen en we dus meer geld 'in kas' moeten hebben voor de pensioenen. Ten eerste was de rente in 2015 laag (en dat geldt nog steeds) en heeft het fonds een flinke financiële buffer. Bovendien is voor

een beperkte afdekking gekozen omdat onze deelnemers gemiddeld vrij jong zijn en we dus een lange beleggingshorizon hebben (het geld kan lang belegd blijven voordat we het nodig hebben om de pensioenen uit te betalen). We hebben daardoor lang de tijd om eventuele verliezen goed te maken. Die dingen opgeteld maken het verantwoord dat het fonds op dit moment een wat groter renterisico loopt. Aan het eind van 2018 was de afdekking 39%.

In 2018 is de rente waarmee wij de verplichtingen moeten berekenen gedaald. Door deze rentedaling hebben we een positief resultaat van 1,8% op onze renteafdekking geboekt. Hoe lager de renteafdekking, des te meer profiteert het fonds van een eventuele stijging van de rente. We zijn er als Raad van Bestuur van overtuigd dat onze lagere renteafdekking op de langere termijn in het belang is van onze (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Dat is ook gebleken uit de doorrekening van alle mogelijke scenario's in de nieuwe ALM-studie die we in 2018 hebben uitgevoerd.

Rendementen sinds de start van Forward

Hier ziet u de nettorendementen (de kosten zijn er al vanaf) die we op onze portefeuille hebben behaald sinds de start van Forward op 1 april 2015. We beleggen voor de lange termijn. Dat betekent dat we rekening kunnen houden met goede en minder goede jaren.

Ontwikkeling dekkingsgraad

De financiële positie van Forward is in 2018 achteruitgegaan, al voldoen we nog steeds aan alle wettelijke normen en zijn we financieel dus nog steeds gezond. Onze actuele dekkingsgraad daalde van 145% eind 2017 naar 131%. De actuele dekkingsgraad geeft aan in hoeverre de pensioenverplichtingen (dat wat we nu 'in kas' moeten hebben voor de pensioenen) op één bepaald moment gedekt wordt door wat we feitelijk aan pensioenvermogen hebben.

Naast de actuele dekkingsgraad hanteren we ook een beleidsdekkingsgraad. Deze geeft de gemiddelde stand aan van de actuele dekkingsgraad over de laatste twaalf maanden. De beleidsdekkingsgraad vormt de (wettelijke) basis voor belangrijke beslissingen als het indexatiebesluit. Onze beleidsdekkingsgraad daalde van 145% eind 2017 naar 140% eind 2018. Die daling is dus aanzienlijk minder dan die van de actuele dekkingsgraad. Dat komt doordat de actuele dekkingsgraad pas in de laatste maanden van het jaar scherp daalde, waardoor het effect op de gemiddelde stand over de laatste twaalf maanden (de beleidsdekkingsgraad) beperkt is.

We berekenen overigens ook onze reële dekkingsgraad. Dat is de actuele dekkingsgraad waarin onze ambitie om de pensioenen te indexeren is meegenomen. Daardoor is de reële dekkingsgraad lager dan de actuele dekkingsgraad. Eind 2018 bedroeg onze reële dekkingsgraad 109%.

Ons fondsvermogen steeg door de premie-inkomsten (en ondanks het beleggingsverlies) van € 191,7 miljoen naar € 244,0 miljoen. De pensioenverplichtingen stegen door de nieuwe pensioenopbouw en de lagere rekenrente van € 132,1 miljoen naar € 186,3 miljoen.

De plussen en minnen van 2018

Dit waren de belangrijkste plussen en minnen van 2018

--- Beleggingsrendement

In 2018 hebben we een negatief beleggingsresultaat behaald van 1,4%.

--- Rekenrente

In 2018 is de rekenrente waarmee we onze pensioenverplichtingen moeten berekenen gedaald van 1,75% naar 1,60%. Een lagere rente betekent dat we meer geld in kas moeten hebben voor de pensioenen, oftewel: dat onze verplichtingen stijgen. Dat werkte in 2018 per saldo negatief uit op onze dekkingsgraad. Wij hebben ons gedeeltelijk ingedekt tegen het renterisico. In 2018 hadden we 39% van het renterisico afgedekt.

+++ Kortere leven

We zijn overgegaan op nieuwe sterftekansen. Voor het eerst in lange tijd zijn de ramingen voor de levensverwachting iets naar beneden bijgesteld.

De levensverwachting blijft toenemen, maar minder snel dan waar we eerder vanuit gingen. Hierdoor hoeven we iets minder geld te reserveren voor de pensioenen. De dekkingsgraad is hierdoor gestegen met 2,4%-punt.

--- Verwatering beginkapitaal

Bij de start van Forward is er een kapitaal van € 15 miljoen meegegeven door Unilever. Het eerste jaar vormde dit een grote factor in de (hoge) dekkingsgraad van het fonds. In 2018 heeft dit nog een beperkt negatief effect op onze dekkingsgraad gehad.

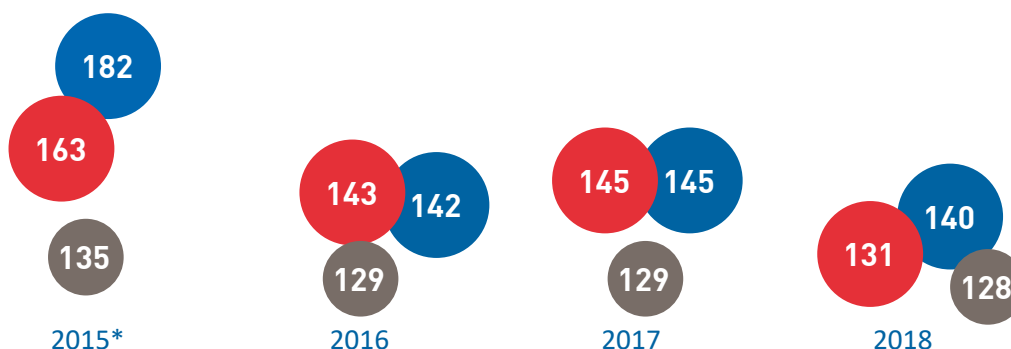
Er is ook een verlagend effect op de dekkingsgraad als gevolg van de premie. In de premie wordt gerekend met een lagere dekkingsgraad dan de actuele dekkingsgraad.

--- Indexatie

Het toekennen van 4,97% indexatie voor de actieve deelnemers en 1,68% voor de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers heeft geleid tot een verlaging van de dekkingsgraad met 2,9%-punt.

Dekkingsgraad in %

- Actuele dekkingsgraad op 31 december
- De beleidsdekkingsgraad is een maatstaf voor de financiële gezondheid van een fonds. Het is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad over 12 maanden.
- TBI-dekkingsgraad op 31 december

* Beleidsdekkingsgraad over 9 maanden

Kosten

Forward geeft geld uit om de pensioenen professioneel te verzorgen. We maken kosten voor de pensioenuitvoering (van het innen van premies, tot administratie en communicatie) en voor het vermogensbeheer. Wij hebben transparantie over onze kosten hoog in het vaandel.

Kosten pensioenuitvoering

In 2018 heeft Forward € 1,8 miljoen uitgegeven aan kosten voor pensioenuitvoering. Per deelnemer is dat € 712, berekend over de actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Dat is een vrij hoog bedrag, zeker in vergelijking met de kosten per deelnemer bij grotere pensioenfonds. Dat heeft te maken met de minimale omvang en de vaste kosten die een pensioenuitvoeringsorganisatie heeft. Die stuwt bij een kring als de onze de kosten per deelnemer naar een bovengemiddeld hoog niveau, ook al delen we binnen Unilever APF de uitvoeringsorganisatie met Progress.

Belangrijk om te weten is wel dat Unilever de pensioenuitvoeringskosten betaalt in de vorm van een toeslag op de pensioenpremie. De kosten gaan dus niet af van de pensioenpremie van de deelnemers.

Verwacht wordt dat met het afstoten van Unilever-bedrijven in Nederland op termijn het aantal actieve deelnemers van Forward kleiner

kan worden, zoals in 2018 door de verkoop van 'Oss' (Unox fabrieken) en BCS (Baking, Cooking and Spreads). Positief is dat de voor Unilever belangrijke kostenmaatstaf – totale pensioenuitvoeringskosten van Unilever APF i.p.v. de kosten per deelnemer – wel een gematigde ontwikkeling laat zien.

Kosten vermogensbeheer

Forward maakt kosten om het pensioenvermogen optimaal te beheren. We letten scherp op die kosten: we geven alleen extra geld uit aan vermogensbeheerders als daar naar verwachting een betere rendementsrisico-verhouding uitkomt.

In 2018 hebben we voor het beheer van onze beleggingen € 1,7 miljoen uitgegeven. Dat is 0,81% van het gemiddeld belegd vermogen.

Daarvan was € 0,9 miljoen bestemd voor beheerkosten, € 0,5 miljoen voor fiduciair beheer, € 0,2 miljoen voor transactiekosten en € 0,03 miljoen voor bewaarloon.

Forward streeft ernaar zoveel mogelijk inzicht in de vermogensbeheerkosten te krijgen. Dit stelt ons in staat een streng beleid ten aanzien van deze kosten te voeren en op gezette tijden met onze beleggers te (her-)onderhandelen. Wij doen onderzoek naar de onderliggende kostendrijvers, zodat zoveel mogelijk transparantie ontstaat. Ondanks het feit dat het overgrote deel van de kosten duidelijk is, hebben wij een deel van de vermogensbeheer-

Vermogensbeheer in '000 euro's	2018	% gemiddeld belegd vermogen	2017	% gemiddeld belegd vermogen
Beheerkosten	876	0,41	584	0,38
Prestatieafhankelijke vergoedingen	-	-	-	-
Kosten fiduciair beheer	530	0,25	322	0,21
Bewaarloon	34	0,02	28	0,02
Transactiekosten	238	0,11	160	0,10
Overige kosten	46	0,02	43	0,03
Totaal	1.724	0,81	1.137	0,74

kosten moeten schatten. Deze geschatte kosten over 2018, die een onderdeel vormen van de totale kosten, bedragen € 0,2 miljoen.

Totale kosten voor vermogensbeheer stegen in 2018 van € 1,1 miljoen naar € 1,7 miljoen, voornamelijk door stijging van beheerkosten en kosten voor fiduciair beheer. De beheerkosten stegen door toevoeging van twee nieuwe beleggingsfondsen aan de portefeuille. De kosten voor fiduciair beheer stegen voornamelijk doordat BTW voor het eerst voor een heel jaar is berekend (in 2017 alleen over het vierde kwartaal).

Afname actieve deelnemers

Door het afstoten van Unilever van 'Oss' en BCS daalt het aantal actieve deelnemers van Forward. Hun verdere pensioenopbouw stopt. Er is geen sprake van een collectieve waardeoverdracht; de opgebouwde pensioenen blijven bij Forward en de deelnemers van 'Oss' zijn per begin 2018 gewezen deelnemers, de deelnemers van BCS per eind 2018.

Haalbaarheidstoets

Deel	Toets	Grens	Realisatie 2019
A	Verwacht pensioenresultaat vanuit feitelijke dekkingsgraad	Minimaal 95%	105%
D	Spreiding tussen verwacht resultaat en het pensioenresultaat in een slechtweersscenario vanuit de feitelijke dekkingsgraad	Maximaal 35%	25%

Ook in 2019 heeft Forward de jaarlijkse haalbaarheidstoets volgens de regels van DNB uitgevoerd. De toets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet van de pensioenregeling, het verwachte pensioen-

resultaat en de risico's die daarbij gelden over een periode van 60 jaar. Volgens de toets voldoen we nog steeds aan de gestelde ondergrenzen. Er is dan ook geen aanleiding om met de sociale partners in gesprek te gaan over de financiële opzet van de pensioenregeling.

Pensioenregeling

Aard van de regeling

De deelnemers van Forward bouwen pensioen op in een collectieve beschikbare premieregeling. De sponsor Unilever betaalt een jaarlijks volgens een vaste methodiek vastgestelde premie en is niet verantwoordelijk voor eventuele tekorten bij het fonds. De risico's liggen daarmee bij het collectief van deelnemers en pensioengerechtigden. Feitelijk is dit het risico dat de pensioenen bij tekorten niet of niet volledig worden geïndexeerd of in het uiterste geval worden verlaagd. De belangrijkste risico's zijn tegenvallende beleggingsopbrengsten, een daling van de rente (bij een lagere rente is er meer geld nodig voor de pensioenen) en een sterker dan verwachte stijging van de levensverwachting. In juridische zin is er sprake van een uitkeringsovereenkomst.

In een collectieve beschikbare premieregeling bestaat voor de actieve deelnemers het risico dat de premie onvoldoende is om de beoogde pensioenopbouw in dat jaar te financieren. Door de jaarlijkse premievaststelling is dat risico bij Forward zeer beperkt.

Inhoud pensioenregeling

De pensioenregeling mikt op een jaarlijkse pensioenopbouw van 1,875% van de pensioengrondslag bij een pensioenleeftijd van (vanaf 1 januari 2018) 68 jaar, plus een partner en wezenpensioen op opbouwbasis. Daarnaast is er een arbeidsongeschiktheidspensioen geregeld.

De franchise bedraagt op 1 januari 2018 € 13.344. De pensioenregeling kent als gevolg van de fiscale regels een plafond van € 105.075 in 2018.

Werknemers van Unilever-bedrijven hebben de mogelijkheid over het salaris boven die grens vrijwillig bij te sparen in een nettopensioen-regeling. Ze sparen daarin uit hun nettosalaris en over het gespaarde vermogen krijgen ze vrijstelling in box 3. Bovendien is de uitkering uit de regeling te zijner tijd onbelast. Deze regeling wordt niet uitgevoerd door Forward of Progress, maar wordt wel ondersteund door de pensioenorganisatie van Unilever APF, bijvoorbeeld in de communicatie.

1 januari 2018: pensioenrichtleeftijd naar 68 jaar

Op 1 januari 2018 is vanwege fiscale regels de pensioenrichtleeftijd voor de verdere pensioen-opbouw in onze regeling verhoogd van 67 naar 68 jaar. Voor de overzichtelijkheid van het totale pensioen is besloten voor de actieve deelnemers de tot 2018 bij Forward (en Progress) opgebouwde aanspraken ook om te zetten naar een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar. Dit is actuariel neutraal gebeurd: er is geen verschil in pensioenwaarde op 31 december 2017 en 1 januari 2018. Bij de omzetting is dus niets verloren gegaan. Voor wie al (volledig) met pensioen is, heeft dit alles geen gevolgen. Vervroegen van de pensioeningangsdatum blijft mogelijk, binnen de mogelijkheden van de pensioenreglementen.

Premie

Voor 2018 is de pensioenpremie die Unilever aan Forward betaalt, vastgesteld op 38,4% van de pensioengrondslag en dat komt overeen met € 48,3 miljoen. De werknemerspremie is 3% en bedraagt € 4,1 miljoen.

De premie die sponsor Unilever stort, wordt jaarlijks vastgesteld volgens een vaste formule. Deze wordt onder meer bepaald door de rente (de rentetermijnstructuur) zoals De Nederlandsche Bank (DNB) die vaststelt per 31 oktober van het voorafgaande jaar. Er zit ook een opslag in de premie om de indexatie van de pensioenen te ondersteunen, terwijl aan de andere kant de premie weer wat gematigd wordt door de te verwachten rendementen. Al met al berekenen we de premie op basis van een rente die 0,8%-punt lager is dan de rentetermijnstructuur. Een lagere rente betekent: een hogere premie.

Vermogensbeheer

In dit hoofdstuk belichten we de belangrijkste uitgangspunten van het beleggingsbeleid van Forward. Ook geven we aan welke beslissingen de Raad van Bestuur in 2018 heeft genomen en geven we een overzicht van de resultaten.

Doelstelling

Het beleggingsbeleid van Forward is erop gericht de kans op indexatie zo groot mogelijk te maken. Dat wil zeggen dat we streven naar een dekkingsgraad ruim boven de TBI-dekkingsgraad, de grens waarboven volledige toekomstbestendige indexatie wettelijk is toegestaan. Daarnaast: bij de huidige lage rente waarmee we de pensioenverplichtingen berekenen, is een relatief laag beleggingsrendement al voldoende om de dekkingsgraad te ondersteunen. Natuurlijk kunnen we de indexatie voor de komende jaren niet garanderen. Als de rente verder daalt of als de beleggingsresultaten tegenvallen, kan onze financiële positie achteruitgaan.

Risicohouding

Voor de start van Forward in 2015 is een ALM-studie uitgevoerd om het beleggingsbeleid zo goed mogelijk af te stemmen op de toekomstige verplichtingen en op ons streven om de pensioenen ieder jaar te kunnen indexeren. In het vermogensbeheer worden bewust en gecontroleerd risico's gelopen. De hoogte van die risico's wordt onder meer bepaald door de beleggingsmix, maar ook bijvoorbeeld door de mate waarin we het rente- en valutarisico afdekken. De gekozen uitgangspunten passen bij het voor Forward vastgestelde risicoprofiel. Forward streeft naar een zogeheten risicobudget van 27%. Dat wil zeggen dat we een portefeuille

creëren met een risicoprofiel waarvoor een 27% buffer nodig is bovenop een dekkingsgraad van 100%. Eind 2018 bedroeg deze benodigde buffer 25% en werd feitelijk minder risico gelopen dan beoogd.

Nieuwe ALM

In 2018 is een nieuwe ALM-studie uitgevoerd voor Forward. Er zijn vanuit de nieuwe studie geen fundamentele veranderingen in het beleggingsbeleid naar voren gekomen, al zijn er wel enkele aanpassingen doorgevoerd. In de beschrijving van de vier pijlers van ons beleggingsbeleid (hieronder) geven we aan welke aanpassingen we in 2018 hebben doorgevoerd. De risicohouding en het risicobudget van 27% zijn niet gewijzigd.

Enkele conclusies uit de ALM 2018:

- Als jonge kring is de premie nog zeer dominant binnen de financiële positie van het fonds; de impact van het beleggingsbeleid is nog relatief klein. De impact van wijzigingen in het beleggingsbeleid op de indexatiekans is daarom beperkt.
- Het strategisch beleggingsbeleid levert naar verwachting voldoende rendement op om de dekkingsgraad te beschermen en de indexatie-ambities op de korte en lange termijn waar te kunnen maken.

- Het risico dat beleggingsverliezen leiden tot het niet kunnen indexeren, zal zich hooguit op de zeer lange termijn voordoen (meer dan vijftien jaar).
- Er is voldoende ruimte om alternatieven voor het beleggingsbeleid te formuleren binnen het huidige risicobudget zonder de kans op indexatie aan te tasten.
- De pensioenresultaten zijn robuust gebleken in diverse stress-scenario's voor de korte en lange termijn. Ook zijn ze bestand tegen een daling van het aantal actieve deelnemers met 30%.

De vier pijlers van het beleggingsbeleid

1. Spreiding

Spreiding is een belangrijk instrument om beleggingsrisico's te beheersen. Wij hebben onze beleggingen in twee blokken verdeeld: een groei- en stabiele rendementsportefeuille. Daarbinnen zijn de beleggingen weer verdeeld over een aantal categorieën. Dat biedt voldoende spreiding, zonder dat er sprake is van nodeloze complexiteit (wat belangrijk is voor beheersbaarheid, transparantie en niet in de laatste plaats om onnodige kosten te voorkomen). De basisverdeling in het strategisch beleid is 60% groei en 35% stabiel rendement. Daarnaast zit 5% van het vermogen in korte termijn belegde middelen. De stabiele

rendementsportefeuille is bedoeld om de ontwikkeling van de marktwaarde van de verplichtingen zo goed mogelijk te volgen en bestaat uit staats-, bedrijfsobligaties en Nederlandse hypotheek. De groeiportefeuille is bedoeld om met aanvaardbaar risico extra rendement te behalen om de kans op indexatie zo groot mogelijk te maken. Deze portefeuille bestaat onder andere uit aandelen, hoogrenderende obligaties (high yield) en beursgenoteerd vastgoed.

In 2018 heeft de Raad van Bestuur besloten tot een verschuiving van staatsobligaties naar bedrijfsobligaties van 5% van het belegde vermogen. De reden is de relatieve aantrekkelijkheid van bedrijfsobligaties ten opzichte van de momenteel hoog geprijsde en minder renderende staatsobligaties. Daarnaast is er in het kader van het ESG-beleid een nieuwe beleggingscategorie geïntroduceerd: ESG value creation. Er is een start gemaakt met beleggen in deze categorie.

In de tabel hieronder is de indeling van onze strategische beleggingsmix en de feitelijke mix van eind 2018 weergegeven. Binnen een vastgestelde bandbreedte kan afgeweken worden van de strategische mix om in te spelen op actuele omstandigheden. U ziet ook de resultaten van de beleggingen.

Beleggingsmix	Strategische verdeling eind 2018 %	Portefeuille verdeling eind 2018 %	Rendement 2018 Forward %	Rendement 2018 Benchmark %
Groeiportefeuille	60	57	-5,2	-3,5
Stabiele rendementsportefeuille	35	37	-0,1	-0,1
Korte termijn belegde middelen	5	6	0,1	0,1
Subtotaal assets	100	100	-3,2	-2,1
Renteswaps	0	0	1,8	1,8
Totaal assets	100	100	-1,4	-0,3

2. Afdekking van het renterisico

De rente is een belangrijk risico voor pensioenfondsen. Een rentedaling zorgt voor een hogere waardering van de verplichtingen en dus voor druk op de dekkingsgraad. Tegen dit risico kunnen we ons indekken. Maar het afdekken van het renterisico zorgt er wel voor dat Forward minder profiteert van een toekomstige stijging van de rente. Vandaar dat ook hier gezocht moet worden naar een balans tussen kansen en risico's.

Binnen ons beleggingsbeleid heeft de renteafdekking een spilfunctie om het risicobudget van 27% (vereist eigen vermogen, oftewel VEV) te bewaken en optimaal te benutten. Een hogere renteafdekking heeft namelijk een lager VEV als gevolg en andersom. In 2018 is de renteafdekking iets verhoogd om de (geringe) toename van risico in de beleggingsmix te compenseren en binnen het risicobudget van 27% te blijven. De renteafdekking was eind 2018 39%, en is daarmee nog steeds niet hoog. Dat sluit ook aan bij het feit dat bij de huidige lage rente de voordelen van een lagere afdekking aanzienlijk zijn als de rente naar de verwachte neutralere niveaus zal stijgen. De op korte termijn toegenomen risico's van een lagere afdekking worden bij de huidige lage rentestand en de financiële positie acceptabel geacht. Als de rente stijgt (waardoor ook de dekkingsgraad zal stijgen), zal het renterisico mogelijk voor een hoger percentage worden afgedekt. Daarmee wordt de dekkingsgraad van het fonds meer beschermd.

Zoals eerder aangegeven heeft de renteafdekking in 2018 door de daling van de rekenrente een positief resultaat opgeleverd. De Raad van Bestuur heeft in deze ontwikkeling geen aanleiding gezien om de renteafdekking te wijzigen. Over de langere termijn bezien levert de huidige lage renteafdekking voor Forward naar verwachting een bijdrage aan de kans op indexatie, terwijl de risico's op korte termijn acceptabel zijn.

Investment beliefs

Dit zijn de beleggingsovertuigingen die ten grondslag liggen aan het beleggingsbeleid van Forward:

1. Diversificatie is een belangrijke strategie om het beleggingsrisico te verlagen. Echter, excessieve diversificatie kan leiden tot meer complexiteit.
2. Het strategische beleggingsbeleid (allocatie en overlays) is de belangrijkste beleggingsbeslissing. Het vaststellen van bandbreedtes en beperkingen van diverse tracking errors zorgen ervoor dat de actuele portefeuille voldoende blijft aansluiten op het strategische beleid.
3. Op langere termijn volgen financiële markten een mean-reversion patroon, waarbij de basisaanname is dat lange termijn rendementen doorgaans tenderen naar een lange termijn gemiddelde. Financiële markten zijn niet volledig efficiënt, wat impliceert dat actief beheer waarde kan toevoegen.
4. Kosten kunnen een grote impact hebben op het beleggingsresultaat en hiermee moet rekening gehouden worden bij de implementatie van het beleggingsbeleid, net zoals met het risico/rendementsprofiel.
5. De beleggingen moeten voldoen aan de vereisten van Forward op het gebied van rendement, risico en de ESG-criteria.
6. Op de langere termijn leveren illiquide beleggingen een illiquiditeitspremie op die met name aantrekkelijk is voor beleggers met een langere horizon.

3. Valuta-afdekking

Omdat Forward belegt in beleggingen die in vreemde valuta zijn genoteerd, terwijl onze verplichtingen in euro's gelden, lopen we valutarisico. In principe is dit geen risico waar we rendement op willen behalen. Het ligt dus voor de hand om het in hoge mate af te dekken. Dit gebeurt voor een aanzienlijk deel van ons valutarisico binnen de bestaande mandaten, bijvoorbeeld in de wereldwijd belegde bedrijfsobligaties en high yield fondsen. Het resterende valutarisico is gering en dat dekken we daarom niet af. Voor een beperkt deel van de beleggingen lopen we valutarisico op de Amerikaanse dollar, maar door de voorziene sterke groei van het vermogen in de opstartjaren van de kring en door de status van de dollar als veronderstelde veilige munt, wordt dit valutarisico acceptabel geacht en dekken we dit niet af.

4 Maatschappelijk verantwoord beleggen (ESG)

Forward is zich bewust van haar maatschappelijke verantwoordelijkheid. In 2018 zijn onze beleggingen formeel in lijn gebracht met het ESG-beleid van Unilever APF, zoals dat al langer voor Progress gold. Voor 2018 was er bij Forward de facto al wel sprake van maatschappelijk verantwoord beleggen, omdat we via onze vermogensbeheerder Uninvest Company investeren in beleggingspools waarin ook Progress belegt. Deze beleggingen worden goed getoetst op duurzaamheidskenmerken. Maar nu geldt het ESG-beleid dus ook direct voor Forward. Een belangrijke stap in 2018 is het besluit om 1% van het vermogen te beleggen in een nieuwe portefeuille die aan de beleggingsmix is toegevoegd: de ESG value creation portefeuille. Deze portefeuille is ingevuld door deelname aan de Uninvest Sustainability Pool en is opgezet om investeringen te bevorderen in duurzame landbouw, hernieuwbare energie en hygiëne.

Meer over het ESG-beleid binnen Unilever APF en de ontwikkelingen en resultaten in 2018 vindt u in het hoofdstuk 'APF – overkoepelende activiteiten en ontwikkelingen'.

APF Unilever
**Overkoepelende
activiteiten en
ontwikkelingen 2018**

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Unilever APF voert een actief beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen voor Progress en Forward. ESG noemen we dat, naar de beginletters van Environmental, Social en Governance. Met dit beleid tonen we ons net als onze sponsor Unilever bewust van onze invloed op maatschappij en milieu.

We omarmen de belangrijkste internationale afspraken op dit gebied, zoals de Principles for Responsible Investments (PRI) en Global Compact van de Verenigde Naties. Daardoor maken we ons sterk voor het respecteren van arbeids- en mensenrechten, het tegengaan van corruptie, het beschermen van het milieu inclusief het tegengaan van klimaatverandering en het respecteren van normen voor goed ondernemingsbestuur. ESG-criteria hebben bij Unilever APF hetzelfde belang als financiële afwegingen. Dat wil zeggen dat bij alle beslissingen integraal naar beide soorten afwegingen gekeken wordt. De Raad van Bestuur onderkent dat dit ook bijdraagt aan een betere bescherming tegen niet-financiële risico's als het reputatie en governancerisico, milieurampen en sociale kwesties.

ESG: ontwikkelingen in 2018

Tabak uitgesloten

In 2018 is besloten om te stoppen met beleggingen in de tabaksector. Wij vinden dat tabak niet past binnen het streven met onze beleggingen bij te dragen aan een duurzame, gezonde wereld. Niet voor niets is gezondheid één van onze speerpunten in het ESG-beleid (zie hierna). Ook scoort de tabaksindustrie gemiddeld gesproken slecht op ESG-gebied, en dan met name op het gebied van governance en sociale kwesties. Onze visie wordt ondersteund door het feit dat ook de UN Global Compact, waar wij ons aan verbonden hebben, de tabaksector heeft uitgesloten. Gegeven ons

vooronderzoek verwachten we dat uitsluiting van tabak weinig effect heeft op het rendement van de portefeuille. Door de keuze van een praktische en kosten efficiënte manier om vast te stellen of een bedrijf bij de tabakssector hoort is het mogelijk dat de uitsluiting niet volledig 100% is.

Vanwege het belang dat gehecht wordt aan uitsluiting van tabak is hier voorrang aan gegeven. Om te voorkomen dat toekomstige keuzes voor uitsluiting van (delen van) bedrijfstakken te willekeurig worden, zijn we een framework aan het ontwikkelen om systematisch te beoordelen of bedrijfstakken voor uitsluiting in aanmerking komen.

Responsible Investment Code – nieuwe versie

Ons ESG-beleid is verankerd in de Responsible Investment Code. Deze wordt driejaarlijks geëvalueerd en bijgesteld, waarbij onder andere de laatste ontwikkelingen rondom verantwoord beleggen in de pensioensector en de publieke opinie worden meegenomen. In 2018 is in een nieuwe versie een aantal veranderingen doorgevoerd. De belangrijkste daarvan betreffen:

- het documenteren van het lidmaatschap van de International Investor Group for Climate Change (IIGCC) en Portfolio Decarbonisation Coalition (PDC);
- beleggingen in een overgang naar een meer verantwoorde vorm van kapitalisme, zoals impactinvestering;

- ontwikkelingen in het meten van klimaatveranderingsrisico's en -mogelijkheden;
- aanscherpen uitsluitingsbeleid: tabak (zie hierboven).

Nieuw ESG-actieplan 2018-2020

Nu de meeste doelstellingen uit het ESG-actieplan 2016-2018 gerealiseerd zijn, heeft Unilever APF in 2018 besloten de lat opnieuw hoger te leggen in het nieuwe actieplan voor de periode 2018-2020.

Eén van de punten is dat we meer willen investeren in impactbeleggingen. We hebben in 2017 de potentie onderzocht van de Uninvest Sustainability Pool. Dat is een beleggingspool voor Unilever-ondernemingen die geheel gericht is op impactbeleggingen, investeringen in ondernemingen of projecten die daadwerkelijk bijdragen aan een beter milieu of betere sociale omstandigheden. Eind 2017 was ongeveer 2% van het belegd vermogen van Progress geïnvesteerd in impactbeleggingen. Onze doelstelling is om dat de komende jaren substantieel te laten groeien. De beleggingspool van Uninvest biedt kansen om te investeren in duurzaamheidsthema's die aansluiten bij de doelstellingen van het Unilever Sustainable Living Plan. De pool biedt ook voor Forward, dat nog een relatief klein vermogen heeft, de kans om impactbeleggen handen en voeten te geven. Begin 2018 heeft de Raad van Bestuur besloten in de beleggingspool te investeren voor zowel Progress als Forward.

IMVB-convenant

Eind 2018 heeft Unilever APF een nieuw convenant ondertekend, het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB) convenant. Het IMVB-convenant is op basis van OESO-richtlijnen opgesteld onder leiding van de Sociaal Economische Raad in samenwerking met de Pensioenfederatie. Het convenant ligt grotendeels in lijn met wat wij al doen op het gebied van verantwoord beleggen. De kracht ervan is dat pensioenfondsen op ESG-gebied meer samen zullen optrekken, kennis zullen uitwisselen en dezelfde richtlijnen en

monitoring- en rapportagemethodes zullen gaan hanteren (of ontwikkelen). Wij hebben gekozen binnen het convenant het zogeheten brede spoor te volgen, waarbij afspraken worden gemaakt over deze vormen van samenwerking tussen pensioenfondsen. Met het IMVB-convenant vindt het verantwoord beleggen plaats binnen een door niet-gouvernementele organisaties (ngo's), vakbonden en de overheid geaccepteerd kader. Verschillende pensioenfondsen hebben het inmiddels ondertekend.

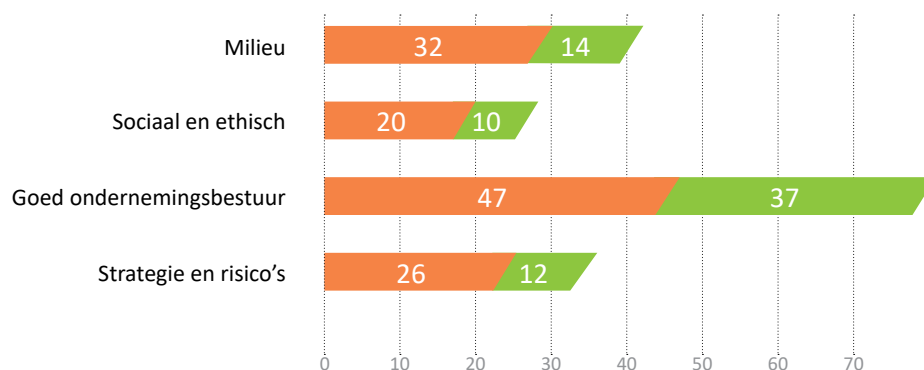
In 2018 hebben we ons als lid van Eumedion gecommitteerd aan de Dutch Stewardship Code, waarin verzekeraars, vermogensbeheerders en pensioenfondsen normen hebben vastgelegd rondom verantwoordelijk aandeelhouderschap. De code is in lijn met de verantwoordelijkheden die voor aandeelhouders gelden voor transparantie rond het betrokkenheidsbeleid en stembeleid, zoals vastgelegd in de herziene EU-richtlijn aandeelhoudersrechten.

Verantwoordelijk aandeelhouder

Ook in 2018 heeft Unilever APF zich opgesteld als actieve en verantwoordelijke aandeelhouder door te stemmen op elke aandeelhoudersvergadering. Dat doen we via Hermes EOS, waarin wereldwijd institutionele beleggers met een totaal vermogen van bijna twee biljoen euro zich gezamenlijk inzetten voor een betere wereld. Samen hebben we impact op bedrijven over de hele wereld. Wanneer er een stem tegen het management wordt uitgebracht, wordt er met het betreffende bedrijf gecommuniceerd om dit toe te lichten en om constructieve oplossingen aan te dragen. In 2018 hebben we via Hermes EOS met 98 bedrijven waarin we beleggen in het kader van engagement intensief overleg gevoerd over 198 doelstellingen op het gebied van milieu, sociale en ethische onderwerpen, goed ondernemingsbestuur, strategie en risico's. Op 91 aandeelhoudersvergaderingen over de hele wereld hebben we onze stem uitgebracht over 1.321 resoluties. In 41 van die vergaderingen hebben we op één of meer resoluties tegen het voorstel van de onderneming gestemd.

Resultaten engagement

Hieronder ziet u in hoeveel van de 198 doelstellingen onze engagement tot verbeteringen leidde.

- Geen verandering
- Positieve verandering (tenminste een stap voorwaarts op de milestone-ladder)

De milestone-ladder

- Milestone 1: Voldoende bezorgdheid bij onderneming over de doelstellingen
- Milestone 2: Erkenning van de doelstellingen
- Milestone 3: Ontwikkeling van een geloofwaardige strategie voor de doelstellingen
- Milestone 4: Implementatie van de strategie of adequate maatregelen

ESG in de praktijk

Ons ESG-beleid kent verschillende pijlers

Dialogoog

Via Hermes EOS spreekt Unilever APF ondernemingen aan op ongewenst gedrag. Hiervoor kunnen zogeheten engagementtrajecten worden opgestart.

Stemmen

Via Hermes EOS stemmen we op aandeelhoudersvergaderingen met als doel positieve veranderingen te bewerkstelligen.

Uitsluiten

Unilever APF belegt niet in ondernemingen die betrokken zijn bij clusterwapens of ondernemingen die de ESG-criteria stelselmatig schenden en dit blijven doen nadat ze hierop zijn aangesproken. We hebben ook sommige bedrijfstakken uitgesloten, zoals de tabaksindustrie (sinds 2018), en bedrijven die meer dan 50% van de omzet halen uit kolenwinning of energie uit kolen (sinds 2017). Meer informatie vindt u op onze website.

Positieve selectie

We stimuleren onze vermogensbeheerders om beleggingen te selecteren met de beste ESG-kenmerken. En we screenen de portefeuilles van externe beheerders om te beoordelen of ze gunstigere ESG-kenmerken hebben dan de benchmark.

Impact

Ongeveer 2 % van het belegd vermogen van Progress is gebudgetteerd om te investeren in specifiek duurzame beleggingen. Voor Forward is dit 1%.

Speerpunten

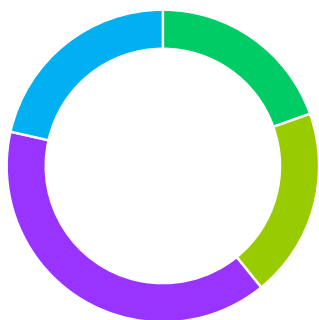
De visie van Unilever APF op verantwoord beleggen is afgestemd op de langetermijnvisie van Unilever zoals die is vastgelegd in haar Sustainable Living Plan. Unilever APF heeft enkele thema's uit het USLP overgenomen en heeft daarom een sterke focus op het ondersteunen van transitie naar duurzaamheid op het gebied van:

- energieproductie en -gebruik: van fossiele naar hernieuwbare energie om de klimaatverandering tegen te gaan;
- gezondheid en hygiëne: verbetering van de leefomstandigheden van zowel producenten als consumenten in de landen waarin Unilever actief is;
- duurzame landbouw

ESG in beeld

Engagement

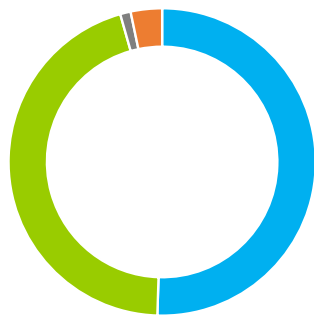
We spraken wereldwijd 98 ondernemingen aan op hun beleid over 368 ESG-onderwerpen.

- Milieu – 19,6%
- Sociaal en ethisch – 19,6%
- Goed ondernemingsbestuur – 39,4%
- Strategie en risico's – 21,5%

Stemmen

Wereldwijd stemden we op 91 aandeelhoudersvergaderingen over 1.321 resoluties.

- Vergaderingen waarop we vóór stemden – 50,5%
- Vergaderingen waarop we tegen stemden (of tegen én onthouding) – 45,1%
- Vergaderingen waarop we ons onthielden van stemming' – 1,1%
- Vergaderingen met 'management by exception' – 2,3%

Risicobeheersing

Een pensioenfonds loopt risico's. De beheersing van die risico's is een van de kerntaken van de Raad van Bestuur. In dit hoofdstuk beschrijven we hoe bij Unilever APF de risicobeheersing voor de kringen Progress en Forward geregeld is.

Voor het beheersen van de risico's gaan we uit van integraal risico beheersingsbeleid en maken we gebruik van ons Risk Control Framework (RCF), dat ons in staat stelt helder inzicht te verkrijgen in de aanwezige risico's en grip geeft op de beheersing daarvan.

In 2018 zijn alle risico's permanent gemonitord. De Raad van Bestuur heeft met rapportages over de verschillende risico's via een zogeheten dashboard voortdurend grip gehouden op de beheersing ervan. We hebben ook een onafhankelijke risk controller en een internal auditor aangesteld. De risk controller controleert onder andere of belangrijke controles juist, volledig en tijdig worden uitgevoerd. De internal auditor beoordeelt of de interne controles adequaat zijn uitgevoerd. U vindt een overzicht van de verschillende risico's in het kader over integrale risicobeheersing en transparantie. Hieronder lichten we een aantal onderwerpen uit, dat in 2018 bijzondere aandacht heeft gevraagd.

De risicobeheersing van de kringen Progress en Forward is gebaseerd op hetzelfde RCF. Wel is de invulling bij sommige risico's verschillend. We geven dat waar nodig hieronder aan.

Groot onderhoud

De opzet van het RCF wordt eens in de drie jaar getoetst aan ontwikkelingen in de markt en bij het pensioenfonds zelf. In 2017 hebben we dat voor het eerst binnen de context van Unilever

APF gedaan. Daar is veel tijd aan besteed en het heeft geleid tot belangrijke aanpassingen. Een aantal daarvan is in 2017 al ingezet, een aantal andere is in 2018 gerealiseerd. Een kort overzicht van de aanpassingen in 2018.

Aanscherpen curvelimieten rente en inflatie.

Voor het afdekken van het rente- en inflatierisico maken we gebruik van rente- en inflatieswaps met verschillende looptijden. Het beleid kent limieten op de totale afdekking en op de looptijdsegmenten. Maar over de looptijdsegmenten is de renteafdekking niet altijd gelijkmatig verdeeld. Dat maakt ons kwetsbaar voor bepaalde niet-parallelle verschuivingen in de rente. Wat we in 2018 hebben toegevoegd is dat binnen elk looptijdsegment de renteafdekking in de buurt moet liggen van ons strategische afdekkingspercentage. Daarmee is het fonds effectiever afgedekt over de hele rentecurve.

Limieten bij solvabiliteitsrisico en marktrisico

Bij de opzet van het RCF in 2011 is ervoor gekozen geen limieten toe te kennen aan het solvabiliteitsrisico en marktrisico, omdat dat niet goed paste bij het dynamische, anticyclische beleggingsbeleid dat toen gold. Er is besloten dat nu wel te gaan doen. Belangrijkste reden is de signaalfunctie die uitgaat van het naderen of overschrijden van limieten: is het risico nog acceptabel of moeten er maatregelen worden getroffen? Deze aanpassing is in 2018 gerealiseerd.

Tegenpartijrisico

In 2018 is besloten om tegenpartij risico anders te gaan limiteren. Voorheen was dit op basis van de absolute hoogte van de onderliggende waarde van de uitstaande derivaten bij een tegenpartij. Vanaf 2018 is dit op basis van de gevoeligheid van de uitstaande derivatencontracten bij een tegenpartij.

Andere aandachtspunten in 2018

Solvabiliteitsrisico

Eén van de centrale financiële risico's is het solvabiliteitsrisico. Dat is het risico dat we op termijn de pensioenuitkeringen niet kunnen betalen. Voor het monitoren daarvan gebruiken wij drie parameters: het surplus at risk voor Progress, het vereist eigen vermogen bij Forward en de volatiliteit van de dekkingsgraad en de laagste dekkingsgraad bij beide kringen. Het surplus at risk geeft aan hoeveel geld verloren kan worden binnen één jaar met een kans van 2,5% en de laagste dekkingsgraad maakt inzichtelijk hoe ver de dekkingsgraad bij dat verlies wegzakt. De bewegelijkheid van de dekkingsgraad geeft aan hoe de dekkingsgraad kan schommelen.

In 2018 is het surplus at risk bij Progress gestegen van € 528 miljoen naar € 574 miljoen, wat wijst op een toename van het risico, met name door de beweeglijkheid van aandelen. De volatiliteit van de dekkingsgraad nam toe van 6,6% naar 6,8% en de laagste dekkingsgraad daalde van 126,5% naar 115,6%. Dit geeft aan dat, zelfs zonder de bijstortingsverplichting van Unilever, de kans klein is dat we onder de grens voor het minimaal vereist eigen vermogen van 104% komen.

Bij Forward is het vereist eigen vermogen gedaald van 126% naar 125%. De volatiliteit van de dekkingsgraad nam af van 7,2% naar 6,4% en de laagste dekkingsgraad daalde van 125,9% naar 115,7%.

Liquiditeit

Net als in 2017 is ook in 2018 extra aandacht uitgegaan naar het liquiditeitsrisico. Daarbij spelen ook veranderende bancaire regels een rol, waarbij in derivatenprogramma's aan partijen om hogere kwaliteit van onderpand wordt gevraagd. Wij hebben ons vanaf 2016 voorbereid op de op termijn verwachte verplichting van central clearing (het afhandelen van derivaten via een centrale instelling). Voor pensioenfonds is deze verplichting door de Europese wetgever weliswaar opnieuw uitgesteld, maar de kans bestaat dat de markt pensioenfonds er toch toe gaat dwingen. We willen er hoe dan ook goed op voorbereid zijn.

Gegevensbescherming

Bij Unilever APF is in 2018 veel aandacht besteed aan het voorbereiden en implementeren van de nieuwe Europese regelgeving voor gegevensbescherming (de Algemene Verordening gegevensbescherming, kortweg AVG), die in mei 2018 van kracht is geworden. Dit heeft ertoe geleid dat Unilever APF voldoet aan de eisen uit de AVG.

Brexit

Vanaf de tweede helft van 2018 hebben Unilever APF en Uninvest zich terdege voorbereid op de mogelijke gevolgen van de Brexit voor de internationale financiële dienstverlening. Wij doen uiteraard veel zaken met financiële dienstverleners in het Verenigd Koninkrijk. We hebben in een vroeg stadium willen waarborgen dat deze partijen tijdig voldoende maatregelen treffen zodat ook bij een 'harde' Brexit, zonder mitigerende maatregelen vanuit de overheden, de dienstverlening aan ons geen hinder ondervindt. Waar dat vanuit de financiële dienstverlener onvoldoende is zeker gesteld, heeft Uninvest gezocht naar alternatieven. Ons streven is om ruim voor de aangekondigde Brexitdatum klaar te zijn voor een no-deal scenario.

IORP II

Op 18 december 2018 is de Eerste Kamer akkoord gegaan met de aanpassing van de pensioenwetgeving als gevolg van de aanpassing van de Europese Pensioenfondsrichtlijn (IORP II). Het doel van deze richtlijn is het bevorderen van de verdere ontwikkeling van tweedepijlerpensioenen in de Europese Unie. De gewijzigde richtlijn en de uit de richtlijn voortvloeiende wetsvoorstellen bevatten bepalingen over informatieverstrekking en transparantie, sleutelfuncties (risicomanagement, actuariële functie en interne audit), een eigenrisico-beoordeling, uitbesteding, beloningsbeleid, ESG-aspecten, stresstest, de bewaarfunctie, internationale collectieve waardeoverdracht en bevoegdheden van en samenwerking tussen toezichthouders. Op 1 januari 2019 is IORP II in werking getreden. Unilever APF zal in 2019 de wetswijzigingen implementeren binnen het fonds.

Een overzicht van alle risico's die we monitoren in ons RCF, vindt u in het kader op de volgende bladzijde.

Integrale risicobeheersing en transparantie

Het Risk Control Framework (RCF) maakt onze (integrale) risicobeheersing tot een systematisch proces waarbij we doelstellingen bepalen, risico's in kaart brengen, controlemaatregelen nemen en resultaten monitoren. In het framework hebben we vijftien risico-onderwerpen beschreven op basis van de componenten strategie, uitvoering en controle.

De Raad van Bestuur wordt op maandbasis geïnformeerd over zowel de financiële als niet-financiële risico's die gelopen worden. Als er gedurende de maand ontwikkelingen zijn die de aandacht van het bestuur vragen, wordt er een tussentijds overleg gepland. Unilever APF heeft een onafhankelijke risk controller.

Financiële risico's

Solvabiliteitsrisico

Het solvabiliteitsrisico is het risico dat Progress en/of Forward de beoogde pensioenuitkeringen op de lange termijn niet kunnen betalen. Dit risico drukken we uit in een absoluut bedrag, het surplus at risk bij Progress, en in percentages: het vereist eigen vermogen bij Forward, de

volatiliteit van de dekkingsgraad en de laagste dekkingsgraad bij beide kringen.

Renterisico (en inflatierisico)

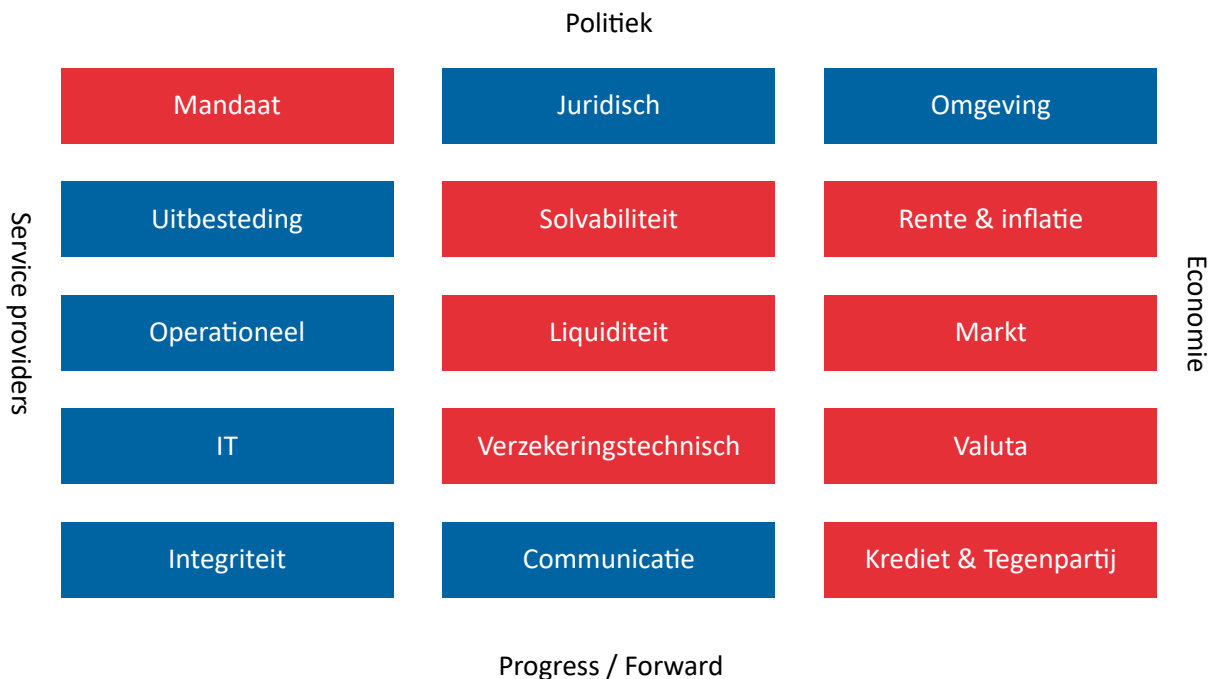
Onze strategie is erop gericht de beleggingen aan te laten sluiten op de pensioenverplichtingen. Het renterisico wordt daarom zodanig afgedekt dat het resterende risico qua omvang in een redelijke verhouding staat tot de overige risico's. Bij Progress wordt ook het inflatierisico gedeeltelijk afgedekt. Meer over rente- en inflatierisico's vindt u in de hoofdstukken Resultaten en ontwikkelingen in 2018 per kring.

Kredietrisico

Om het risico te verlagen dat onze tegenpartijen hun financiële verplichtingen niet nakomen, stellen we ondergrenzen aan de kredietwaardigheid van de tegenpartijen en limieten aan de gevoeligheid van de uitstaande posities per tegenpartij. De tegenpartijen voor derivatentransacties worden, zowel aan de hand van ratings als van markt-indicaties van het faillissementsrisico, gemonitord.

Risico Control Framework

- Financiële risico's
- Niet-financiële risico's

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat een kring door een tekort aan liquide middelen niet in staat is om op korte termijn aan de betalingsverplichtingen te voldoen. Om dat te voorkomen rekenen we onder meer een stressscenario door voor het bepalen van de omvang van het neerwaartse liquiditeitsrisico. Indien nodig kunnen we voldoende middelen uit het liquide deel van de beleggingsportefeuille vrijmaken.

Mandaatrisico

Binnen ons mandaat leggen we vast hoeveel de feitelijke beleggingsportefeuille van de strategische beleggingsportefeuille mag afwijken. Tevens leggen we benchmarks vast, bandbreedtes per beleggingscategorie en een opsomming van de toegestane beleggingscategorieën.

Marktrisico

Onze strategie is de beleggingsportefeuilles zodanig samen te stellen dat er enerzijds een optimaal rendement wordt behaald en dat anderzijds de onderliggende marktrisico's worden beperkt door spreiding over verschillende beleggingscategorieën.

Valutarisico

Bij Progress dekken we de valuta-exposure strategisch voor 80% af voor twee valuta, namelijk de Amerikaanse dollar en het Britse pond en voor 100% als het gaat om staatsobligaties. Bij Forward wordt het valutarisico in hoge mate afgedekt binnen de bestaande mandaten. Het resterende valutarisico is klein en wordt daarom niet afgedekt.

Verzekeringstechnisch risico

Wij gebruiken realistische actuariële grondslagen. Van de verzekeringstechnische risico's is het langlevensrisico veruit het grootste risico. We houden daar rekening mee in ons beleggingsbeleid.

Niet-financiële risico's

Uitbestedingsrisico

Met elke dienstverlener hebben we de gemaakte afspraken vastgelegd in contracten en een Service Level Agreement (SLA). Wij verlangen van deze partijen dat zij een bevestigende verklaring van een onafhankelijke externe accountant opnemen, bijvoorbeeld door middel van een ISAE 3402 Type II verklaring. Jaarlijks rapporteert

het uitvoerend bestuur over de kwaliteit van de uitbestedingspartners aan de Raad van Bestuur.

Operationeel risico

We richten ons voornamelijk op de interne operationele risico's als de bedrijfsarchitectuur (processen) en de interne beheeromgeving (medewerkers). Hieronder valt ook het Modelrisico. We willen met het RCF onder meer waarborgen dat modellen en waarderingen consistent en correct worden gebruikt. Daarom zijn we transparant over de aannames en waarderingen, alsook over de robuustheid, de validatie en de toepassing van de modellen.

IT risico

IT is in toenemende mate een cruciale rol gaan spelen bij pensioenfonds. Daarom is IT binnen het RCF als zelfstandig risico op het hoogste niveau benoemd.

Integriteitsrisico

Wij vinden het van groot belang dat alle bestuurders, eigen medewerkers en wederpartijen integer zijn en blijven, zowel in hun feitelijke handelingen, als in het voorkomen van de schijn van niet-integer handelen.

Juridisch risico

We hebben vastgelegd hoe we controle houden over juridische risico's door onder meer specifieke controles uit te voeren op relevante rechtsgebieden.

Communicatierisico

In ons communicatiebeleidsplan leggen we vast hoe we duidelijk, begrijpelijk, juist en tijdig communiceren.

Omgevingsrisico

Hier monitoren we expliciet welke risico's er van buiten op ons fonds afkomen, zoals (onverwachte) wijzigingen in de regelgeving, wijzigende concurrentieverhoudingen of veranderende wensen van belanghebbenden.

Governance – de organisatie in beeld

Bestuur en organisatie

Raad van Bestuur en bestuurscommissies

Unilever APF heeft een Raad van Bestuur die is ingericht volgens het zogeheten omgekeerd gemengd model (one-tier board model). Hierin hebben de bestuursleden vanuit de traditionele geledingen (werkgever, werknemers en pensioengerechtigden) de status van niet-uitvoerend bestuurslid. Daarnaast zijn er directieleden van Unilever APF benoemd tot uitvoerende bestuursleden. De Raad van Bestuur heeft een onafhankelijke voorzitter, die ook een niet-uitvoerend bestuurder is. De niet-uitvoerende en uitvoerende bestuursleden nemen samen, als Raad van Bestuur, de belangrijke beleidsbeslissingen. De niet-uitvoerende leden hebben daarnaast ook een toezichthoudende rol. Ze letten op het functioneren van de Raad van Bestuur als geheel, met speciale aandacht voor adequate risicobeheersing en zorgvuldige afweging van de belangen van de verschillende groepen belanghebbenden. Ze zien ook toe op het handelen van de uitvoerende bestuursleden, die verantwoordelijk zijn voor de operationele zaken.

De Raad van Bestuur bestaat uit twaalf personen. Per 1 januari 2019 is een nieuwe onafhankelijk voorzitter benoemd. De personalia vindt u op pagina xx van dit verslag. De uitvoerend bestuurders zijn in dienst van

Unilever APF. De onafhankelijke voorzitter, de bestuurders die worden voorgedragen door de pensioengerechtigden, de uitvoerende bestuursleden en de vakbondsvertegenwoordiger (één van de werknemersleden) ontvangen een beloning voor hun werkzaamheden.

Auditcommissie

De auditcommissie ondersteunt de Raad van Bestuur op het gebied van compliance en risicobeheersing bij Unilever APF, de monitoring van het beleggingsbeleid en het nemen van gemandateerde beslissingen over:

- het integrale risicomanagement
- opzet en werking van de administratieve organisatie/interne beheersing
- IT
- compliance
- verslaglegging.

De auditcommissie wordt gevormd door drie niet-uitvoerend bestuursleden.

Beleggingsadviescommissie

De beleggingsadviescommissie heeft de volgende taken:

- het adviseren van de Raad van Bestuur over het strategische beleggingsbeleid;
- het houden van toezicht op het operationeel beleggingsbeleid, onder meer via beleggingsrapportages;
- het houden van toezicht op beleggingsrisico's.

In de commissie zitten drie leden van de Raad van Bestuur (uitvoerend- en niet-uitvoerend). Daarnaast zijn er drie externe adviseurs aan de commissie verbonden.

HR-commissie

De HR-commissie is een commissie van drie niet-uitvoerende bestuursleden die voorbereidend werk verricht voor de Raad van Bestuur waar het gaat om continuïteit, (permanente) educatie, geschiktheid, beloningsbeleid en

arbeidsvoorwaarden. De commissie heeft een adviserend en voorbereidend karakter.

Uitvoerend bestuurders

De uitvoerend bestuurders van Unilever APF zijn verantwoordelijk voor de invulling van het niet strategische beleid en de uitvoering. Er zijn drie uitvoerend bestuurders.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan speelt een belangrijke rol in advies en verantwoording. Elke kring binnen Unilever APF heeft zijn eigen verantwoordingsorgaan, met vertegenwoordigers van de werknemers, de werkgever en (bij Progress) de pensioengerechtigden. Omdat er bij Forward nog bijna geen pensioengerechtigden zijn, zijn deze op dit moment ook nog niet vertegenwoordigd in het verantwoordingsorgaan.

De Raad van Bestuur legt aan het verantwoordingsorgaan van elke kring verantwoording af over het gevoerde beleid. Het verantwoordingsorgaan geeft ieder jaar een oordeel over het handelen van de Raad van Bestuur en over de beleidskeuzes die de Raad van Bestuur heeft gemaakt voor de kring. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan onder andere de volgende taken:

- adviseren over het beloningsbeleid;
- adviseren over een wijziging van de statuten;
- adviseren over het communicatiebeleid en de interne klachten- en geschillenregeling;
- adviseren over de uitvoeringsovereenkomst tussen Unilever en Unilever APF. Hierin staan onder andere afspraken over indexatie en premie.

In 2018 zijn verkiezingen gehouden voor het verantwoordingsorgaan voor kring Progress. Voorafgaand hieraan was door de Raad van Bestuur besloten, naar aanleiding van een daartoe strekkend advies van het verantwoordingsorgaan Progress, het totaal aantal leden te verminderen en stemverhouding tussen de geleding van deelnemers en de geleding van pensioengerechtigden aan te passen. Het verantwoordingsorgaan Progress bestaat voortaan uit twaalf leden in plaats van

veertien. Vier leden vertegenwoordigen de deelnemers, zes leden de pensioengerechtigden en twee leden de werkgever. Omdat de verhouding tussen pensioengerechtigden en deelnemers inmiddels 5:1 is in plaats van 4:1 is ook de stemverhouding aangepast. De pensioengerechtigden hebben in totaal twintig stemmen. De vertegenwoordigers van de deelnemers hebben elk een stem. De vertegenwoordigers van de werkgevers houden elk twee stemmen.

Voor de zes beschikbare zetels voor de pensioengerechtigden waren er negen kandidaten – vandaar dat er een verkiezing nodig was. Voor de vertegenwoordiging van de werknemers waren er voor de vier zetels vier kandidaten beschikbaar. De opkomst (rond de 14%) bleef helaas wat achter bij die van de vorige verkiezingen.

Ook het verantwoordingsorgaan van Forward heeft een nieuwe samenstelling gekregen. Omdat er net voldoende kandidaten waren, zijn voor Forward geen verkiezingen gehouden.

Aantal bijeenkomsten Raad van Bestuur en bestuurscommissies

De Raad van Bestuur is in 2018 4 keer bijeen geweest. Daarnaast is er 2 keer overleg gevoerd met het verantwoordingsorgaan van Progress en 2 keer met dat van Forward. De niet-uitvoerende bestuurders hebben ook aan elke kring verantwoording afgelegd in een aparte vergadering.

De auditcommissie heeft in 2018 4 keer vergaderd in aanwezigheid van uitvoerende bestuursleden. De commissie heeft daarnaast onafhankelijk van de uitvoerende bestuursleden overleg gehad met de accountant en certificerend actuaaris.

De beleggingsadviescommissie heeft 3 keer vergaderd, steeds in aanwezigheid van externe adviseurs en van vertegenwoordigers van Uninvest.

De HR-commissie heeft 4 keer vergaderd.

Scholing

Permanente educatie staat hoog in het vaandel bij Unilever APF. Ook in 2018 hebben we geïnvesteerd in de scholing van de bestuursleden en leden van de verantwoordingsorganen. De leden van de verantwoordingsorganen krijgen, evenals de bestuursleden, 2x per jaar de mogelijkheid een themasessie te volgen van een dagdeel waarin een gekozen onderwerp uitvoerig behandeld wordt.

De bestuursleden hebben hun kennis verbreed door individuele opleidingen of externe seminars en informatiebijeenkomsten. Elke bestuursvergadering wordt bovendien voorafgegaan door een educatiesessie, waarin een actueel onderwerp wordt behandeld dat bij voorkeur te maken heeft met de agenda van de vergadering.

Three lines of defence

Unilever APF heeft het risicomanagement ingevuld volgens het Three lines of defence-principe. Dit houdt in dat er sprake is van strikte scheiding tussen uitvoering, monitoring en evaluatie van risicomanagementprocessen. Het draagt ook bij aan het versterken van de risicocultuur binnen de organisatie.

Interne audit

De interne auditfunctie is in handen gelegd van het externe bureau Montae. De interne auditfunctie speelt een belangrijke derdelijns rol in het onafhankelijk beoordelen van processen en risico's

binnen de organisatie. Elk kwartaal rapporteert Montae hierover aan de auditcommissie.

Compliance

De Raad van Bestuur hecht sterk aan de naleving van interne en externe regelgeving om de integriteit van bestuursleden, medewerkers en andere aan het fonds verbonden personen te waarborgen. We hebben een gedragscode die ondertekend moet worden door verbonden personen en waarvan de naleving jaarlijks wordt uitgevraagd en gemonitord. Tevens wordt toegezien op het melden van nevenfuncties. Bovendien wordt periodiek gevraagd naar de wens en noodzaak om binnen de Raad van Bestuur te spreken over compliance aangelegenheden. In 2018 zijn er geen additionele zaken aan de orde gesteld.

De compliancefunctie is binnen het Three lines of defence model onafhankelijk ingevuld.

Code pensioenfondsen

Unilever APF volgt de normen voor goed pensioenfondsbestuur zoals die zijn vastgelegd in de Code Pensioenfondsen. De bepalingen in de code gaan over het functioneren van de Raad van Bestuur en andere organen, maar ook over onderwerpen als integraal risicomanagement, beloningen, diversiteit en verantwoord beleggen.

Unilever APF controleert bij elke norm van de Code Pensioenfondsen of het fonds hier al dan niet aan voldoet. De resultaten van deze toetsing worden vastgelegd en voorgelegd aan de Raad van Bestuur en het Intern Toezicht.

Zoals de code voorschrijft, hanteren wij het pas-toe-of leg-uit-principe. Daarnaast rapporteren we over de normen waarover volgens de code altijd dient te worden gerapporteerd. Overigens voldeden wij in 2018 aan alle normen van de code. Hieronder een samenvattend overzicht, op basis van de themastructuur van de nieuwe Code Pensioenfondsen 2018.

Thema 1: Vertrouwen waarmaken

De normen die gerelateerd zijn aan dit thema zien op het gegeven dat zij die voor het pensioenfonds verantwoordelijkheid dragen het in hen gestelde vertrouwen waarmaken. Dat moet blijken uit adequaat bestuur, verantwoord beleggingsbeleid en zorgvuldig risicomanagement.

Unilever APF voldoet aan alle normen binnen dit thema. De strategie en de kernpunten van beleid worden door de Raad van Bestuur vastgesteld en bewaakt. De niet-uitvoerende bestuursleden houden toezicht op evenwichtige belangenbehartiging en risicomanagement. De Raad van Bestuur (beleid) en het niet-uitvoerend bestuur (intern toezicht) leggen verantwoording af aan de verantwoordingsorganen en publiceren hierover in dit jaarverslag en op de website. Besluit- en verslagleggingsprocedures voldoen aan professionele normen. Draagvlak onder deelnemers voor risicohouding en het ESG beleid wordt regelmatig getoetst, in 2020 is dit opnieuw voorzien.

Uitgelicht: Norm 5: Het Bestuur legt verantwoording af over het gevoerde beleid en houdt hierbij voldoende rekening met evenwichtige belangenafweging en de risico's van belanghebbenden op korte en lange termijn.

Unilever APF voldoet aan deze norm. Er wordt verantwoording afgelegd aan de verantwoordingsorganen en aan deelnemers en maatschappij via nieuwsbrieven, website en jaarverslag. In het jaarverslag meldt de Raad van Bestuur de risico's op lange en op korte termijn in detail en in de vorm van de risicohouding.

Thema 2: Verantwoordelijkheid nemen

De normen die zijn gerelateerd aan dit thema houden in dat een pensioenfondsbestuur zijn verantwoordelijkheid neemt voor de uitvoering van de pensioenregeling

Unilever APF voldoet aan alle normen binnen dit thema. De taakverdeling is expliciet vastgelegd. Controle hierop is belegd bij de bestuurssecretaris.

De auditcommissie en de Raad van Bestuur beoordelen regelmatig rapportages over uitvoering en uitbesteding. Jaarlijks worden beleid en risico's geëvalueerd.

Thema 3: Integer handelen

De Code verlangt dat een cultuur van integriteit en compliance door het bestuur bevorderd wordt. De Code bevat meerdere normen die dit thema uitwerken.

Unilever APF voldoet aan alle normen binnen dit thema. De compliance van Unilever APF is volledig ingeregeld. Toetsing op naleving van de gedragscode, met daarin onder meer bepalingen over nevenfuncties en belangenverstrengeling, vindt jaarlijks plaats. De compliance officer rapporteert hierover aan de auditcommissie. De organisatie kent een vertrouwenspersoon en een klokkenluidersregeling.

Thema 4: Kwaliteit nastreven

Een pensioenfonds dient hoge kwaliteitseisen te stellen, voert daar beleid op en is een 'lerende organisatie'.

Unilever APF voldoet aan alle normen binnen dit thema. Alle bestuursgremia evalueren hun functioneren jaarlijks. In 2018 heeft het uitvoerend bestuur dit door wijzigingen in het team niet opportuun gevonden. Daarnaast spreekt de voorzitter jaarlijks de bestuursleden en spreekt hij hen zo nodig ook tussentijds aan op hun functioneren. Onafhankelijkheid komt hierbij aan de orde. Het permanente educatie programma wordt aan de hand van GAP analyses opgesteld door de HR-commissie, die ook de voortgang bewaakt.

Thema 5: Zorgvuldig benoemen

Uit dit thema vloeit voort dat een pensioenfonds zorgvuldig handelt bij (her)benoeming en ontslag, en zorgt voor geschiktheid, complementariteit en diversiteit in de samenstelling van de organen van het fonds.

Unilever APF voldoet aan alle normen binnen dit thema. De zittingsduur van alle gremia is conform de code ingeregeld. Vacatures worden op basis van profielen, met daarin voorkeuren rond geschiktheid en diversiteit, vervuld. Ontslag en benoemingsprocedures zijn conform de normen uit de Code Pensioenfonds vastgelegd.

Uitgelicht: Norm 31: De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit vastgelegd in beleid.

Unilever APF voldoet aan deze norm. Een en ander is vastgelegd in het diversiteitsbeleid en het geschiktheidsplan.

Het fonds houdt bij het opstellen van profielen en bij het inrichten van de opleidingspool van kandidaat-bestuursleden rekening met deze normen. De HR-commissie vervult hier een controlerende rol. De samenstelling van de Raad van Bestuur kan als onderdeel van de werkwijze bij zelfevaluaties aan bod komen.

Uitgelicht: Norm 33: Zowel in het Bestuur als in het VO is er ten minste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de veertig jaar in. Het Bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het Bestuur te bevorderen.

Unilever APF vindt diversiteit en een goede afspiegeling van de populatie van deelnemers en pensioengerechtigden in de Raad van Bestuur en het verantwoordingsorgaan van groot belang. In 2018 voldeed Unilever APF aan deze norm. Na 2018 niet meer helemaal, omdat in het verantwoordingsorgaan van Progress dan geen personen jonger dan veertig zitten. Gelet op het feit dat Progress een gesloten fonds is en dus een verouderende populatie kent zal dit probleem de komende jaren naar verwachting blijven bestaan. Diversiteit blijft, ook in de toekomst, om aandacht vragen. In 2017 is er een diversiteitsbeleid opgesteld waarin we aandacht geven aan het behouden van diversiteit in de Raad van Bestuur en de verantwoordingsorganen.

Uitgelicht: Norm 34: Zittingsduur lid van het Bestuur en VO.

Norm 34 stelt dat een bestuurslid voor maximaal vier jaar wordt benoemd en vervolgens maximaal twee keer kan worden herbenoemd. Alleen voor de uitvoerende bestuurders wordt niet voldaan aan deze norm. Zij zijn, in hun hoedanigheid, voor onbepaalde tijd benoemd.

Thema 6: Gepast belonen

Verlangd wordt dat een pensioenfonds een verantwoord en beheerst beloningsbeleid voert, gericht op kwaliteit, continuïteit en consistentie.

Unilever APF voldoet aan alle normen binnen dit thema. Voor de medewerkers die door Unilever gedetacheerd worden bij Unilever APF worden de Unilever beloningsregels gevolgd. De uitvoerend bestuursleden, die in dienst zijn bij Unilever APF, worden langs een eigen beloningsbeleid betaald. Hierin wordt steeds meer aansluiting gezocht bij de geldende normen in de pensioensector. Variabele beloningen worden voor deze groep afgebouwd en zijn met ingang van 2019 geheel verdwenen. De leden van het intern toezicht worden beloond zoals gebruikelijk in de pensioensector.

Thema 7: Toezicht houden en inspraak waarborgen

Dit thema houdt in dat een pensioenfonds intern toezicht op de kwaliteit en integriteit van de bedrijfsvoering waarborgt.

Unilever APF voldoet aan alle normen binnen dit thema. Het intern toezicht wordt uitgevoerd door het niet-uitvoerend bestuur. In hun profiel is rekening gehouden met de voor intern toezicht noodzakelijke competenties. Zij zijn hierop getoetst en besteden hieraan aandacht in hun zelfevaluatie. Zowel de Raad van Bestuur als het intern toezicht spreken regelmatig met de verantwoordingsorganen. De accountant en certificerend actuaaris verrichten naast hun controle taken geen werkzaamheden voor Unilever APF. Hun functioneren wordt jaarlijks door de auditcommissie geëvalueerd

Uitgelicht: Norm 47: Het intern toezicht betreft de Code Pensioenfonds bij de uitoefening van zijn taak.

Ook aan deze norm voldoen wij. De Code Pensioenfonds is onderdeel van de toezichtsrapportage.

Thema 8: Transparantie bevorderen

Uit de normen van dit thema vloeit voort dat een pensioenfonds openheid dient na te streven, communiceert over missie, strategie en risico's en verantwoording aflegt over gevoerd beleid.

Unilever APF voldoet aan de normen binnen dit thema. Het streven is transparant te zijn, waarbij steeds ruimte voor verbetering blijkt te bestaan, mede omdat de verwachtingen ten aanzien van de mate van transparantie ook stijgen. In het in 2018 nieuw vastgestelde communicatiebeleidsplan 2018 – 2020 wordt hier aandacht aan gegeven. Daarnaast heeft transparantie op het gebied van duurzaam beleggen bijzondere aandacht.

Uitgelicht: Norm 58: Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in de missie, visie en strategie.

Dat doen we in dit jaarverslag, maar ook op onze website. Ook legt de Raad van Bestuur verantwoording af in hoeverre de gestelde doelen zijn bereikt.

Uitgelicht: Norm 62: Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.

Wij geven een duidelijk beeld van ons ESG-beleid in ons jaarverslag en op onze website. Ook is het vastgelegd in de verklaring inzake de Beleggingsbeginselen en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota.

Uitgelicht: Norm 64: Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode en deze code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.

Ook aan deze norm voldoet Unilever APF in dit jaarverslag.

Uitgelicht: Norm 65: Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is.

Voor Unilever APF is de klachten- en geschillenregeling vastgelegd in een reglement, inclusief de mogelijkheid om het besluit voor te leggen aan de Ombudsman Pensioenen.

Strategie en doelstellingen voor de lange termijn

In 2017-2018 heeft de Raad van Bestuur de strategie van Unilever APF opnieuw vastgesteld. Hierbij is in de eerste plaats gekeken naar het basisscenario, waarbij Unilever APF een efficiënte pensioenuitvoerder is voor uitsluitend Unilever. Ook zijn er lange termijn doelstellingen geformuleerd voor de periode tot 2022:

- Unilever APF wil zich voortdurend ontwikkelen om de deelnemers in de kringen steeds beter in staat te stellen om de eigen pensioensituatie te overzien en te bepalen.
- Op lange termijn streven we naar reële (volledig geïndexeerde) pensioenen voor alle deelnemers.
- Unilever APF streeft naar continuïteit in de dienstverlening naar opdrachtgevers.
- De uitvoeringsorganisatie van Unilever APF moet nu en in de toekomst in staat zijn om op het gewenste kwaliteitsniveau en tegen acceptabele kosten solide uitvoering te verzorgen op alle aspecten van het pensioenbedrijf.

- Unilever APF wil binnen de door de deelnemers aangegeven kaders rond kosten, rendement en risico maximaal bijdragen aan het bereiken van positieve effecten op het gebied van klimaat, sociale omstandigheden en besturing.

Weerstandsvermogen

Unilever APF moet wettelijk een weerstandsvermogen aanhouden. Dit is bedoeld om onverwachte claims uit de bedrijfsvoering van Unilever APF op te vangen, die niet mogen worden doorbelast aan de kringen. Denk hier bijvoorbeeld aan operationele of IT-fouten die leiden tot dataverlies en mogelijke claims van deelnemers. Het weerstandsvermogen moet minimaal 0,3% bedragen van het opgetelde balanstotaal van de kringen, of 0,2% gecombineerd met een beroepsaansprakelijkheidsverzekering die ten minste € 25 miljoen verzekert. Unilever APF heeft voor deze laatste optie gekozen en houdt daarmee rond de € 11 miljoen aan in geldmarktfondsen.

Communicatie

Wij vinden het van groot belang dat onze deelnemers en pensioengerechtigden weten waar ze met hun pensioen aan toe zijn. Wij spannen ons dan ook sinds jaar en dag in voor een goede communicatie. Daar besteden we veel tijd en aandacht aan, en niet zonder succes – zoals blijkt uit de diverse klanttevredenheidsonderzoeken die we de afgelopen jaren hebben uitgevoerd.

In 2018 hebben we een nieuw communicatiebeleidsplan opgesteld voor de periode 2019 – 2021. Daarin hebben we voor de verschillende doelgroepen geformuleerd wat onze doelstellingen zijn. Vanuit onze missie geldt in het algemeen dat we willen bereiken dat alle doelgroepen ons zien als een betrouwbare, deskundige, open en integere ‘wegwijzer’, waardoor het vertrouwen gehandhaafd blijft. Daarbij streven we ernaar dat deelnemers goed

inzicht hebben in hun pensioensituatie en in staat zijn bewuste pensioenkeuzes te maken.

Als communicatiethema voor de periode 2019 – 2021 hebben we gekozen voor: ‘De weg naar toegankelijker, relevanter en moderner communiceren’. We willen hierbij meer energie steken in communicatie die de deelnemer meer open laat staan voor informatie over hun pensioen. Dat doen we door hen met prikkelende, laagdrempelige en eigentijdse communicatie te benaderen en hen zo over een eerste drempel heen te helpen. Als die (denkbeeldige) barrière is genomen, kunnen we vervolgens meer inhoudelijk over hun pensioen communiceren.

We streven ernaar om alle communicatie-uitingen in 2020 digitaal aan te bieden. Daarnaast blijven we gebruik maken van mondelinge communicatie, zoals de pensioensprekuren.

We vinden het belangrijk te waarborgen dat onze communicatie begrijpelijk is. Dat doen we onder meer door belangrijke communicatie vooraf te toetsen bij een lezersgroep. Ook meten we regelmatig het effect van onze inspanningen.

Veranderingen in administratie

In 2018 hebben we ons voorbereid op de overgang naar Raet als nieuwe provider voor het bruto-nettotraject (pensioenuitbetalingen). De overgang is op 1 januari 2019 geëffectueerd. Dit was een omvangrijk project. Door de grote inzet van de betrokken medewerkers is de implementatie tijdig gerealiseerd.

Ook is in 2018 het besluit genomen om de pensioenadministratie verder te moderniseren teneinde de efficiency en toekomstbestendigheid van onze administratieve organisatie te vergroten en het serviceniveau voor deelnemers te verhogen. Dit project neemt meerdere jaren in beslag en heeft een beoogde einddatum van 31 december 2020. De meeste

processen zullen volledig geautomatiseerd worden; het ingrijpen van medewerkers in het proces zal beperkt worden tot waar dat echt nodig is. Ook zal worden overgestapt naar (zoveel mogelijk) digitale communicatie. Hierbij wordt bijvoorbeeld standaardcommunicatie met de deelnemers in hogere mate automatisch vanuit het systeem gegenereerd en ook meer persoonsgericht. In 2018 is een beperkte start gemaakt met dit project: de twee relatiebeheeradministraties van Progress en Forward zijn samengevoegd tot één relatiebeheeradministratie, een noodzakelijke voorwaarde voor vervolgstappen in de moderniseringslag.

Boetes en dwangsommen

In 2018 zijn geen dwangsommen of bestuurlijke boetes opgelegd aan Unilever APF.

Klachten- en geschillenregeling

Bij Unilever APF doen we ons uiterste best de pensioenregelingen zo goed en zorgvuldig mogelijk uit te voeren. Toch kan het zijn dat een deelnemer het ergens niet mee eens is. Een deelnemer kan bij de Raad van Bestuur bezwaar aantekenen als hij het oneens is met de manier waarop de uitvoeringsorganisatie het pensioenreglement voor hem heeft toegepast (er is dan sprake van een geschil). Ook kan hij een klacht indienen als hij het niet eens is met de wijze waarop Unilever APF iets heeft behandeld of uitgevoerd. De Raad van Bestuur doet dan uitspraak. De deelnemer kan klachten en geschillen daarna voorleggen aan de Ombudsman Pensioenen. De klachten- en geschillenregeling is te vinden op onze website.

In 2018 hebben we in totaal vier klachten ontvangen, die we zorgvuldig hebben behandeld. Alle klachten zijn na onderzoek niet gegrond verklaard.

Extern toezicht

Unilever APF valt onder het toezicht van De Nederlandsche Bank (DNB). Toezicht op integer gedrag op de effectenmarkten en de communicatie met deelnemers vallen onder het toezicht van de Autoriteit Financiële Markten (AFM).

Verklaring beleggingsbeginselen

De Verklaring beleggingsbeginselen wordt bestuurlijk vastgesteld en beschrijft de uitgangspunten van het beleggingsbeleid. De Verklaring is opgesteld met inachtneming van de regels die verband houden met artikel 145 van de Pensioenwet.

Dienstverleningsovereenkomst

Op grond van een dienstverleningsovereenkomst tussen Unilever APF en Unilever Nederland BV detacheert Unilever medewerkers bij Unilever APF en verricht het ook een aantal ondersteunende activiteiten. De gedetacheerde medewerkers vallen onder de verantwoordelijkheid van de Raad van Bestuur van Unilever APF.

Vooruitblik

Ook 2019 lijkt weer een jaar vol uitdagingen te worden voor Unilever APF.

Financieel staan de kringen Progress en Forward er goed voor. We voeren een solide financieel beleid en verwachten dat we ook de komende jaren onze ambitie kunnen waarmaken om de pensioenen volledig te indexeren.

Dat gaat vanzelfsprekend niet zonder slag of stoot. De economische omstandigheden lijken er niet gemakkelijker op te worden. We hebben voorlopig te maken met een extreem lage rente, terwijl de rendementsverwachtingen afnemen. Daarbij neemt de onzekerheid over de mondiale economie toe. Denk alleen maar aan de mogelijke impact van de Brexit en de handelsoorlog tussen de VS en China. Het financieel beleid en het bijbehorende risicomanagement zal het komende jaar dan ook zeker veel aandacht van de Raad van Bestuur vergen.

Mogelijk wordt 2019 het jaar waarin eindelijk knopen worden doorgemaakt in de herziening van het Nederlandse pensioenstelsel. Wij blijven de ontwikkelingen op de voet volgen.

We zullen als organisatie in hoge mate flexibel moeten zijn om in te kunnen spelen op een veranderende omgeving. Daar blijven we hard aan werken.

In 2019 zullen belangrijke stappen gezet worden in het moderniseren van de pensioenadministratie. De eerste processen zullen dan geautomatiseerd worden en er zal een start gemaakt worden met digitale communicatie via een deelnemersportaal.

Jaarrekening

APF

Balans per 31 december 2018

bedragen in '000 euro's

Na resultaatbestemming	Toelichting (vanaf pag 58)	2018	2017
Activa			
Beleggingen	1	11.169	11.217
Overige vorderingen en overlopende activa	2	3.947	6.579
Liquide middelen	3	1.421	346
Totaal		16.537	18.142
Passiva			
Stichtingskapitaal en reserves	4	11.173	11.222
Overige schulden en overlopende passiva	5	5.364	6.920
Totaal		16.537	18.142

Staat van baten en lasten over 2018

bedragen in '000 euro's

	Toelichting vanaf pag 60	2018	2017
Initiële storting weerstandsvermogen kring Progress	6	-	10.500
Bijdrage weerstandsvermogen van kringen	6	-	750
Beleggingsresultaat geldmarktfondsen	7	-49	-28
Vergoeding doorbelaste kosten kringen	8	10.091	9.374
Subtotaal baten		10.042	20.596
Pensioenuitvoeringskosten	8	-5.028	-5.313
Vermogensbeheerkosten	8	-5.063	-4.061
Subtotaal lasten		-10.091	-9.374
Saldo van baten en lasten		-49	11.222

Kasstroomoverzicht over 2018

bedragen in '000 euro's

	2018	2017
Ontvangen premiebijdragen	52.412	56.225
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	1.338	1.573
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	1.530	579
Ontvangen uitkeringen van risicoherverzekering	4.766	-
Ontvangen bijdrage weerstandsvermogen van kringen	-	11.250
Betaalde pensioenuitkeringen	-153.661	-141.636
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-7.628	-4.230
Betaald in verband met overdracht van rechten	-1.255	-115
Betaalde premie risicoherverzekering	-632	-
Saldo overboeking	106.360	81.185
Overige	2.237	-202
Kasstroom uit pensioenactiviteiten*	-5.467	4.629
Verkopen en aflossingen van beleggingen	5	20
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	-	-
Aankopen beleggingen	-	-11.262
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-4.397	-4.291
Saldo overboeking	-	11.250
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-4.392	-4.283
Netto kasstroom	1.075	346
Stand liquide middelen per 1 januari	346	-
Liquide middelen per 31 december	1.421	346

* De kasstroom uit pensioenactiviteiten voor 2017 hebben betrekking op de periode van 1 februari t/m 31 december 2017. De kasstroomgegevens over januari 2017 zijn te vinden bij de desbetreffende kring. Voor Progress op pagina 67 en voor Forward op pagina 95.

Toelichting jaarrekening

Algemeen

Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever Nederland (Unilever APF), statutair gevestigd te Rotterdam en ingeschreven onder Kamer van Koophandel nummer 41125151, verzekert per collectiviteitkring de pensioenuitkeringen van medewerkers of gewezen deelnemers dan wel hun nagelaten betrekkingen, voortvloeiend uit het dienstverband van de betrokken medewerkers met in Nederland gevestigde Unilever ondernemingen.

Unilever APF is op 1 januari 2017 van start gegaan. De voormalige pensioenfondsen Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland "Progress" en Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland "Forward" vormen vanaf dat moment de collectiviteitkring Progress (Progress) en de collectiviteitkring Forward (Forward). Progress is sinds 1 april 2015 een gesloten fonds, bij Forward bouwen de deelnemers die werken bij een van de Unilever-bedrijven pensioen op in een collectieve beschikbare premieregeling (CDC).

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2018, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2018.

Progress en Forward hebben bij de custodian The Bank of New York Mellon een eigen bankrekening voor hun beleggingen, Unilever APF zorgt voor de afwikkeling van de overige geldstromen en voor de juiste toewijzing van deze geldstromen aan de desbetreffende collectiviteitkringen.

De financiële verantwoording van Progress en Forward is opgenomen in de hoofdstukken Financiële jaarrapportage kring Progress en Financiële jaarrapportage kring Forward.

Alle beleggingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde conform de 'Richtlijnen voor de jaarverslaggeving' (RJ610 "Pensioenfondsen") van de Raad voor de Jaarverslaggeving, de beursgenoteerde beleggingen op basis van de marktnotering per balansdatum en niet-beursgenoteerde beleggingen met behulp van algemeen aanvaarde waarderingsmodellen en waarderingstechnieken. Synoniem van de reële waarde is marktwaarde en internationaal 'fair value'.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in euro's, wat tevens de functionele valuta is van de onderneming. Alle financiële informatie in euro's is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal. De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Grondslagen voor waardering

Beleggingen

Het aanwezige weerstandsvermogen wordt belegd in geldmarktfondsen. Deze vormen de enige belegging van Unilever APF. Deze belegging wordt opgenomen tegen de reële waarde.

Overige vorderingen en overlopende activa

Deze worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de verkrijgingsprijs, eventueel verminderd met de noodzakelijk geachte voorzieningen.

Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen die banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Stichtingskapitaal en reserves

Bestemmingsreserve

De bestemmingsreserve wordt gevormd door het weerstandsvermogen. Unilever APF houdt ten minste een weerstandsvermogen aan van 0,2% van het balanstotaal van de kringen samen.

Overige reserves

De overige reserve wordt salderend bepaald en is het restant tussen het belegd vermogen en overige activa enerzijds, en de bestemmingsreserve en overige schulden en overlopende passiva anderzijds.

Overige schulden en overlopende passiva

Deze worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de verkrijgingsprijs.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen

De resultaten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd; verliezen reeds zodra zij voorzienbaar zijn.

Bijdrage weerstandsvermogen van kringen

Progress en Forward zorgen voor het weerstandsvermogen. Mutaties op het weerstandsvermogen worden daarom als opbrengst verantwoord. Het weerstandsvermogen is gebaseerd op 0,2% van het balanstotaal van Progress en Forward samen. Maandelijks wordt bepaald of het weerstandsvermogen nog voldoet aan de daarvoor gestelde eisen.

Beleggingsresultaten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan:

- dividend;
- interest;
- overige opbrengsten.

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan de interest op de beleggingen, in dit geval geldmarktfondsen.

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten wordt verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waarde wijzigingen. De transactiekosten, provisies en kosten van custodian zijn verrekend met de desbetreffende directe en indirecte beleggingsopbrengsten.

Vergoeding doorbelaste kosten kringen

Alle kosten die Unilever APF maakt, behalve de kosten die te maken hebben met de belegging van het weerstandsvermogen, worden gedragen door de kringen. Deze kosten worden op de volgende wijze doorbelast aan de kringen:

- kosten die direct toewijsbaar zijn aan een kring worden ook uitsluitend ten laste gebracht van die kring
- kosten die niet direct toewijsbaar zijn aan een kring worden volgens de verdeelsleutel 60% Progress, 40% Forward ten laste gebracht. Elk jaar wordt opnieuw gekeken of deze verdeling het meest getrouwe beeld weergeeft.

Pensioenuitvoeringskosten

Deze post vormt de door Unilever APF betaalde pensioenuitvoeringskosten die doorbelast worden aan de kringen op de manier zoals beschreven onder vergoeding doorbelaste kosten kringen.

Vermogensbeheerkosten

Deze post vormt de door Unilever APF betaalde directe kosten vermogensbeheer die doorbelast worden aan de kringen op de manier zoals beschreven onder vergoeding doorbelaste kosten kringen.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de directe methode, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

De bankrekening van Unilever APF bij JP Morgan Bank is met ingang van 1 februari 2017 in gebruik. Als gevolg hiervan betreft de kasstroom uit pensioenactiviteiten in 2017 de periode 1 februari t/m 31 december 2017.

Toelichting op de balans

bedragen in '000 euro's

1 Beleggingen

De marktwaarde van de geldmarktfondsen wordt gerangschikt onder de categorie directe marktnoteringen.

Het mutatieoverzicht ziet er als volgt uit:

2018	Stand 1 januari	Aankopen	Verkopen	Herwaardering	Stand 31 december
Geldmarktfondsen	11.217	-	-5	-43	11.169

2017	Stand 1 januari	Aankopen	Verkopen	Herwaardering	Stand 31 december
Geldmarktfondsen	-	11.262	-20	-25	11.217

2 Overige vorderingen en overlopende activa

	2018	2017
Unilever	714	880
Vordering uit risicoherverzekering	1.455	3.971
Overige	99	-
Te vorderen van kring Progress	1.334	1.104
Te vorderen van kring Forward	345	624
Totaal	3.947	6.579

Voor een nadere uitsplitsing van het bedrag te vorderen van kring Progress en kring Forward zie de hoofdstukken Financiële jaarrapportage kring Progress en Financiële jaarrapportage kring Forward. De meeste vorderingen en overlopende activa hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar. Binnen de post Vordering uit risicoherverzekering heeft een bedrag van € 385.000 een looptijd van twee jaar.

3 Liquide middelen

De liquide middelen staan ter vrije beschikking en bestaan uit het banksaldo bij JP Morgan Bank en The Bank of New York Mellon.

4 Stichtingskapitaal en reserves

	2018	2017
Bestemmingsreserve		
Stand per 1 januari	11.250	-
Initiële storting kring Progress	-	10.500
Bijdrage kring Progress en kring Forward	-	750
Stand per 31 december	11.250	11.250
Overige reserve		
Stand per 1 januari	-28	-
Resultaat 2017	-49	-28
Stand per 31 december	-77	-28
Totaal reserves	11.173	11.222
Stand per 1 januari	11.222	0
Bestemming saldo van baten en lasten	-49	11.222
Stand per 31 december	11.173	11.222

De bestemmingsreserve wordt gevormd door het weerstandsvermogen. Unilever APF is verplicht om een weerstandsvermogen aan te houden. Dit weerstandsvermogen is bedoeld om onverwachte claims uit de bedrijfsvoering van Unilever APF, die niet mogen worden doorbelast aan de kringen, op te kunnen vangen. Het weerstandsvermogen moet tenminste 0,3% van het balanstotaal van alle kringen bedragen of 0,2% gecombineerd met een beroepsaansprakelijkheidsverzekering die tenminste € 25 miljoen verzekert. Unilever APF heeft voor die laatste optie gekozen.

5 Overige schulden en overlopende passiva

	2018	2017
Te betalen inzake risicoherverzekering	10	166
Unilever	831	1.094
Te betalen aan kring Progress	833	899
Te betalen aan kring Forward	2.852	4.293
Overige	838	468
Totaal	5.364	6.920

Voor nadere uitsplitsing van het bedrag te betalen aan kring Progress en kring Forward zie de hoofdstukken Financiële jaarrapportage kring Progress en Financiële jaarrapportage kring Forward. Alle overige schulden en overlopende passiva hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Toelichting op de staat van baten en lasten

bedragen in '000 euro's

6 Bijdrage weerstandsvermogen kringen

	2018	2017
Initiële storting weerstandsvermogen kring Progress	-	10.500
Bijdrage weerstandsvermogen Progress	-	727
Totaal bijdrage weerstandsvermogen Progress	0	11.227
Totaal bijdrage weerstandsvermogen Forward	-	23
Totaal bijdrage weerstandsvermogen kringen	0	11.250

Progress en Forward zorgen voor het weerstandsvermogen van Unilever APF. Mutaties op het weerstandsvermogen worden daarom als opbrengst verantwoord. Het weerstandsvermogen is gebaseerd op 0,2% van het balanstotaal van Progress en Forward samen.

7 Beleggingsresultaten

2018	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Stand 31 december
Geldmarktfondsen	-6	-43	0	-49

2017	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Stand 31 december
Geldmarktfondsen	-2	-26	0	-28

8 Vergoeding doorbelaste kosten kringen / vermogensbeheerkosten / pensioenuitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten kring Progress	2018	2017
Salarissen en sociale lasten	1.481	1.359
Automatiseringskosten	354	266
Kostendoorbelasting Unilever Nederland	193	187
Controle en advies	633	962
Overige	579	504
Totaal	3.240	3.278

Pensioenuitvoeringskosten kring Forward	2018	2017
Salarissen en sociale lasten	990	1.192
Automatiseringskosten	201	183
Kostendoorbelasting Unilever Nederland	130	126
Controle en advies	265	361
Overige	202	173
Totaal	1.788	2.035

Totaal Pensioenuitvoeringskosten	5.028	5.313
---	--------------	--------------

Vermogensbeheerkosten kring Progress	2018	2017
Bewaarloon	227	274
Kosten fiduciair beheer	3.563	3.054
Overige	731	400
Totaal Progress	4.521	3.728

Vermogensbeheerkosten kring Forward	2018	2017
Bewaarloon	8	11
Kosten fiduciair beheer	530	322
Overige	4	-
Totaal Forward	542	333

Totaal Vermogensbeheerkosten	5.063	4.061
-------------------------------------	--------------	--------------

Alle kosten die Unilever APF maakt, behalve de kosten die te maken hebben met de belegging van het weerstandsvermogen, worden gedragen door de kringen. Deze kosten worden op de volgende wijze doorbelast aan de kringen:

- kosten die direct toewijsbaar zijn aan een kring worden ook uitsluitend ten laste gebracht van die kring
- kosten die niet direct toewijsbaar zijn aan een kring worden volgens de verdeelsleutel 60% Progress, 40% Forward ten laste gebracht. Elk jaar wordt opnieuw gekeken of deze verdeling het meest getrouwe beeld weergeeft.

De uitvoerende en niet-uitvoerende bestuurders ontvangen een beloning voor hun werkzaamheden. Deze bedraagt in 2018 voor de uitvoerende bestuurders € 706.000 (2017: € 775.000) en voor de niet-uitvoerende bestuurders € 127.000 (2017: € 117.000).

De werkzaamheden binnen het APF worden uitgevoerd door 19 medewerkers in dienst van Unilever Nederland B.V., deze zijn gedetacheerd bij het Unilever APF (2017: 20) en 3 uitvoerende bestuursleden in dienst van het Unilever APF (2017: 3).

Bestemming resultaat

Het resultaat over 2018 is conform het beleid van het fonds correct verwerkt.

Gebeurtenissen na balansdatum

De onafhankelijke voorzitter Ruud Hommes is per 1 januari 2019 opgevolgd door Frans Prins.

Uitvoerend bestuurslid Michael Kaal heeft per 1 november 2018 de organisatie verlaten. Hij is per 1 februari 2019 opgevolgd door Willy Westerborg.

Rotterdam, 21 juni 2019

Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever Nederland
Raad van Bestuur

Frans Prins (onafhankelijk voorzitter)

Gavin van Boekel

Reinout van Gelder

Herwin Post

Gerard Roest

Theo Rutten

Kristian Vleugels

Martine Zeegers

Rob Zoon

Rob Kragten

Jeannelle Kooman

Willy Westerborg

Kring Progress

Financiële jaarrapportage

Balans per 31 december 2018

bedragen in '000 euro's

Na resultaatbestemming	Toelichting (vanaf pag 73)	2018	2017
Activa			
Beleggingen voor risico van het pensioenfonds			
Vastrentende waarden	1	2.857.337	2.909.042
Aandelen	2	1.655.758	1.937.332
Vastgoed	3	465.275	433.168
Derivaten	4	217.132	226.029
Subtotaal		5.195.502	5.505.571
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	5	19.352	20.653
Overige vorderingen en overlopende activa	6	22.449	27.494
Liquide middelen	7	20.557	24.915
Totaal		5.257.860	5.578.633
Passiva			
Stichtingskapitaal en reserves	8	1.141.872	1.522.025
Technische voorzieningen	9	3.824.760	3.806.593
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds			
Derivaten	4	235.757	172.727
Overige schulden en overlopende passiva	10	55.471	77.288
Totaal		5.257.860	5.578.633
Nominale dekingsgraad		130%	140%
Beleidsdekingsgraad		139%	139%

Staat van baten en lasten over 2018

bedragen in '000 euro's

	Toelichting (vanaf pag 84)	2018	2017
Staat van baten en lasten			
Premiebijdragen	11	17	31.520
Beleggingsresultaten	12	-203.641	361.116
Pensioenuitkeringen	13	-153.324	-154.058
Pensioenuitvoeringskosten	14	-3.240	-3.278
Mutatie technische voorzieningen	15		
Indexering en overige toeslagen		-77.488	-39.135
Rentetoevoeging		9.506	8.250
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		156.416	157.204
Wijziging marktrente		-139.670	42.569
Wijziging actuariële grondslagen		37.267	-57.041
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		881	1.001
Conversie rechten van 67jr naar 68jr		-8.178	-5.484
Overige mutaties		3.099	502
Subtotaal mutatie technische voorzieningen		-18.167	107.866
Saldo herverzekering	16	136	680
Saldo overdracht van rechten	17	-1.268	-1.219
Bijdrage weerstandsvermogen APF		0	-727
Overige baten en lasten		-666	1.567
Saldo van baten en lasten		-380.153	343.467

Kasstroomoverzicht over 2018

bedragen in '000 euro's

	2018	2017
Ontvangen premiebijdragen	-	31.504
Ontvangen uitkeringen van herverzekeraars	-	84
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	-	4
Betaalde pensioenuitkeringen	-	-12.795
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-	-360
Betaald in verband met overdracht van rechten	-	-77
Saldo overboeking	-	-30.880
Overige	-	1.932
Kasstroom uit pensioenactiviteiten*	0	-10.588
Verkopen en aflossingen van beleggingen	1.740.773	1.643.826
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	114.426	103.154
Ontvangen collateral	567.991	521.061
Ontvangen van derivaten	112.191	214.920
Aankopen beleggingen	-1.625.245	-1.700.270
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-279	-269
Betaald collateral	-568.597	-521.254
Betaald aan derivaten	-188.381	-129.367
Saldo overboeking	-158.280	-127.921
Overige	1.043	917
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-4.358	4.797
Netto kasstroom	-4.358	-5.791
Stand liquide middelen per 1 januari	24.915	30.706
Liquide middelen per 31 december	20.557	24.915

* 2017: Kasstromen uit pensioenactiviteiten is uitsluitend januari, de gegevens van februari t/m december 2017 zijn te vinden in het kasstroomoverzicht van het APF op pagina 54.
2018: Uitsluitend kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de Financiële jaarrapportage kring Progress

bedragen in '000 euro's

Algemeen

Op 1 januari 2017 is Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland "Progress" opgegaan in Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever Nederland en vormt hierin de collectiviteitkring Progress (Progress), met een eigen afgescheiden pensioenvermogen, een eigen indexatie-, premie- en beleggingsbeleid en een eigen pensioenregeling.

Sinds 1 april 2015 is Progress een gesloten fonds. De deelnemers die werken bij een van de Unilever-bedrijven bouwen pensioen op in een collectieve beschikbare premieregeling (CDC) in de collectiviteitkring Forward (Forward).

Alle beleggingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde conform de 'Richtlijnen voor de jaarverslaggeving' (RJ610 "Pensioenfondsen") van de Raad voor de Jaarverslaggeving, de beursgenoteerde beleggingen op basis van de marktnotering per balansdatum en niet-beursgenoteerde beleggingen met behulp van algemeen aanvaarde waarderingmodellen en waarderingstechnieken. Synoniem van de reële waarde is marktwaarde en internationaal 'fair value'.

Deze financiële jaarrapportage is opgesteld in euro's.

Grondslagen voor waardering

Vastrentende waarden

De staats- en bedrijfsobligaties zijn gewaardeerd tegen reële waarde. De vaststelling van deze reële waarde geschiedt op basis van de officiële slotnoteringen (mid/bid) aan de diverse beurzen op balansdatum.

Hypotheeklen zijn opgenomen tegen reële waarde. Bij de bepaling van deze waarde worden door de uitvoerder beheerde waarderingmodellen gebruikt en wordt de Euroswaprente gehanteerd plus een variabele spread op basis van consumententarieven.

Leningen op schuldbekentenis/Senior Loans zijn opgenomen tegen reële waarde inclusief de lopende rente. Bij de bepaling van deze waarde wordt rekening gehouden met de actuele marktrente, de resterende looptijd, het aflossingspatroon en het risico van vervroegde aflossing.

Asset Backed Securities zijn gewaardeerd tegen reële waarde. De vaststelling van deze reële waarde geschiedt op basis van de officiële slotnoteringen aan de diverse beurzen op balansdatum.

Emerging Markets Debt en High Yield zijn opgenomen tegen reële waarde. De vaststelling van deze reële waarde geschiedt op basis van de officiële slotnoteringen aan de diverse beurzen op balansdatum.

Beleggingen in geldmarktfondsen worden opgenomen tegen de reële waarde.

Niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die onderliggend beleggen in vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen de reële waarde op balansdatum, doorgaans de intrinsieke fondswaarde per participatie.

Aandelen

De beursgenoteerde aandelen zijn opgenomen tegen de reële waarde. De vaststelling van deze reële waarde geschiedt op basis van de officiële slotnoteringen aan de diverse beurzen op balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die onderliggend beleggen in aandelen worden gewaardeerd tegen de waarde op balansdatum.

Private equity beleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde. De waarde wordt bepaald door de officiële waardering van de externe manager indien tijdig beschikbaar. Indien deze nog niet beschikbaar is, wordt een schatting gebruikt van de externe manager aangezien deze beschikt over de meest recente informatie van de markt. Indien deze ook niet beschikbaar is, zullen de officiële waarderingen per eind september, verhoogd met investeringen en verlaagd met desinvesteringen/distributies in het vierde kwartaal, worden gebruikt als waardering.

Vastgoedbeleggingen (Indirect)

De beursgenoteerde vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde op basis van de marktnotering per balansdatum. Niet-beursgenoteerd vastgoed wordt gewaardeerd tegen reële waarde. De waarde wordt bepaald door de officiële intrinsieke waardering van de externe manager indien tijdig beschikbaar. Indien deze nog niet beschikbaar is, wordt een schatting gebruikt van de externe manager aangezien deze beschikt over de meest recente informatie van de markt en het onderliggende onroerend goed. Indien deze ook niet beschikbaar is, zullen de officiële waarderingen per eind september, verhoogd met de investeringen en verlaagd met desinvesteringen/distributies in het vierde kwartaal, worden gebruikt als waardering.

Derivaten

Progress kan in het kader van het vermogensbeheer en risicoreductie gebruik maken van derivaten, zoals optie-, future en termijncontracten, beleggingen in commodity swaps (grondstoffen), rente- en inflatiederivaten en valuta's. Dit gebeurt om risico's af te dekken of koersen te fixeren in verband met voorgenomen aan- of verkooptransacties.

De premie van aandelenopties, waarvan de optietermijn is verlopen en die niet zijn geëffectueerd, wordt tot de opbrengst van aandelen gerekend. Indien deze wel zijn geëffectueerd wordt de premie bijgeteld, dan wel in mindering gebracht, op de verkoop- of aankoopprijs van de onderliggende aandelen.

De rente- en inflatieswaps worden gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de in de markt geldende Eonia swapcurve, waarbij gebruik wordt gemaakt van gevalideerde waarderingmodellen.

Commodity swaps worden gewaardeerd tegen de waarde op basis van de opgave van de externe manager/valuation agent.

Valutatermijncontracten worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de valutatermijncontracten is dit de forwardkoers van alle afzonderlijk afgesloten valutatermijncontracten.

Futures worden gewaardeerd tegen de reële waarde. Deze reële waarde is gebaseerd op de beurskoers.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Het herverzekeringsdeel van de technische voorziening wordt gewaardeerd op de actuariële bepaalde contante waarde van de herverzekerde aanspraken. Deze herverzekerde aanspraken worden berekend conform de grondslagen van de voorziening pensioenverplichtingen. Progress loopt hierbij geen beleggings- en actuariële risico's anders dan tegenpartijrisico.

Overige vorderingen en overlopende activa

Deze worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de verkrijgingsprijs, eventueel verminderd met de noodzakelijk geachte voorzieningen.

Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Stichtingskapitaal en reserves

Overige reserves

De overige reserves worden salderend bepaald en zijn het restant tussen het belegd vermogen en overige activa enerzijds, en de voorziening pensioenverplichtingen en overige passiva anderzijds.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Progress is een gesloten kring per 1 april 2015. Er wordt geen pensioen meer opgebouwd. De voorziening pensioenverplichtingen (VPV) is gewaardeerd op actuele waarde, en is gelijk aan de contante waarde van de toegekende pensioenaanspraken binnen Progress. In de VPV per 31 december 2018 is rekening gehouden met de toegekende indexatie per 1 januari 2019 en de wijziging van de pensioenrichtleeftijd van 67 jaar naar 68 jaar voor gewezen deelnemers. De VPV is verder berekend met inachtneming van de volgende grondslagen en veronderstellingen:

Rekenrente

De gehanteerde rekenrente is gelijk aan de RTS (rentetermijnstructuur) overeenkomstig de richtlijnen van DNB per 31 december 2018.

Overlevingstafels

Voor zowel mannen als vrouwen wordt gereserveerd volgens de door het Koninklijk Actuariel Genootschap (AG) in september 2018 gepubliceerde gewijzigde Prognosetafel 2018. Er wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking door toepassing van fondsspecifieke ervaringssterfte die gebaseerd is op waarnemingen bij de populatie van Unilever APF en is afgeleid middels het Willis Towers Watson ervaringssterftemodel 2016.

Gezinssamenstelling

Voor niet-pensioentrekkenden is een partnerfrequentie van 100% aangenomen, die na de 68-jarige leeftijd afloopt volgens de sterftegrondslagen voor de meeverzekerde partner. Voor pensioentrekkenden is uitgegaan van de werkelijke burgerlijke staat.

Kosten

Aangenomen is dat de kosten van de pensioenadministratie kunnen worden gedekt uit de excasso voorziening. De excasso voorziening bedraagt 2% van de totale technische voorziening. Doordat elk jaar pensioenen worden uitgekeerd, valt jaarlijks de opslag van 2% op de uitgekeerde pensioenen vrij. Deze vrijval dekt de kosten voor 1 jaar.

Invaliditeit

Progress verzekerde tot 1 april 2015 het invaliditeitsrisico van zijn actieve deelnemers. In het pensioenreglement 2007 is premievrijstelling bij invaliditeit (PVI) en het arbeidsongeschiktheids-pensioen (AOP) opgenomen. Per 1 april 2015 is er geen actieve pensioenopbouw meer binnen Progress en hoeft derhalve geen rekening meer gehouden te worden met toekomstige invaliditeit. Hierdoor is de voorziening voor toekomstige invaliditeit vanaf 31 december 2015 nihil. Voor de deelnemers die per 1 april 2015 ziek zijn geworden, wordt het invaliditeitsrisico bij Forward verzekerd.

Overige schulden en overlopende passiva

Deze worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de verkrijgingsprijs.

Omrekening vreemde valuta

Transacties die in vreemde valuta gedurende het boekjaar zijn afgesloten, zijn omgerekend tegen de werkelijk verrekende valutakoersen. Activa en passiva in vreemde valuta zijn omgerekend tegen de valutakoersen per balansdatum.

De koers op balansdatum van de euro ten opzichte van de belangrijkste valuta is:

	2018	2017
USD	1,1432	1,2008
JPY	125,42	135,27
GBP	0,8976	0,8877
AUD	1,6238	1,5353
CHF	1,1269	1,1702

Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen

De resultaten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd; verliezen reeds zodra zij voorzienbaar zijn.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c .q . te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen of bijstortingen.

Beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan:

- dividend;
- interest;
- vergoedingen voor uitlenen van effecten;
- overige opbrengsten .

Vergoedingen, ontvangen voor het uitlenen van effecten, worden ten gunste van de desbetreffende aandelen-, vastgoed- en obligatieportefeuille gebracht.

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waarde wijzigingen. De kosten van het vermogensbeheer, zoals transactiekosten, provisies, kosten van custodians en externe vermogensbeheerders zijn verrekend met de desbetreffende directe en indirecte beleggingsopbrengsten.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan de pensioengerechtigden uitgekeerde bedragen en afkopen.

Saldo overdracht van rechten

De post Saldo overdracht van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de directe methode, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

In verband met de ingebruikname van een bankrekening van Unilever APF bij JP Morgan Bank per 1 februari 2017 betreft de kasstroom uit pensioenactiviteiten voor 2017 alleen de maand januari 2017.

Toelichting op de balans

bedragen in duizenden euro's

Algemeen

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van de kring kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Indien deze instrumenten worden gewaardeerd tegen de reële waarde worden deze gerangschikt onder 'Directe marktnoteringen'. Als niet direct een betrouwbare marktnotering voor de financiële instrumenten is aan te wijzen wordt de marktnotering gerangschikt onder 'Afgeleide marktnoteringen' als de waarde wordt vastgesteld aan de hand van waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata, en onder 'Waarderingsmodellen en -technieken' als de waarde wordt vastgesteld met behulp van waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

De marktwaarde van de totale beleggingen wordt ultimo boekjaar als volgt weergegeven:

2018	Directe marktnoteringen	Afgeleide marktnoteringen	Waarderingsmodellen en technieken	Totaal
Vastrentende waarden	1.155.872	1.701.465	-	2.857.337
Aandelen	499.268	1.075.086	81.404	1.655.758
Vastgoed	64.540	-	400.735	465.275
Derivaten	86	-18.711	-	-18.625
Totaal	1.719.766	2.757.840	482.139	4.959.745

2017	Directe marktnoteringen	Afgeleide marktnoteringen	Waarderingsmodellen en technieken	Totaal
Vastrentende waarden	1.424.030	1.485.012	-	2.909.042
Aandelen	537.034	1.311.274	89.024	1.937.332
Vastgoed	71.578	-	361.590	433.168
Derivaten	-1.121	54.423	-	53.302
Totaal	2.031.521	2.850.709	450.614	5.332.844

De beleggingen in de Univest Pools zijn geclassificeerd als afgeleide marktnotering, echter de inhoud van de beleggingen (look through) betreft genoteerde stukken.

Er zijn geen directe belangen in Unilever.

2018	Beursgenoteerd	Niet beursgenoteerd	Totaal
Vastrentende waarden	1.500.812	1.356.525	2.857.337
Aandelen	1.579.313	76.445	1.655.758
Vastgoed	64.540	400.735	465.275
Derivaten	86	-18.711	-18.625
Totaal	3.144.751	1.814.994	4.959.745

2017	Beursgenoteerd	Niet beursgenoteerd	Totaal
Vastrentende waarden	1.607.114	1.301.928	2.909.042
Aandelen	1.848.308	89.024	1.937.332
Vastgoed	71.578	361.590	433.168
Derivaten	-1.121	54.423	53.302
Totaal	3.525.879	1.806.965	5.332.844

Het mutatieoverzicht beleggingen ziet er als volgt uit:

2018	Stand 1 januari	Aankopen	Verkopen	Overige mutaties	Herwaar- dering	Stand 31 december
Vastrentende waarden	2.909.042	1.856.687	-1.716.705	-149.100	-42.587	2.857.337
Aandelen	1.937.332	314.551	-432.588	-	-163.537	1.655.758
Vastgoed	433.168	13.614	-20.818	-	39.311	465.275
Subtotaal	5.279.542	2.184.852	-2.170.111	-149.100	-166.813	4.978.370
Derivaten	53.302	-	70.493	-	-142.420	-18.625
Totaal	5.332.844	2.184.852	-2.099.618	-149.100	-309.233	4.959.745

2017	Stand 1 januari	Aankopen	Verkopen	Overige mutatie	Herwaar- dering	Stand 31 december
Vastrentende waarden	2.727.932	1.179.199	-1.301.059	347.200	-44.230	2.909.042
Aandelen	1.936.032	196.392	-358.035	-	162.943	1.937.332
Vastgoed	420.606	407.371	-411.649	-	16.840	433.168
Subtotaal	5.084.570	1.782.962	-2.070.743	347.200	135.553	5.279.542
Derivaten	19.820	-	-94.710	-	128.192	53.302
Totaal	5.104.390	1.782.962	-2.165.453	347.200	263.745	5.332.844

De overige mutaties bij vastrentende waarden bestaan uit gesaldeerde transacties op de geldmarkt.

1 Vastrentende waarden

	2018	2017
Specificatie naar soort	%	%
Obligaties	53	55
Hypotheekfondsen	23	22
Leningen op schuldbekentenis	-	8
Senior Loans/Asset Backed	14	-
Geldmarkt	10	15
Totaal	100	100

	2018	2017
Portefeuilleverdeling	%	%
Staatsobligaties	17	21
Bedrijfsobligaties	14	13
Hypotheekfondsen	23	22
Leningen op schuldbekentenis	-	8
Senior Loans/Asset Backed	14	-
High Yield	9	9
Emerging Markets Debt	13	12
Geldmarkt	10	15
Totaal	100	100

	2018	2017
Kredietwaardigheid	%	%
AAA rating	22	27
AA rating	35	33
A rating	9	7
BBB rating	11	10
Lager dan BBB	21	20
Geen rating	2	3
Totaal	100	100

	2018	2017
Contractuele looptijd	%	%
Resterende looptijd < 1 jaar	14	20
Resterende looptijd 1-5 jaar	23	20
Resterende looptijd > 5 jaar	63	60
Totaal	100	100

	2018	2017
Duration (gemiddeld in jaren)	4,9	5,6

2 Aandelen

	2018	2017
Aandelen	1.574.975	1.848.308
Private Equity	80.783	89.024
Totaal	1.655.758	1.937.332

	2018	2017
Specificatie naar regio ¹⁾	%	%
Europa ex Verenigd Koninkrijk	25	30
Verenigd Koninkrijk	7	10
Noord-Amerika	41	35
Asia Pacific	11	9
Emerging Markets	16	16
Totaal	100	100

	2018	2017
Specificatie naar sector ¹⁾	%	%
Energie	5	4
Materialen	5	6
Industrie	12	12
Consumenten: Auto/Media e.d.	10	12
Consumenten: Voeding/Drank	7	9
Gezondheid	10	10
Financiële instellingen	24	25
Informatietechnologie	15	16
Telecommunicatie	8	3
Nutsbedrijven	4	3
Totaal	100	100

¹⁾ inclusief de beleggingen in Uninvest Pools, exclusief Private Equity

Progress neemt deel aan een zogenoemd 'securities lending program'. Hierbij ontvangt Progress een vergoeding voor het tijdelijk uitlenen van effecten. Ultimo 2018 bedroeg de waarde van de uitgeleende effecten € 61 miljoen (2017: € 70 miljoen). Hiervoor zijn zekerheden ontvangen ter waarde van € 66 miljoen (2017: € 75 miljoen).

3 Vastgoed

	2018	2017
Specificatie naar regio	%	%
Europa	52	55
Azië en Pacific	18	17
Noord-Amerika	30	28
Totaal	100	100

	2018	2017
Specificatie naar soort	%	%
Beursgenoteerd	14	17
Niet beursgenoteerd	86	83
Totaal	100	100

Progress belegt uitsluitend in indirect vastgoed.

4 Derivaten

Progress kan in het kader van het vermogensbeheer en risicoreductie gebruik maken van derivaten, zoals optie-, future en termijncontracten, beleggingen in commodity swaps (grondstoffen), rente- en inflatiederivaten en valuta's. Dit gebeurt om risico's af te dekken of koersen te fixeren in verband met voorgenomen aan- of verkooptransacties. Per saldo is de totale marktwaarde van de derivaten per eind 2018 € -19 miljoen (2017: € 53 miljoen). Als onderpand is hiervoor per saldo € 42 miljoen aan cash ontvangen (2017: € 64 miljoen) en per saldo voor € 62 miljoen aan obligaties uitgeleverd (2017: € 23 miljoen).

2018	Onderliggende waarde	Actuele waarde	Positieve waarde (vordering)	Negatieve waarde (schuld)
Renteswaps	-5.255	95.465	150.537	-55.072
Inflatieswaps	1.379.750	-107.390	59.368	-166.758
Valutatermijncontracten	-1.520.028	-6.786	6.570	-13.356
Futures	31.833	86	657	-571
Totaal	-113.700	-18.625	217.132	-235.757

2017	Onderliggende waarde	Actuele waarde	Positieve waarde (vordering)	Negatieve waarde (schuld)
Renteswaps	17.745	86.137	132.724	-46.587
Inflatieswaps	1.379.750	-44.704	72.148	-116.852
Valutatermijncontracten	-1.741.261	12.989	21.157	-8.168
Futures	-21.039	-1.120	-	-1.120
Totaal	-364.805	53.302	226.029	-172.727

Afdekkingspercentage		2018	2017
Renteswaps	%	32	35
Inflatieswaps	%	29	30

Rente- en inflatieswaps

De totale nominale waarde van de afgesloten renteswaps bedraagt € -5 miljoen (2017: € 18 miljoen) en hiermee is ongeveer 32% van de rentemismatch (rentegevoeligheid van de kring) afgedekt. Per eind 2017 was dit ongeveer 35%. De totale nominale waarde van de afgesloten inflatieswaps bedraagt € 1.380 miljoen (2017: € 1.380 miljoen) en hiermee is ongeveer 29% van de benodigde inflatiebehoefte afgedekt. Per eind 2017 was dit ongeveer 30%. Ultimo 2018 is de totale marktwaarde van deze derivaten € -12 miljoen, eind 2017 is dit € 41 miljoen.

Valutatermijncontracten

Het valutarisico wordt strategisch afgedekt op totaal kringniveau. Tot 2018 dekten we het valutarisico voor vijf valuta (USD, JPY, GBP, AUD en CHF) strategisch voor 80% af. Sinds begin 2018 wordt nog voor twee valuta het valutarisico voor 80% strategisch afgedekt, te weten USD en GBP. Voor staatsobligaties wordt een benchmark gebruikt waarbij het valutarisico volledig (100%) is afgedekt. De totale balanswaarde van de valutatermijncontracten per ultimo 2018 is € -7 miljoen (2017: € 13 miljoen).

Futures

Ten behoeve van de bijsturing van de duration van de bedrijfsobligatieportefeuille hadden we ultimo 2018 352 future contracten met een marktwaarde ultimo 2018 van € 64.000. Eind 2017 hadden we 180 future contracten met een marktwaarde van € -293.000 .

Voor een relatieve visie op regiogewichten binnen aandelen hadden we ultimo 2018 1.445 aandelen future contracten met een marktwaarde ultimo 2018 van € 22.000. Eind 2017 hadden we, ten behoeve van het verlagen van de aandelenallocatie in Noord-Amerika, 450 aandelen future contracten met een marktwaarde van € -827.000.

5 Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

	2018	2017
Stand per 1 januari	20.653	21.762
Uitkering herverzekering	-1.437	-1.789
Overige wijzigingen	136	680
Stand per 31 december	19.352	20.653

Dit is formeel geen herverzekering, maar een vordering op andere verzekeraars en pensioenfondsen van te ontvangen aanspraken voor deelnemers. Deze aanspraken zijn inbegrepen in het Progress pensioen. De contante waarde van deze herverzekeringen is als actief post herverzekeringsdeel technische voorzieningen opgenomen aan de activa kant van de balans. De post overige wijzigingen bestaat voornamelijk uit het rente effect.

6 Overige vorderingen en overlopende activa

Alle overige vorderingen en overlopende activa hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar behalve de vordering op Unilever van € 6,3 miljoen, deze heeft een looptijd van 3 jaar.

	2018	2017
Dividend-/couponbelasting	3.399	2.678
Te ontvangen dividend	1.284	705
Lopende interest	6.043	10.179
Vorderingen uit collateral management	4.569	4.535
Unilever	6.300	8.481
Overig	21	17
Vordering op APF		
- Unilever	657	813
- banksaldo	88	86
- overig	88	-
subtotaal vordering op APF	833	899
Totaal	22.449	27.494

7 Liquide middelen

De liquide middelen staan ter vrije beschikking en bestaan uitsluitend uit rekening courantsaldi bij The Bank of New York Mellon (beleggingsrekeningen).

8 Stichtingskapitaal en reserves

		2018		2017
Bestemmingsreserve		-		-
Overige reserves		1.141.872		1.522.025
Totaal		1.141.872		1.522.025

Stand begin van het jaar		1.522.025		1.178.558
Bestemming saldo van baten en lasten		-380.153		343.467
Stand per 31 december		1.141.872		1.522.025

<i>Solvabiliteit in % van voorziening pensioenverplichtingen</i>				
Minimaal Vereist eigen vermogen	4%	152.990	4%	151.615
Vereist eigen vermogen	21%	819.008	22%	847.047
Aanwezig eigen vermogen	30%	1.141.872	40%	1.522.025

Dekkingsgraad

De nominale dekkingsgraad wordt berekend door het totale fondsvermogen te delen door de voorziening pensioenverplichtingen. Sinds 1 januari 2015 kent het Nieuwe Financieel Toetsingskader (nFTK) naast het begrip dekkingsgraad ook het begrip beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele, nominale dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden.

Als onderdeel van het nFTK is de toekomstbestendige indexatie dekkingsgraad (TBI-dekkingsgraad) geïntroduceerd. Het uitgangspunt voor TBI-dekkingsgraad is dat indexeren generatie-evenwichtig moet zijn. De indexatie wordt pas volledig toegekend als de beleidsdekkingsgraad van Progress minimaal gelijk is aan de TBI-dekkingsgraad.

De reële dekkingsgraad – zoals bedoeld in artikel 7 van de Pensioenwet en Wet Verplichte beroepsregelingen – is gelijk aan de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de TBI-dekkingsgraad.

De vereiste dekkingsgraad dient als solvabiliteitsbuffer voor de risico's die Progress loopt.

	2018	2017
Nominale dekkingsgraad	130%	140%
Beleidsdekkingsgraad	139%	139%
Toekomstbestendige indexatiedekking	122%	123%
Vereiste dekkingsgraad	121%	122%
Reële dekkingsgraad	114%	113%

9 Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen	2018	2017
Voorziening pensioenverplichtingen	3.805.408	3.785.940
Voorziening pensioenverplichtingen herverzekerd	19.352	20.653
Totaal	3.824.760	3.806.593

Als de rente met 1%-punt stijgt, neemt de waarde van de pensioenverplichtingen met ongeveer 14% af. Als de rente met 1%-punt daalt, neemt de waarde van de pensioenverplichtingen met ongeveer 19% toe.

In het reglement is opgenomen dat de hoogte van de voorwaardelijke indexatie aan actieve deelnemers gelijk is aan de cao-loonstijging over het voorgaande jaar. In de VPV per 31 december 2018 is een voorwaardelijke indexatie per 1 januari 2019 aan actieve deelnemers opgenomen van 4,97%.

De voorwaardelijke indexatie voor de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden is gelijk aan de prijsstijging (CPI alle huishoudens, afgeleid). De indexatie voor de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden bedraagt per 1 januari 2019 1,68%. Deze verhoging is in de VPV per 31 december 2018 verwerkt.

Voorziening pensioenverplichtingen naar soort deelnemer	2018	2017
Actieve deelnemers	553.108	755.556
Gewezen deelnemers	1.283.450	993.880
Pensioengerechtigden	1.988.202	2.057.157
Totaal	3.824.760	3.806.593

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. Tot 1 april 2015 is jaarlijks een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan het basisloon, vakantietoeslag en als vast te beschouwen loonbestanddelen onder aftrek van de franchise. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst.

Mutaties alle categorieën in aantallen 2018	Actieve Deelnemers	Gewezen Deelnemers	Pensioen trekkenden
Stand per 1 januari	2.509	6.536	11.904
Nieuwe toetredingen	0	0	0
Herintredingen	0	0	0
Uittreding met premievrije aanspraken	-783	783	0
Waardeoverdracht	0	-15	0
Ingang pensioen	-25	-260	509
Overlijden	-1	-20	-661
Afkoop	0	-3	-29
Andere oorzaken	-2	3	-8
Stand per 31 december	1.698	7.024	11.715

10 Overige schulden en overlopende passiva

	2018	2017
Schulden uit collateral management	46.657	68.683
Loonheffing	3.867	3.876
Unilever	22	8
Overig	3.591	3.617
Schuld aan het APF		
- Unilever	638	746
- overige	696	358
subtotaal schuld aan het APF	1.334	1.104
Totaal	55.471	77.288

Integrale risicobeheersing en transparantie

Voor het risicobeleid, integraal risicobeheer en transparantie verwijzen wij naar het Bestuursverslag. De kwantitatieve elementen hebben we opgenomen in de individuele toelichtingen op de balans en de staat van baten en lasten.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ultimo 2018 staat een bedrag van € 19 miljoen uit als Private equity commitment (2017: € 24 miljoen).

Unilever heeft de verplichting premie te betalen tot aan de toekomstbestendige indexatie dekkingsgraad¹ (TBI-dekkingsgraad) vermeerderd met 5%-punt. Voorwaarde voor premiebijbetaling is dat de beleidsdekkingsgraad op de peildatum² lager is dan de TBI-dekkingsgraad vermeerderd met 5%-punt. Wanneer de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad en lager dan de TBI-dekkingsgraad vermeerderd met 5%-punt, dan bedraagt de premiebijbetaling één achtste deel (1/8) van het verschil tussen de TBI-dekkingsgraad vermeerderd met 5%-punt en de beleidsdekkingsgraad, vermenigvuldigd met de premiebasis technische voorziening. Wanneer de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad dan bedraagt de premiebijbetaling de hoogste van de volgende twee bedragen: (i) één achtste deel (1/8) van het verschil tussen de TBI-dekkingsgraad vermeerderd met 5%-punt en de beleidsdekkingsgraad, vermenigvuldigd met de premiebasis technische voorziening, (ii) één derde deel (1/3) van het verschil tussen de minimaal vereiste dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad, vermenigvuldigd met de premiebasis technische voorziening.

Tevens vindt er een premiebijbetaling plaats wanneer deze noodzakelijk is voor het bereiken van herstel tot het niveau van de minimaal vereiste dekkingsgraad binnen de wettelijke termijn van vijf jaar. Er dient dan aan de volgende voorwaarden te zijn voldaan:

- de beleidsdekkingsgraad was gedaald tot onder de minimaal vereiste dekkingsgraad;
- de wettelijke herstelperiode was van start gegaan;
- er was gedurende een periode van vijf jaar op de jaarlijkse meetmomenten geen sprake van herstel tot het niveau van de minimaal vereiste dekkingsgraad.

Verbonden partijen

Unilever APF voert via de collectiviteitkring Progress de pensioenovereenkomsten, zoals Unilever die met een deel van de werknemers heeft afgesloten, uit. Dit is vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst tussen Progress en Unilever. In deze uitvoeringsovereenkomst zijn onder meer vastgelegd de hoogte van de door Unilever verschuldigde premie en de voorwaarden waaronder overschotten terugbetaald worden aan Unilever.

¹ De beleidsdekkingsgraad, waarbij op grond van de eisen uit de Pensioenwet, ingegane pensioenen en opgebouwde aanspraken volledig geïndexeerd mogen worden.

² De peildatum is gelijk aan 31 oktober van het voorafgaande kalenderjaar.

Toelichting op de staat van baten en lasten

bedragen in duizenden euro's

11 Premiebijdragen

	2018	2017
Werkgever	-	31.500
Werknemer	17	20
Totaal	17	31.520

Vanaf 1 april 2015 wordt geen pensioenpremie meer betaald aan Progress. Progress kan in geval van tekortsituatie - conform de uitvoeringsovereenkomst tussen Unilever APF en Unilever - een bijstorting ontvangen van de werkgever. In 2018 is hier geen sprake van geweest. Verder ontvangt Progress jaarlijks de werknemerspremies voor de vrijwillige Anw-hiaatverzekering.

12 Beleggingsresultaten

2018	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastrentende waarden	59.346	-42.587	-2.585	14.174
Aandelen	39.274	-163.537	-1.503	-125.766
Vastgoed	11.493	39.311	-416	50.388
Derivaten	-	-142.420	-17	-142.437
Totaal	110.113	-309.233	-4.521	-203.641

2017	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastrentende waarden	52.065	-44.230	-1.354	6.481
Aandelen	37.914	162.943	-2.034	198.823
Vastgoed	11.120	16.840	-303	27.657
Derivaten	-	128.192	-37	128.155
Totaal	101.099	263.745	-3.728	361.116

Vermogensbeheerkosten

De kosten van vermogensbeheer bestaan uit directe en indirecte vermogensbeheerkosten . De directe vermogensbeheerkosten bestaan o.a. uit de kosten die wij aan onze fiduciaire vermogensbeheerder betalen en bewaarloon. De indirecte vermogensbeheerkosten bestaan uit beheerkosten, prestatieafhankelijke vergoedingen en transactiekosten.

Vermogensbeheer	2018	2017
Beheerkosten	18.009	17.113
Prestatieafhankelijke vergoedingen	2.816	-
Kosten fiduciair beheer	3.563	3.054
Bewaarloon	732	799
Transactiekosten	4.700	6.010
Overige kosten	769	1.126
Totaal	30.589	28.102

2018	Beheerkosten	Transactiekosten
Vastrentende waarden	5.651	2.676
Aandelen	7.676	2.011
Vastgoed	4.115	-
Derivaten	495	13
Overige	72	-
Totaal	18.009	4.700

2017	Beheerkosten	Transactiekosten
Vastrentende waarden	4.668	2.531
Aandelen	8.445	3.055
Vastgoed	3.516	7
Derivaten	400	417
Overige	84	-
Totaal	17.113	6.010

13 Pensioenuitkeringen

	2018	2017
Ouderdomspensioen	-112.994	-113.549
Partnerpensioen	-39.526	-39.725
Arbeidsongeschiktheid	-657	-638
Afkopen	-147	-146
Totaal	-153.324	-154.058

Mutaties pensioengerechtigden in aantallen	Ouderdoms- pensioen	Partnerpensioen	Overige
Stand per 1 januari	7.883	3.971	50
Ingang pensioen	284	219	6
Overlijden	-378	-283	-3
Afkoop	-12	-14	-8
Stand per 31 december	7.777	3.893	45

14 Pensioenuitvoeringskosten

	2018	2017
Salarissen en sociale lasten	1.481	1.359
Automatiseringskosten	354	266
Kostendoorbelasting Unilever Nederland	193	187
Controle en advies	633	962
Overige	579	504
Totaal	3.240	3.278

De accountantskosten bedragen € 86.000 (2017: € 89.000) en hebben betrekking op de controle van deze financiële jaarrapportage. Vastlegging van deze kosten gebeurt op basis van factuurdatum.

15 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Zowel de financiering als de pensioenopbouw is gestopt per 1 april 2015. In 2018 heeft Progress € 17.000 ontvangen aan vrijwillige Anw-hiaatverzekeringspremies.

Indexering en overige toeslagen

Er wordt geen rekening gehouden met (toekomstige) indexering. De indexatie per 1 januari 2019 is meegenomen in het boekjaar 2018.

Rentetoevoeging

De benodigde rente is gelijk aan de éénjaarsrente van de door DNB gepubliceerde rentecurve per 31 december van het voorafgaande kalenderjaar. De benodigde rente wordt berekend over de beginstand van de VPV en de mutaties hierin gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval aan bruto uitkeringen en de afkopen van pensioenen, die in het boekjaar hebben plaatsgevonden zijn opgenomen in deze posten.

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de vrijval van kosten die in de VPV worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de Ultimate Forward Rate (UFR). Het effect van de verandering van de rente wordt verantwoord onder wijziging marktrente.

Wijziging actuariële grondslagen

In 2018 is Progress overgegaan op de in september 2018 gepubliceerde Prognosetafel AG2018 van het Koninklijk Actuarieel genootschap.

De ervaringssterftec correcties zijn in 2018 niet gewijzigd. Deze blijven gebaseerd op waarnemingen bij de populatie van Unilever APF, met mede ondersteuning van het model van Willis Towers Watson 2016 (WTW 2016).

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De waarde van overgenomen en overgedragen pensioenverplichtingen wordt bepaald op basis van de door de Pensioenfederatie gepubliceerde grondslagen voor individuele waardeoverdrachten.

Overige mutaties

In de post overige mutaties zorgt het technische resultaat voor een daling in de VPV van € 2,5 miljoen terwijl de overige oorzaken voor een daling in de VPV zorgen van € 0,6 miljoen. Per saldo is de VPV gedaald met € 3,1 mln.

16 Saldo herverzekering

	2018	2017
Uitkering herverzekering	1.437	1.789
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	-1.301	-1.109
Totaal	136	680

17 Saldo overdracht van rechten

	2018	2017
Inkomende waardeoverdrachten	49	46
Uitgaande waardeoverdrachten	-1.317	-1.265
Totaal	-1.268	-1.219

Progress is vanaf 1 april 2015 een gesloten kring. Vanaf die datum vindt alle toekomstige pensioenopbouw (ook voor arbeidsongeschikten) bij Forward plaats. Als gevolg hiervan is in 2015 een deel van de pensioenverplichtingen voor arbeidsongeschikte en zieke deelnemers voor een bedrag van € 16,7 miljoen overgedragen aan Forward. In 2017 heeft een verrekening plaatsgevonden nadat er geconstateerd werd dat niet alle arbeidsongeschikte deelnemers zijn overgegaan bij de eerste overdracht. Progress heeft in 2017 een additioneel bedrag betaald aan Forward ter waarde van € 865.000.

Bestemming Resultaat

Het resultaat over 2018 is conform het beleid van de kring correct verwerkt.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

Kerncijfers laatste 10 jaar

bedragen in miljoenen euro's

	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Aantallen deelnemers										
Deelnemers voor wie wordt bijgedragen	1.698	2.509	2.840	3.108	3.294	3.292	3.418	3.446	3.532	3.621
Deelnemers met premievrije aanspraken	7.024	6.536	6.547	6.612	6.752	6.873	6.938	8.033	8.259	8.512
Pensioengerechtigden	11.715	11.904	12.056	12.146	12.285	12.333	12.434	12.459	12.446	12.480
Totaal	20.437	20.949	21.443	21.866	22.331	22.498	22.790	23.938	24.237	24.613
Vermogenspositie										
Fondsvermogen	4.967	5.329	5.093	4.839	5.008	4.455	4.490	3.909	3.564	3.241
Voorziening pensioenverplichtingen	3.825	3.807	3.914	3.745	3.700	3.204	3.378	3.163	2.833	2.719
Dekkingsgraad (nominaal)	130%	140%	130%	129%	135%	139%	133%	124%	126%	119%
Beleidsdekkingsgraad (nominaal)	139%	139%	121%	134%	102%	106%	99,7%	90%	98%	92%
Dekkingsgraad (reëel)	114%	113%	99%	105%	102%	106%	99,7%	90%	98%	92%
Premiebijdragen										
Feitelijke premie	-	31,5	-	7,0	28,0	42,2	41,9	43,2	66,9	42,6
Waarvan deelnemersbijdrage	-	-	-	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
Kostendeekkende premie	-	-	-	10,0	62,0	48,3	62,6	57,8	42,2	36,7
Beleggingsopbrengsten										
	-204	361	414	2	690	80	700	462	420	589
Pensioenuitkeringen (netto)										
	-153	-154	-157	-156	-157	-156	-157	-158	-159	-160
Beleggingen										
Vastrentende waarden	2.857	2.909	2.728	2.553	2.393	2.302	1.694	1.631	1.138	1.129
Aandelen	1.656	1.937	1.936	1.776	2.270	1.661	1.988	1.712	1.763	1.717
Vastgoed	465	433	421	513	398	349	331	221	231	239
Derivaten	-19	53	20	-231	67	-124	212	210	21	30
Overige beleggingen	0	0	0	0	0	266	436	399	417	248
Totaal belegd vermogen	4.959	5.332	5.105	4.611	5.128	4.454	4.661	4.173	3.570	3.363
Rendementen (1 jaar) (in procenten)										
Vastrentende waarden	0,6%	1,0%	7,5%	4,2%	11,7%	-1,5%	12,4%	6,7%	8,0%	22,2%
Aandelen	-7,9%	11,8%	9,3%	9,4%	15,4%	24,1%	19,8%	-11,3%	16,3%	37,3%
Vastgoed	12,2%	6,9%	9,3%	14,1%	18,9%	3,9%	5,5%	2,1%	3,2%	-18,8%
Totaal (inclusief derivaten en overige beleggingen)	-3,9%	7,3%	8,9%	0,2%	16,0%	1,9%	18,1%	13,3%	12,7%	22,4%

Strategische benchmarkbeschrijving

Asset Categorie	Benchmark
Beursgenoteerde aandelen	Customized aandelen benchmark
Vastrentende waarden	Customized vastrentende waarden benchmark
Onroerend goed	Portefeuillerendement is benchmarkrendement
Private equity	Portefeuillerendement is benchmarkrendement
ESG Value Creation	Portefeuillerendement is benchmarkrendement
Cash	Portefeuillerendement is benchmarkrendement
Beursgenoteerde Aandelen	
Global Defensive	Russel Developed Defensive net index
Global Alpha	MSCI World IMI net
Emerging Markets	MSCI Emerging Markets Total Return Net Dividends Reinvested
Global ESG:	
Europa	Stoxx Europe Industry Neutral ESG Net Return EUR Index
Verenigde Staten	Stoxx North America Industry Neutral ESG 150 USD Net Return
Vastrentende Waarden	
Wereldwijde Staatsobligaties	BoA/ML Custom Index (Bloomberg: Q770) (100% hedged)
Euro Credits	BoA/ML Euro Non-Sovereign Index
Nederlandse Hypotheken	Portefeuillerendement is benchmarkrendement
Europese Senior Loans	Portefeuillerendement is benchmarkrendement
High Yield Bonds	BoA Merrill Lynch Global High Yield Investment Grade Country Constrained index (100% hedged)
Emerging Markets	50% JP Morgan EMBI Diversified Hedged + 50% JP Morgan GBI-EM Global Diversified Composite
Onroerend Goed	
Indirect onroerend goed	Portefeuillerendement is benchmarkrendement hedged

Kring Forward

Financiële jaarrapportage

Balans per 31 december 2018

bedragen in '000 euro's

Na resultaatbestemming	Toelichting (vanaf pag 101)	2018	2017
Activa			
Beleggingen voor risico van het fonds			
Vastrentende waarden	1	162.323	126.716
Aandelen	2	67.629	56.091
Vastgoed	3	13.388	9.287
Derivaten	4	2.916	190
Subtotaal		246.256	192.284
Indexatiedepot	5	6.788	11.920
Overige vorderingen en overlopende activa	6	3.057	4.561
Liquide middelen	7	1.445	121
Totaal		257.546	208.886
Passiva			
Stichtingskapitaal en reserves	8	64.338	71.615
Technische voorzieningen	9	186.252	131.993
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het fonds			
Derivaten	4	760	1.379
Overige schulden en overlopende passiva	10	6.196	3.899
Totaal		257.546	208.886
Nominale dekkingsgraad		131%	145%
Beleidsdekkingsgraad		140%	145%

Staat van baten en lasten over 2018

bedragen in '000 euro's

	Toelichting vanaf pag 112	2018	2017
Premiebijdragen	11	52.354	61.890
Beleggingsresultaten	12	-3.939	3.673
Pensioenuitkeringen	13	-414	-343
Pensioenuitvoeringskosten	14	-1.788	-2.035
Mutatie technische voorzieningen	15		
Pensioenopbouw		-37.776	-43.614
Indexering en overige toeslagen		-6.422	-255
Rentetoevoeging		441	286
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		443	383
Wijziging marktrente		-12.742	1.698
Conversierechten van 67jr naar 68jr		2.172	-893
Wijziging actuariële grondslagen		-141	-913
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-1.464	-1.025
Overige mutaties		1.230	1.044
Subtotaal mutatie technische voorzieningen		-54.259	-43.289
Indirect beleggingsresultaat indexatiedepot	5	-52	-53
Saldo overdracht van rechten	16	1.586	1.690
Saldo risicoherverzekering	17	-772	271
Bijdrage weerstandsvermogen APF		-	-23
Overige baten en lasten		7	38
Saldo van baten en lasten		-7.277	21.819

Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Mutatie indexatiereserve		-5.377	-32
Mutatie overige reserve		-1.900	21.851
Totaal		-7.277	21.819

Kasstroomoverzicht over 2018

bedragen in '000 euro's

	2018	2017
Ontvangen premiebijdragen	-	5.774
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	-	82
Ontvangen uitkeringen van risicoherverzekering	-	-
Betaalde pensioenuitkeringen	-	-14
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-	-148
Betaalde premie risicoherverzekering	-	-2.716
Betaald in verband met overdracht van rechten	-	-
Saldo overboeking	-	-3.096
Overige	-	-
Kasstroom uit pensioenactiviteiten*	0	-118
Verkopen en aflossingen van beleggingen	109.491	65.655
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	3.675	2.813
Ontvangen collateral	1.770	730
Ontvangen van derivaten	716	548
Onttrekking indexatiedepot	5.100	-
Saldo overboeking	46.840	58.207
Aankopen beleggingen	-165.050	-121.351
Storting indexatiedepot	-21	-441
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-9	-12
Betaald collateral	-380	-734
Betaald aan derivaten	-654	-5.352
Overige	-158	-112
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten	1.320	-49
Netto kasstroom	1.320	-167
Stand liquide middelen per 1 januari	125	288
Liquide middelen per 31 december	1.445	121

* 2017: Kasstromen uit pensioenactiviteiten is uitsluitend januari, de gegevens van februari t/m december 2017 zijn te vinden in het kasstroomoverzicht van het APF op pagina 54.
2018: Uitsluitend kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de Financiële jaarrapportage kring Forward

Algemeen

Op 1 januari 2017 is Stichting Pensioenfonds Unilever Nederland “Forward” opgegaan in Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever Nederland en vormt hierin de collectiviteitkring Forward (Forward), met een eigen afgescheiden pensioenvermogen, een eigen indexatie-, premie- en beleggingsbeleid en een eigen pensioenregeling.

Forward is op 20 februari 2015 opgericht, de pensioenregeling is ingegaan op 1 april 2015. De deelnemers van Forward bouwen pensioen op in een collectieve beschikbare premieregeling, waarbij het risico bij het collectief van deelnemers en gepensioneerden ligt.

Alle beleggingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde conform de ‘Richtlijnen voor de jaarverslaggeving’ (RJ610 ‘Pensioenfonds’) van de Raad voor de Jaarverslaggeving, de beursgenoteerde beleggingen op basis van de marktnotering per balansdatum en niet-beursgenoteerde beleggingen met behulp van algemeen aanvaarde waarderingsmodellen en waarderingstechnieken. Synoniem van de reële waarde is marktwaarde en internationaal ‘fair value’.

Deze financiële jaarrapportage is opgesteld in euro’s.

Grondslagen voor waardering

Vastrentende waarden

De staats- en bedrijfsobligaties zijn gewaardeerd tegen reële waarde. De vaststelling van deze reële waarde geschiedt op basis van de officiële slotnoteringen (mid/bid) aan de diverse beurzen op balansdatum.

Hypotheke zijn opgenomen tegen reële waarde. Bij de bepaling van deze waarde worden door de uitvoerder beheerde waarderingsmodellen gebruikt en wordt de Euroswaprente gehanteerd plus een variabele spread op basis van consumententarieven.

Leningen op schuldbekentenis/Senior Loans zijn opgenomen tegen reële waarde inclusief de lopende rente. Bij de bepaling van deze waarde wordt rekening gehouden met de actuele marktrente, de resterende looptijd, het aflossingspatroon en het risico van vervroegde aflossing.

Asset Backed Securities zijn gewaardeerd tegen reële waarde. De vaststelling van deze reële waarde geschiedt op basis van de officiële slotnoteringen aan de diverse beurzen op balansdatum. Emerging Markets Debt en High Yield zijn opgenomen tegen reële waarde. De vaststelling van deze reële waarde geschiedt op basis van de officiële slotnoteringen aan de diverse beurzen op balansdatum.

Beleggingen in geldmarktfondsen worden opgenomen tegen de reële waarde.

Niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die onderliggend beleggen in vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen de reële waarde op balansdatum, doorgaans de intrinsieke fondswaarde per participatie.

Aandelen

De beursgenoteerde aandelen zijn opgenomen tegen de reële waarde. De vaststelling van deze reële waarde geschiedt op basis van de officiële slotnoteringen aan de diverse beurzen op balansdatum. Niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen die onderliggend beleggen in aandelen worden gewaardeerd tegen de waarde op balansdatum.

Private equity beleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde. De waarde wordt bepaald door de officiële waardering van de externe manager indien tijdig beschikbaar. Indien deze nog niet beschikbaar is, wordt een schatting gebruikt van de externe manager aangezien deze beschikt over de meest recente informatie van de markt. Indien deze ook niet beschikbaar is, zullen de officiële waarderingen per eind september, verhoogd met investeringen en verlaagd met desinvesteringen/distributies in het vierde kwartaal, worden gebruikt als waardering.

Vastgoedbeleggingen (Indirect)

De beursgenoteerde vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde op basis van de marktnotering per balansdatum.

Derivaten

Forward kan in het kader van het vermogensbeheer en risicoreductie gebruik maken van derivaten, zoals renteswaps en valutaderivaten. Dit gebeurt om risico's af te dekken of koersen te fixeren in verband met voorgenomen aan- of verkooptransacties.

De renteswaps worden gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de in de markt geldende Eonia swapcurve, waarbij gebruik wordt gemaakt van gevalideerde waarderingsmodellen.

Valutatermijncontracten worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de valutatermijncontracten is dit de forwardkoers van alle afzonderlijke afgesloten valutatermijncontracten.

Indexatiedepot

Het indexatiedepot bestaat uit beleggingen in geldmarktfondsen, deze worden opgenomen tegen de reële waarde.

Overige vorderingen en overlopende activa

Deze worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de verkrijgingsprijs, eventueel verminderd met de noodzakelijk geachte voorzieningen.

Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Stichtingskapitaal en reserves

Indexatiereserve

De indexatiereserve wordt salderend bepaald door de initiële storting ten behoeve van het indexatiedepot, de herwaardering en de aanwending/storting vanuit de indexatiereserve. Deze indexatiereserve is een bestemmingsfonds en wordt niet meegenomen in de berekening van de dekkingsgraad.

Overige reserves

De overige reserves worden salderend bepaald en zijn het restant tussen het belegd vermogen en overige activa enerzijds, en de indexatiereserve, voorziening pensioenverplichtingen en overige passiva anderzijds.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het fonds

De voorziening pensioenverplichtingen (VPV) voor de actieve deelnemers is gewaardeerd op actuele waarde, en is gelijk aan de contante waarde van de opgebouwde pensioenaanspraken. De VPV voor de deelnemers, waarvan de deelneming aan Forward wordt voortgezet in het kader van arbeidsongeschiktheid, is vastgesteld als de contante waarde van de bereikbare aanspraken. De VPV voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden is gelijk aan de contante waarde van de toegekende aanspraken. In de VPV per 31 december 2018 is rekening gehouden met de toegekende indexatie per 1 januari 2019 en de wijziging van de pensioenrichtleeftijd van 67 jaar naar 68 jaar voor de gewezen deelnemers.

De VPV is verder berekend met inachtneming van de volgende grondslagen en veronderstellingen:

Rekenrente

De gehanteerde rekenrente is gelijk aan de RTS (rentetermijnstructuur) overeenkomstig de richtlijnen van DNB per 31 december 2018.

Overlevingstafels

Voor zowel mannen als vrouwen wordt gereserveerd volgens de door het Koninklijk Actuariel Genootschap (AG) in september 2018 gepubliceerde Prognosetafel 2018. Er wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking door toepassing van ervaringssterfte die bepaald is middels het Willis Towers Watson ervaringssterftemodel 2018.

Gezinssamenstelling

Voor niet-pensioentrekkenden is een partnerfrequentie van 100% aangenomen, die na de 68-jarige leeftijd afloopt volgens de sterftegrondslagen voor de meeverzekerde partner. Voor pensioentrekkenden is uitgegaan van de werkelijke burgerlijke staat.

Kosten

Unilever betaalt een kostendekkende vergoeding voor de administratiekosten van Forward. Naast de uitvoeringskosten, dient Forward een excasso-voorziening te vormen om de toekomstige kosten te kunnen dekken. De excasso-opslag is 3%.

Herverzekering

In het pensioenreglement van Forward is premievrijstelling bij invaliditeit (PVI) en het arbeidsongeschiktheidspensioen (AOP) opgenomen. Tevens biedt Forward een vrijwillige Anw-

hialeverzekering aan. Forward verzekert hierdoor risico's voor overlijden en arbeidsongeschiktheid. Deze verzekerde risico's zijn relatief groot ten opzichte van de omvang van het startende pensioenfonds, waardoor tegenvallende schades een onevenredig groot effect zouden hebben op de dekkingsgraad.

Forward heeft daarom het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico herverzekerd vanaf 1 april 2015.

Overige schulden en overlopende passiva

Deze worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de verkrijgingsprijs.

Omrekening vreemde valuta

Transacties die in vreemde valuta gedurende het boekjaar zijn afgesloten, zijn omgerekend tegen de werkelijk verrekende valutakoersen. Activa en passiva in vreemde valuta zijn omgerekend tegen de valutakoersen per balansdatum.

De koers op balansdatum van de euro ten opzichte van de belangrijkste valuta is:

	2018	2017
USD	1,1432	1,2008
JPY	125,42	135,27
GBP	0,8976	0,8877
AUD	1,6238	1,5353
CHF	1,1269	1,1702

Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen

De resultaten op transacties worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd; verliezen reeds zodra zij voorzienbaar zijn.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen of bijstortingen.

Beleggingsresultaten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan:

- dividend;
- interest;
- overige opbrengsten.

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waarde wijzigingen. De kosten van het vermogensbeheer, zoals transactiekosten, provisies, kosten

van custodians en externe vermogensbeheerders, zijn verrekend met de desbetreffende directe en indirecte beleggingsopbrengsten.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan de pensioengerechtigden uitgekeerde bedragen en afkopen.

Saldo overdracht van rechten

De post Saldo overdracht van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Saldo risicoherverzekering

Deze bevat het saldo van de betaalde premie en ontvangen uitkering.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de directe methode, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

In verband met de ingebruikname van een bankrekening van Unilever APF bij JP Morgan Bank per 1 februari 2017 betreft de kasstroom uit pensioenactiviteiten voor 2017 alleen de maand januari 2017.

Toelichting op de balans

bedragen in '000 euro's

Algemeen

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van de kring kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Indien deze instrumenten worden gewaardeerd tegen de reële waarde worden deze gerangschikt onder 'Directe marktnoteringen'. Als niet direct een betrouwbare marktnotering voor de financiële instrumenten is aan te wijzen wordt de marktnotering gerangschikt onder 'Afgeleide marktnoteringen' als de waarde wordt vastgesteld aan de hand van waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata, en onder 'Waarderingsmodellen en -technieken' als de waarde wordt vastgesteld met behulp van waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

De marktwaarde van de totale beleggingen wordt ultimo boekjaar als volgt weergegeven:

	Directe marktnoteringen	Afgeleide marktnoteringen	Waarderingsmodellen en technieken	Totaal
2018				
Vastrentende waarden	40.574	121.749	-	162.323
Aandelen	-	67.425	204	67.629
Vastgoed	13.388	-	-	13.388
Derivaten	-	2.156	-	2.156
Totaal	53.962	191.330	204	245.496

	Directe marktnoteringen	Afgeleide marktnoteringen	Waarderingsmodellen en technieken	Totaal
2017				
Vastrentende waarden	39.365	87.351	-	126.716
Aandelen	-	56.091	-	56.091
Vastgoed	9.287	-	-	9.287
Derivaten	-	-1.189	-	-1.189
Totaal	48.652	142.253	0	190.905

De beleggingen in de Univest Pools zijn geclassificeerd als afgeleide marktnotering, echter de inhoud van de beleggingen (look through) betreft genoteerde stukken

Er zijn geen directe belangen in Unilever.

2018	Beursgenoteerd	Niet beursgenoteerd	Totaal
Vastrentende waarden	91.415	70.908	162.323
Aandelen	67.425	204	67.629
Vastgoed	13.388	-	13.388
Derivaten	-	2.156	2.156
Totaal	172.228	73.268	245.496

2017	Beursgenoteerd	Niet beursgenoteerd	Totaal
Vastrentende waarden	69.357	57.359	126.716
Aandelen	56.091	-	56.091
Vastgoed	9.287	-	9.287
Derivaten	-	-1.189	-1.189
Totaal	134.735	56.170	190.905

Het mutatieoverzicht beleggingen ziet er als volgt uit:

2018	Stand 1 januari	Aankopen	Verkopen	Overige Mutaties	Herwaar- dering	Stand 31 december
Vastrentende waarden	126.716	90.802	-51.255	-270	-3.670	162.323
Aandelen	56.091	19.948	-1.970	-	-6.440	67.629
Vastgoed	9.287	4.199	-	-	-98	13.388
Subtotaal	192.094	114.949	-53.225	-270	-10.208	243.340
Derivaten	-1.189	-	-755	-	4.100	2.156
Totaal	190.905	114.949	-53.980	-270	-6.108	245.496

2017	Stand 1 januari	Aankopen	Verkopen	Overige Mutaties	Herwaar- dering	Stand 31 december
Vastrentende waarden	86.469	43.960	-14.847	9.568	1.566	126.716
Aandelen	38.486	13.448	-	-	4.157	56.091
Vastgoed	7.322	2.101	-	-	-136	9.287
Subtotaal	132.277	59.509	-14.847	9.568	5.587	192.094
Derivaten	-1.691	-	4.036	-	-3.534	-1.189
Totaal	130.586	59.509	-10.811	9.568	2.053	190.905

1 Vastrentende waarden

Specificatie naar soort	2018 %	2017 %
Obligaties	57	55
Hypotheekfondsen	24	23
Leningen op schuldbekentenis	-	11
Senior Loans/Asses Backed Sec	11	-
Geldmarkt	8	11
Totaal	100	100

Portefeuilleverdeling	2018 %	2017 %
Staatsobligaties	16	20
Bedrijfsobligaties	41	35
Hypotheekfondsen	24	23
Leningen op schuldbekentenis	-	11
Senior Loans/Asset Backed Sec	11	-
Geldmarkt	8	11
Totaal	100	100

Kredietwaardigheid	2018 %	2017 %
AAA rating	18	19
AA rating	36	37
A rating	8	5
BBB rating	15	10
Lager dan BBB	21	25
Geen rating	2	4
Totaal	100	100

Contractuele looptijd	2018 %	2017 %
Resterende looptijd < 1 jaar	26	33
Resterende looptijd 1-5 jaar	11	14
Resterende looptijd > 5 jaar	63	53
Totaal	100	100

	2018	2017
Duration (gemiddeld in jaren)	4,2	3,7

2 Aandelen

	2018	2017
Aandelen	67.425	56.091
Private Equity	204	-
Totaal	67.629	56.091

	2018	2017
Specificatie naar regio ¹⁾	%	%
Europa ex Verenigd Koninkrijk	17	18
Verenigd Koninkrijk	7	7
Noord-Amerika	46	44
Asia Pacific	11	12
Emerging Markets	19	19
Totaal	100	100

¹⁾inclusief de beleggingen in Uninvest Pools

	2018	2017
Specificatie naar sector ¹⁾	%	%
Energie	4	4
Materialen	6	6
Industrie	12	11
Consumenten: Auto/Media e.d.	10	13
Consumenten: Voeding/Drank	7	7
Gezondheid	10	9
Financiële instellingen	25	25
Informatietechnologie	14	19
Telecommunicatie	9	3
Nutsbedrijven	3	3
Totaal	100	100

¹⁾inclusief de beleggingen in Uninvest Pools

3 Vastgoed

Specificatie naar regio	2018 %	2017 %
Europa	17	18
Azië en Pacific	27	27
Noord-Amerika	56	55
Totaal	100	100

Specificatie naar soort	2018 %	2017 %
Beursgenoteerd	100	100
Niet beursgenoteerd	-	-
Totaal	100	100

Forward belegt uitsluitend in indirect vastgoed.

4 Derivatens

Forward kan in het kader van het vermogensbeheer en risicoreductie gebruik maken van derivaten, zoals renteswaps en valutaderivatens. Dit gebeurt om risico's af te dekken of koersen te fixeren in verband met voorgenomen aan- of verkooptransacties.

Per saldo is de totale marktwaarde van de derivaten per eind 2018 € 2,2 miljoen. Als onderpand is hiervoor per saldo voor € 0,6 miljoen aan obligaties en € 1,4 miljoen aan cash ontvangen.

Renteswaps

De totale nominale waarde van de afgesloten renteswaps bedraagt € 41,6 miljoen (2017: € 57,8 miljoen) en hiermee is ongeveer 39% van de rentemismatch (rentegevoeligheid van de kring) afgedekt. Per eind 2017 was dit ongeveer 33%. Ultimo 2018 is de totale marktwaarde van deze derivaten € 2,2 miljoen, eind 2017 was dit € -1,2 miljoen.

2018	Onderliggende waarde	Actuele waarde	Positieve waarde (vordering)	Negatieve waarde (schuld)
Renteswaps	41.575	2.156	2.916	-760

2017	Onderliggende waarde	Actuele waarde	Positieve waarde (vordering)	Negatieve waarde (schuld)
Renteswaps	57.775	-1.189	190	-1.379

Afdeckingspercentage	2018	2017
Renteswaps	39%	32%

5 Indexatiedepot

Op 1 april 2015 is door Unilever € 15 miljoen gestort in een depot om de eerste jaren indexatie voor actieve deelnemers uit te kunnen betalen. Naar verwachting is dit bedrag voldoende om ten minste vijf jaar lang indexatie toe te kennen, ongeacht de financiële situatie van Forward. Dit indexatiedepot maakt geen onderdeel uit van het fondsvermogen en wordt ook niet meegenomen in de berekening van de dekkingsgraad. Tot dit depot leeg is, zal de toegekende indexatie voor de actieve deelnemers niet ten koste gaan van de dekkingsgraad van Forward, maar uit het indexatiedepot betaald worden. Het bedrag is belegd in een geldmarktfonds, met een marktwaarde eind 2018 van € 6,8 miljoen (eind 2017: € 11,9 miljoen).

	2018	2017
Stand per 1 januari	11.920	11.531
Stortingen	20	441
Onttrekkingen	-5.100	-
Herwaardering	-52	-53
Overige		1
Stand per 31 december	6.788	11.920

Het indexatiedepot bestaat uit een belegging in een geldmarktfonds van € 6,8 miljoen en een rekening courant saldo van € 3.000. In december 2018 is een schatting gemaakt van de toe te kennen indexatie per 1 januari 2019. Naar aanleiding van die uitkomst is in december 2018 € 5,1 miljoen aan het depot onttrokken. De berekening achteraf per 31 december 2018 bleek € 0,2 miljoen hoger te zijn. De onttrekking van € 0,2 miljoen uit het depot is per februari 2019 geëffectueerd.

In 2017 heeft na balansdatum een correctie plaatsgevonden van € 20.000. Dit was het verschil tussen de geschatte en de werkelijke indexatiekosten per 1 januari 2017. Deze terugstorting in het depot is per januari 2018 geëffectueerd.

6 Overige vorderingen en overlopende activa

	2018	2017
Lopende interest beleggingen	205	256
Overig	-	12
Vordering op APF		
- Unilever	58	68
- banksaldo	1.329	254
- risicoherverzekering	1.455	3.971
- overige	10	-
subtotaal vordering op APF	2.852	4.293
Totaal	3.057	4.561

De meeste vorderingen en overlopende activa hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar. Binnen de post Vordering op APF heeft een bedrag van € 385.000 (vordering op de risicoherverzekeraar De Goudse) een looptijd van twee jaar.

7 Liquide middelen

De liquide middelen staan ter vrije beschikking en bestaan uit rekening courantsaldi bij The Bank of New York Mellon (beleggingsrekeningen).

8 Stichtingskapitaal en reserves

	2018	2017
Indexatiereserve		
Stand per 1 januari	11.940	11.972
Aanwending indexatiereserve	-5.325	-
Storting indexatiereserve	-	21
Indirect beleggingsresultaat	-52	-53
Stand per 31 december	6.563	11.940
Overige reserves		
Stand per 1 januari	59.675	37.824
Resultaat	-1.900	21.851
Stand per 31 december	57.775	59.675
Totaal reserves	64.338	71.615

Stand per 1 januari	71.615	49.796
Bestemming saldo van baten en lasten	-7.277	21.819
Stand per 31 december	64.338	71.615

<i>Solvabiliteit in % van voorziening pensioenverplichtingen</i>		2018		2017	
Minimaal Vereist eigen vermogen	5%	8.940	4%	5.606	
Vereist eigen vermogen ¹⁾	25%	57.077	26%	45.544	
Aanwezig eigen vermogen	31%	57.775	45%	59.675	

¹⁾ Het Vereist eigen vermogen is uitgedrukt als percentage van de te verwachten voorziening pensioenverplichting ultimo 2019, in verband met de snel groeiende voorziening pensioenverplichting van Forward

Unilever heeft in 2015 € 15 miljoen gestort in een depot waaruit de eerste jaren de indexatie van de pensioenen voor de actieve deelnemers wordt betaald. In de balans van Forward wordt er onderscheid gemaakt tussen enerzijds de waarde van het indexatiedepot op de balansdatum die als activa wordt meegenomen en anderzijds de indexatiereserve die als passiva wordt meegenomen. Deze indexatiereserve is een bestemmingsfonds en wordt niet meegenomen in het pensioenvermogen en de dekkingsgraadberekening. De indexatiereserve is gelijk aan de waarde van het depot op balansdatum, verrekend met eventuele mutaties na balansdatum.

In december 2018 is een schatting gemaakt van de toe te kennen indexatie per 1 januari 2019. Naar aanleiding van die uitkomst is in december 2018 € 5,1 miljoen overgemaakt vanuit het indexatiedepot naar het vermogen van Forward. Na balansdatum heeft er een correctie plaatsgevonden van € 0,2 miljoen. Deze extra onttrekking is in de indexatiereserve in 2018 meegenomen. Het bedrag is in februari 2019 aan het indexatiedepot onttrokken.

Dekkingsgraad

De nominale dekkingsgraad wordt berekend door het totale fondsvermogen te delen door de voorziening pensioenverplichtingen. Het fondsvermogen bestaat uit de activa (zonder het indexatiedepot) en de aanwending/storting vanuit het indexatiedepot in 2019 enerzijds en de derivaten en de overige schulden en overlopende passiva anderzijds.

Sinds 1 januari 2015 kent het Nieuwe Financieel Toetsingskader (nFTK) naast het begrip dekkingsgraad ook het begrip beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele, nominale dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden.

In het nFTK is de toekomstbestendige indexatie dekkingsgraad (TBI-dekkingsgraad) geïntroduceerd. Dit is de dekkingsgraad waaraan de beleidsdekkingsgraad minimaal moet voldoen alvorens de indexatie volledig te kunnen toekennen.

De reële dekkingsgraad wordt berekend door de beleidsdekkingsgraad te delen door de TBI-dekkingsgraad.

De vereiste dekkingsgraad dient als solvabiliteitsbuffer voor de risico's die Forward loopt.

	2018	2017
Nominale dekkinggraad	131%	145%
Beleidsdekkinggraad	140%	145%
Toekomstbestendige indexatiedekkinggraad	128%	129%
Reële dekkinggraad	109%	113%
Vereiste dekkinggraad	125%	126%

9 Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen naar soort deelnemer	2018	2017
Actieve deelnemers	122.636	111.792
Gewezen deelnemers	56.110	13.914
Pensioengerechtigden	7.506	6.287
Totaal	186.252	131.993

Als de RTS voor alle looptijden met 1%-punt stijgt, neemt de waarde van de pensioenverplichtingen met ongeveer 27% af. Als de RTS voor alle looptijden met 1%-punt daalt, neemt de waarde van de pensioenverplichtingen met ongeveer 39% toe.

In het reglement is opgenomen dat de hoogte van de voorwaardelijke indexatie aan actieve en arbeidsongeschikte deelnemers gelijk is aan de CAO-loonstijging over het voorgaande jaar. In de VPV per 31 december 2018 is een voorwaardelijke indexatie per 1 januari 2019 aan actieve deelnemers opgenomen van 4,97%.

De voorwaardelijke indexatie voor de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden is gelijk aan de prijsstijging (CPI alle huishoudens, afgeleid). De indexatie voor de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden bedraagt per 1 januari 2019 1,68%.

De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenrichtleeftijd van 68 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan het basisloon, vakantietoeslag en als vast te beschouwen uitkeringen onder aftrek van de franchise. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Jaarlijks worden de opgebouwde aanspraken geïndexeerd conform het indexatiebeleid zoals in het pensioenreglement is vastgelegd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst.

Mutaties alle categorieën in aantallen 2018	Actieve Deelnemers	Gewezen Deelnemers	Pensioen- trekkenden
Stand per 1 januari	3.008	735	72
Nieuwe toetredingen	427	-	-
Herintredingen	15	-	-
Uittreding met premievrije aanspraken	-1.015	1.015	-
Waardeoverdracht	-	-18	-
Ingang pensioen	-15	-8	24
Overlijden	-2	-1	-
Afkoop	-	-16	-1
Andere oorzaken	-1	-	-1
Stand per 31 december	2.417	1.707	94

10 Overige schulden en overlopende passiva

	2018	2017
Beleggingen	3.939	3.100
Schulden uit collateral management	1.390	-
Loonheffing	12	29
Nog te verwerken transacties	352	-
Overig	158	146
Schuld aan het APF		
- Unilever	193	348
- risicoherverzekering	10	166
- overige	142	110
subtotaal schuld aan het APF	345	624
Totaal	6.196	3.899

Integrale risicobeheersing en transparantie

Voor het risicobeleid, integraal risicobeheer en transparantie verwijzen wij naar het Bestuursverslag. De kwantitatieve elementen hebben we opgenomen in de individuele toelichtingen op de balans en de staat van baten en lasten .

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

De deelnemers van Forward bouwen pensioen op in een collectieve beschikbare premieregeling. Unilever betaalt een jaarlijks vastgestelde premie en is daarna niet verantwoordelijk voor eventuele tekorten bij de kring.

De risico's liggen daarmee bij het collectief van deelnemers en gepensioneerden. Feitelijk is dit het risico dat de pensioenen bij tekorten niet of niet volledig worden geïndexeerd of in het uiterste geval zelfs nominaal worden verlaagd.

Verbonden partijen

Unilever APF voert via de collectiviteitkring Forward de pensioenovereenkomsten, zoals Unilever die met de werknemers heeft afgesloten, uit. Dit is vastgelegd in een uitvoeringsovereenkomst tussen Forward en Unilever. In deze uitvoeringsovereenkomst zijn onder meer vastgelegd hoe de door Unilever verschuldigde premie wordt berekend en de wijze van toeslagverlening.

Toelichting op de staat van baten en lasten

bedragen in '000 euro's

11 Premiebijdragen

	2018	2017
Werkgever	48.251	57.490
Werknemer	4.103	4.400
	52.354	61.890

Kostendeekkende premie		
Onvoorwaardelijke aanspraken en risicopremies	37.571	43.327
Solvabiliteitsopslag	10.144	11.698
Opslag uitvoeringskosten	1.788	2.035
	49.503	57.060

Toetsingspremie		
Onvoorwaardelijke aanspraken en risicopremies	36.747	47.896
Solvabiliteitsopslag	9.922	12.932
Opslag uitvoeringskosten	1.892	2.034
	48.561	62.862

CDC premie		
Onvoorwaardelijke aanspraken en risicopremies	48.232	62.714
Solvabiliteitsopslag	-	-
Opslag uitvoeringskosten	1.892	2.034
	50.124	64.748

Feitelijke premie		
Premie basisregeling	52.149	61.603
Premie ANW-hiaat verzekering	205	287
	52.354	61.890

Unilever heeft Forward een startkapitaal meegegeven van € 15 miljoen. Ook heeft Unilever € 15 miljoen gestort in een depot waaruit de eerste jaren de indexatie van de pensioenen voor actieve en arbeidsongeschikte deelnemers wordt betaald.

Unilever betaalt jaarlijks een kostendekkende vergoeding voor de administratiekosten van Forward. Daarnaast dient Forward een excasso-voorziening te vormen ter financiering van toekomstige uitvoeringskosten. De excasso-opslag is 3%.

De kostendekkende premie geeft de waarde van de pensioenaangroei in 2018 weer en de daarbij behorende solvabiliteitsmarge van 27% en is inclusief de werkelijke uitvoeringskosten. Deze premie is vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur gepubliceerd door De Nederlandsche Bank per 31 december 2017.

De toetsingspremie geeft de waarde van de pensioenaangroei in 2018 weer en de daarbij behorende solvabiliteitsmarge van 27% en is inclusief de geschatte uitvoeringskosten.

Deze premie is vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur gepubliceerd door De Nederlandsche Bank per 31 oktober 2017.

De CDC premie is bepaald op basis van de in de abtn en de uitvoeringsovereenkomst met Unilever geformuleerde grondslagen.

De feitelijke premie is de totaal ontvangen premie inclusief de premie voor de vrijwillige Anw-hiaatverzekering. De feitelijke premie is hoger dan de kostendekkende premie die benodigd was voor de pensioenaangroei in 2018. Tevens is de feitelijke premie hoger dan de ex-ante CDC-premie die gebaseerd is op de deelnemersbestanden per 1 oktober 2017, terwijl de feitelijke premie gebaseerd is op de werkelijke deelnemersgegevens 2018.

12 Beleggingsresultaten

2018	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastrentende waarden	1.465	-3.670	-358	-2.563
Aandelen	1.230	-6.440	-149	-5.359
Vastgoed	16	-98	-30	-112
Derivaten	-	4.100	-5	4.095
Totaal	2.711	-6.108	-542	-3.939

2017	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastrentende waarden	1.160	1.542	-218	2.484
Aandelen	810	4.155	-97	4.868
Vastgoed	9	-136	-16	-143
Derivaten	-	-3.534	-2	-3.536
Totaal	1.979	2.027	-333	3.673

Vermogensbeheerkosten

De kosten van vermogensbeheer bestaan uit directe en indirecte vermogensbeheerkosten. De directe kosten bestaan o.a. uit de kosten die wij aan onze fiduciaire vermogensbeheerder betalen en bewaarloon. De indirecte vermogensbeheerkosten bestaan uit beheerkosten en transactiekosten. Er is geen sprake van prestatie afhankelijke vergoedingen.

Vermogensbeheer	2018	2017
Beheerkosten	876	584
Prestatieafhankelijke vergoedingen	-	-
Kosten fiduciair beheer	530	322
Bewaarloon	34	28
Transactiekosten	238	160
Overige kosten	46	43
Totaal	1.724	1.137

2018	Beheerkosten	Transactiekosten
Vastrentende waarden	442	157
Aandelen	297	55
Vastgoed	8	2
Derivaten	117	24
Overige	12	-
Totaal	876	238

2017	Beheerkosten	Transactiekosten
Vastrentende waarden	290	99
Aandelen	200	46
Vastgoed	6	1
Derivaten	85	14
Overige	3	-
Totaal	584	160

13 Pensioenuitkeringen

	2018	2017
Ouderdompensioen	-100	-53
Partnerpensioen	-262	-221
Arbeidsongeschikten	-	-10
Afkopen	-52	-59
Totaal	-414	-343

Mutaties pensioengerechtigden in aantallen	Ouderdoms pensioen-	Partner pensioen-	Overige
Stand per 1 januari	49	16	7
Ingang pensioen	23	1	0
Overlijden	0	0	0
Afkoop	-1	0	0
Andere oorzaken			-1
Stand per 31 december	71	17	6

14 Pensioenuitvoeringskosten

	2018	2017
Salarissen en sociale lasten	990	1.192
Automatiseringskosten	201	183
Kostendoorbelasting Unilever Nederland	130	126
Controle en advies	265	361
Overige	202	173
Totaal	1.788	2.035

De accountantskosten bedragen € 55.000 en hebben betrekking op de controle van de financiële jaarrapportage van kring Forward (2017: € 56 .000).

15 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben. Ook zijn hierin de risicopremies voor overlijden en invaliditeit opgenomen.

Indexering en overige toeslagen

Er wordt geen rekening gehouden met (toekomstige) indexering. Indexaties per 1 januari worden in het voorgaande boekjaar meegenomen. De indexatie per 1 januari 2019 is dus meegenomen in de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2018.

Rentetoevoeging

De benodigde rente is gelijk aan de éénjaarsrente van de door DNB gepubliceerde rentecurve. De benodigde rente wordt berekend over de beginstand van de voorziening pensioenverplichtingen en de mutaties hierin gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval aan bruto uitkeringen en de afkopen van pensioenen, die in het boekjaar hebben plaatsgevonden zijn opgenomen in deze posten.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de RTS zoals door de DNB is gepubliceerd per die datum. Het effect van de verandering van de rente wordt verantwoord onder wijziging marktrente.

Wijziging actuariële grondslagen

Forward heeft per jaareinde 2018 de prognosetafel AG18 gebruikt, met startjaar 2019. De ervaringssterftecorrecties zijn gebaseerd op waarnemingen bij de populatie van Unilever APF en zijn afgeleid middels het Willis Towers Watson ervaringssterftemodel 2018.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

De waarde van overgenomen en overgedragen pensioenverplichtingen wordt bepaald op basis van de door de Pensioenfederatie gepubliceerde grondslagen voor individuele waardeoverdrachten.

Overige mutaties

Deze bestaan uit: technisch resultaat € 1,218 miljoen en overige oorzaken € 12.000.

16 Saldo overdracht van rechten

	2018	2017
Inkomende waardeoverdrachten	1.840	1.754
Uitgaande waardeoverdrachten	-254	-64
Totaal	1.586	1.690

Aangezien alle toekomstige pensioenopbouw (ook voor arbeidsongeschikten) bij Forward plaats vindt, is in 2015 vanuit het gesloten fonds van Unilever, collectiviteitkring Progress, een waardeoverdracht van een deel van de pensioenverplichtingen voor arbeidsongeschikte en zieke deelnemers ten bedrage van € 16,7 miljoen ontvangen. In 2017 heeft een verrekening plaatsgevonden nadat er geconstateerd werd dat niet alle arbeidsongeschikte deelnemers zijn overgegaan bij de eerste overdracht. Forward heeft in 2017 een additioneel bedrag ontvangen van Progress ter waarde van € 865.000.

De pensioenopbouw van de arbeidsongeschikte deelnemers valt vanaf 1 april 2015 onder het reglement van Forward.

17 Saldo risicoherverzekering

	2018	2017
Betaalde premie overlijdensrisicoherverzekering	-942	-1.098
Betaalde premie arbeidsongeschiktheidsrisicoherverzekering	-1.260	-1.766
Uitkering overlijdensrisicoherverzekering	707	2.072
Uitkering arbeidsongeschiktheidsrisicoherverzekering	818	968
Winstcommissie overlijdensrisicoherverzekering	-17	17
Winstcommissie arbeidsongeschiktheidsrisicoherverzekering	-78	78
Totaal	-772	271

Omdat verzekerde risico's voor arbeidsongeschiktheid en overlijden relatief groot zijn ten opzichte van de omvang van Forward, waardoor tegenvallende schades een onevenredig groot effect zouden hebben op de dekkinggraad, is besloten om de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's van Forward volledig over te dragen aan een herverzekeraar.

Het risicoherverzekeringcontract is een verzekering op risicobasis.

Bestemming resultaat

Het resultaat over 2018 is conform het beleid van Forward correct verwerkt.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

Kerncijfers laatste 10 jaar

bedragen in '000 euro's

	2018	2017	2016	2015
Aantallen deelnemers				
Deelnemers voor wie wordt bijgedragen	2.417	3.008	3.178	3.129
Deelnemers met premievrije aanspraken	1.707	735	411	149
Pensioengerechtigden	94	72	42	13
Totaal	4.218	3.815	3.631	3.291
Vermogenspositie				
Fondsvermogen	244.027	191.668	126.528	62.210
Voorziening pensioenverplichtingen	186.252	131.993	88.704	38.194
Dekkingsgraad (nominaal)	131%	145%	143%	163%
Beleidsdekkingsgraad (nominaal)	140%	145%	142%	182%
Dekkingsgraad (reëel)	109%	113%	110%	134%
Premiebijdragen				
Feitelijke premie	52.354	61.890	54.798	68.463 ¹
Waarvan deelnemersbijdrage	4.103	4.400	4.511	3.345
Kostendekkende premie	49.503	57.060	50.900	40.762
Beleggingsopbrengsten	-3.939	3.673	10.218	-6.127
Pensioenuitkeringen (netto)	-414	-343	-119	-14
Beleggingen				
Vastrentende waarden	162.323	126.716	86.469	45.198
Aandelen	67.629	56.091	38.486	19.266
Vastgoed	13.388	9.287	7.322	3.203
Derivaten	2.156	-1.189	-1.691	-4.586
Totaal belegd vermogen	245.496	190.905	130.586	63.081
Rendementen (1 jaar) (in procenten)				
Groeiportefeuille	-5,2%	7,5%	10,3%	-4,9%
Stabiele rendementsportefeuille	-0,1%	1,7%	3,3%	-0,9%
Renteswaps	1,8%	-0,7%	8,1%	-17,3%
Totaal	-1,4%	2,3%	16,0%	-20,5%

¹2015: inclusief € 15 miljoen garantiestorting en € 15 miljoen indexatiedepot.

Strategische benchmarkbeschrijving

Asset Categorie	Benchmark
Diversified Growth	Customized Diversified Growth
Stable Return	Customized Stable Return
Cash	Portefeuillerendement is benchmarkrendement
Diversified Growth	
Global Alpha	MSCI World Total Return Net Dividends Reinvested
Global Emerging Markets	MSCI Emerging Markets Total Return Net Dividends Reinvested
Global Defensive	Russell Developed Defensive Net Index
Listed Real Estate	FTSE EPRA/NAREIT Developed Index Net dividends reinvested
High Yield obligaties	BoA Merrill Lynch Global High Yield constrained Index 100% hedged to EUR
Emerging Markets Debt	50% x JP Morgan EMBI Diversified (100% hedged to EUR) + 50% x JP Morgan GBI-EM Global Diversified
Senior Loans	Portefeuillerendement is benchmarkrendement
Stabel Return	
Staatsobligaties	Portefeuillerendement is benchmarkrendement
Credit obligaties	BofA Merrill Lynch Q772 Custom Index hedged to EUR
Nederlandse Hypotheken	Portefeuillerendement is benchmarkrendement
Overlay	
Nominal Interest Rates Swaps	Portefeuillerendement is benchmarkrendement

Overige gegevens

Actuariële verklaring - kring Progress

Opdracht

Door Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever Nederland te Rotterdam is voor collectiviteitkring Progress aan Actuva Actuariële Diensten de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2018.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever Nederland, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op EUR 25.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven EUR 18.750.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij

geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door de collectiviteitkring Progress verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de collectiviteitkring Progress. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met de balansdatum aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de collectiviteitkring Progress in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken,

en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van de collectiviteitkring Progress is op de balansdatum tenminste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitkring Progress op balansdatum is tenminste gelijk aan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever collectiviteitkring Progress is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangevane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening goed. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen toereikend zijn.

Volendam, 21 juni 2019
drs. J.H.H. Tuijp, AAG

verbonden aan
Actuva Actuariële Diensten

Actuariële verklaring - kring Forward

Opdracht

Door Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever Nederland te Rotterdam is voor collectiviteitkring Forward aan Actuva Actuariële Diensten de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2018.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever Nederland, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op EUR 1.100.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven EUR 55.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De

accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door de collectiviteitkring Forward verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van de collectiviteitkring Forward. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met de balansdatum aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van de collectiviteitkring Forward in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuariel

Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van de collectiviteitkring Forward is op de balansdatum tenminste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van de collectiviteitkring Forward op balansdatum is tenminste gelijk aan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever collectiviteitkring Forward is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangevane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Volendam, 21 juni 2019
drs. J.H.H. Tuijp, AAG

verbonden aan
Actuva Actuariële Diensten

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Raad van Bestuur van Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever Nederland

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever Nederland per 31 december 2018 en van het resultaat over 2018, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2018 van Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever Nederland ('de Stichting') te Rotterdam gecontroleerd. De jaarrekening omvat de jaarrekening van Unilever APF, de financiële jaarrapportage van Kring Progress en de financiële rapportage van Kring Forward.

De jaarrekening van Unilever APF omvat:

- 1 de balans per 31 december 2018;
- 2 de staat van baten en lasten over 2018;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2018; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De financiële jaarrapportage van Kring Progress omvat:

- 1 de balans per 31 december 2018;
- 2 de staat van baten en lasten over 2018;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2018; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De financiële jaarrapportage van Kring Forward omvat:

- 1 de balans per 31 december 2018;
- 2 de staat van baten en lasten over 2018;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2018; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

MATERIALITEIT

- Separate materialiteit voor Unilever APF and collectiviteitskringen
- Benchmark voor Unilever APF is het totaal van stichtingskapitaal en overige reserves
- Benchmark voor de collectiviteitskringen is het pensioenvermogen

KERNPUNTEN

- De waardering van beleggingen per collectiviteitskring
- De waardering van technische voorzieningen per collectiviteitskring

GOEDKEUREND OORDEEL

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor zowel voor Unilever APF als voor de collectiviteitskringen bepaald, zoals is weergegeven in de onderstaande tabel:

Onderdeel	Benchmark	Materialiteit %	Materialiteit x EUR 1.000	Rapportagegrens afwijkingen x EUR 1.000
Unilever APF	Totaal stichtingskapitaal en overige reserves 2018	5	550	27,5
Kring Progress	Pensioenvermogen 2018	0,5	25.000	1.250
Kring Forward	Pensioenvermogen 2018	0,5	1.100	55

Voor Unilever APF beschouwen wij het totaal van stichtingskapitaal en overige reserves als de meest geschikte benchmark, omdat de APF voor het beheer van de collectiviteitskringen een weerstandsvermogen moet aanhouden. Uit het stichtingskapitaal- en overige reserves wordt afgeleid of voldoende weerstandsvermogen aanwezig is.

Voor Kring Progress en Kring Forward beschouwen wij het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de beleidsdekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met de Raad van Bestuur afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de vastgestelde grenzen, zoals weergegeven in bovenstaande tabel, rapporteren aan de Raad van Bestuur alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan Univest Company B.V.. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door Univest Company B.V..

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van Univest Company B.V., zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (ISAE 3402 type II-)rapportage.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij de in de ISAE 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2018 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door de Raad van Bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan Unilever Company B.V..

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten van directe beleggingsopbrengsten hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen beleggingen en beleggingsstromen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen en beleggingsstromen en -opbrengsten verkregen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de Raad van Bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

De waardering van beleggingen van Kring Progress

Omschrijving

De beleggingen vormen een significante post op de balans van Kring Progress. De beleggingen bedragen circa 99% van het balanstotaal. De beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Op pagina 73 van de toelichting op de financiële jaarrapportage van Kring Progress blijkt dat voor EUR 1,7 miljard (34,7%) van de beleggingen de waardering gebaseerd is op directe marktnoteringen, dat voor EUR 2,8 miljard (55,6%) van de beleggingen van Kring Progress de waardering gebaseerd is op afgeleide marktnoteringen en voor EUR 482 miljoen (9,7%) van de beleggingen de waardering gebaseerd is op waarderingsmodellen en technieken. Het bepalen van de marktwaarde voor deze laatste twee beleggingscategorieën is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van de Raad van Bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van deze beleggingscategorie een kernpunt in onze controle.

In de toelichting op pagina 68 tot en met 72 geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer van Kring Progress. Op pagina 68 en 69 zijn de gehanteerde waarderingmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van deze beleggingscategorie uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Wij maken gebruik van de beheersmaatregelen die zijn ingericht bij de vermogensbeheerder en die onderdeel zijn van de ISAE 3402 type II-rapportage (waarbij een goedkeurend assurancerapport van de accountant is afgegeven). Deze relevante beheersmaatregelen zijn gericht op de aanstelling van betrouwbare fondsmanagers enerzijds en de betrouwbare aanlevering van, en toereikende evaluatie op, periodieke performancecijfers anderzijds. Daarnaast hebben wij de aansluiting vastgesteld tussen de financiële administratie en actuele financiële rapportages van fondsmanagers, indien nodig gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum. Vervolgens hebben wij de waardering van beleggingen gebaseerd op afgeleide marktnoteringen en andere geschikte waarderingsmodellen en technieken onderzocht.

De waardering van de vastrentende waarde- en aandelenbeleggingen die gebaseerd zijn op afgeleide marktnoteringen alsmede de aandelen- en vastgoedbeleggingen die gebaseerd zijn op waarderingsmodellen en technieken, hebben wij getoetst aan de hand van recente, door een andere onafhankelijke accountant gecontroleerde jaarrekeningen. Wij hebben hierbij onder meer aandacht besteed aan consistentie met de waarderingsgrondslagen van de Stichting ten opzichte van die van het beleggingsfonds alsmede de strekking van de verklaring van de andere onafhankelijke accountant. Bovendien hebben wij ook de monitoring van de Stichting op recente financiële informatie van de beleggingen na balansdatum in onze werkzaamheden betrokken.

Tot aan de datum van onze controleverklaring hebben wij voor EUR 443 miljoen (14%) van deze niet-beursgenoteerde beleggingscategorieën de waardering niet kunnen toetsen aan door een accountant gecontroleerde jaarrekeningen voorzien van een goedkeurende controleverklaring.

Wanneer niet tijdig een jaarrekening die is voorzien van een goedkeurende controleverklaring beschikbaar is, hebben wij de betrouwbaarheid van de marktwaardering zoals door de fondsmanager is afgegeven, vastgesteld door de inschatting van deze fondsmanagers uit voorgaande jaren te toetsen aan de hand van de later in het jaar beschikbaar gekomen gecontroleerde jaarrekeningen. In aanvulling hierop hebben we diverse gesprekken gevoerd met betrokken frontoffice-medewerkers van de Stichting/vermogensbeheerder, waarbij wij significante gebeurtenissen na balansdatum, mogelijke risico's en andere relevante aspecten die van invloed zijn op de waardering van deze fondsen hebben besproken en getoetst aan brondocumentatie.

De waardering van beleggingen met betrekking tot derivaten gebaseerd op afgeleide marktnoteringen hebben wij onderzocht met gebruikmaking van een eigen waarderingsspecialist. Wij hebben ook de monitoring van de uitvoeringsorganisatie op recente financiële informatie verkregen na balansdatum van de waarde van beleggingen op balansdatum betrokken. Onze waarderingsspecialist heeft de gehanteerde waarderingen vergeleken met zelfstandig bepaalde waarderingen op basis van zelfstandig verkregen in de markt waarneembare prijzen.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Wij hebben eveneens geconstateerd dat de toelichtingen op de beleggingen adequaat zijn.

Wij vinden de waardering van de beleggingen evenwichtig bepaald.

De waardering van de technische voorzieningen van Kring Progress

Omschrijving

De technische voorzieningen vormen een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De waardering van de technische voorzieningen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de marktrente (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank).

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariel deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt in onze controle.

De Raad van Bestuur heeft in de toelichting op pagina 70 en 71 de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen. Op pagina 82 (risicoparagraaf) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaaris over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door de Raad van Bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door de Raad van Bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het resultaat in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen evenwichtig bepaald en de toelichting toereikend.

De waardering van beleggingen van Kring Forward

Omschrijving

De beleggingen vormen een significante post op de balans van Kring Forward. De beleggingen bedragen circa 99% van het balanstotaal. De beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Op pagina 101 van de toelichting op de financiële jaarrapportage van Kring Forward blijkt dat voor EUR 54,0 miljoen (22%) van de beleggingen de waardering gebaseerd is op directe marktnoteringen, dat voor EUR 191,3 miljoen (77,9%) van de beleggingen van Kring Forward de waardering gebaseerd is op afgeleide marktnoteringen en voor EUR 0,2 miljoen (0,1%) van de beleggingen de waardering gebaseerd is op waarderingsmodellen en technieken. Het bepalen van de marktwaarde voor deze laatste twee beleggingscategorieën is complex(er) en bevat subjectieve schattingselementen.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van de Raad van Bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van modellen. Gezien de invloed hiervan op de waardering van de beleggingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van deze beleggingscategorie een kernpunt in onze controle.

In de toelichting op pagina 96 tot en met 100 geeft de Stichting de gehanteerde waarderingsgrondslagen weer van Kring Progress. Op pagina 96 en 97 zijn de gehanteerde waarderingmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van deze beleggingscategorie uiteengezet. Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze aanpak

Wij maken gebruik van de beheersmaatregelen die zijn ingericht bij de vermogensbeheerder en die onderdeel zijn van de ISAE 3402 type II-rapportage (waarbij een goedkeurend assurancerapport van de accountant is afgegeven). Deze relevante beheersmaatregelen zijn gericht op de aanstelling van betrouwbare fondsmanagers enerzijds en de betrouwbare aanlevering van, en toereikende evaluatie op, periodieke performancecijfers anderzijds. Daarnaast hebben wij de aansluiting vastgesteld tussen de financiële administratie en actuele financiële rapportages van fondsmanagers, indien nodig gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum. Vervolgens hebben wij de waardering van beleggingen gebaseerd op afgeleide marktnoteringen en andere geschikte waarderingsmodellen en technieken onderzocht.

De waardering van beleggingen met betrekking tot vastrentende waarden en aandelen gebaseerd op afgeleide marktnoteringen, hebben wij getoetst aan de hand van recente, door een andere onafhankelijke accountant gecontroleerde jaarrekeningen. Wij hebben hierbij onder meer aandacht besteed aan consistentie met de waarderingsgrondslagen van de Kring ten opzichte van die van het beleggingsfonds alsmede de strekking van de verklaring van de andere onafhankelijke accountant. Bovendien hebben wij ook de monitoring van de

Stichting op recente financiële informatie van de beleggingen na balansdatum in onze werkzaamheden betrokken.

Tot aan de datum van onze controleverklaring hebben wij voor EUR 21 miljoen (11%) van de niet-beursgenoteerde beleggingscategorieën de waardering niet kunnen toetsen aan door een accountant gecontroleerde jaarrekeningen voorzien van een goedkeurende controleverklaring.

Wanneer niet tijdig een jaarrekening die is voorzien van een goedkeurende controleverklaring beschikbaar is, hebben wij de betrouwbaarheid van de marktwaardering zoals door de fondsmanager is afgegeven, vastgesteld door de inschatting van deze fondsmanagers uit voorgaande jaren te toetsen aan de hand van de later in het jaar beschikbaar gekomen gecontroleerde jaarrekeningen. In aanvulling hierop hebben we diverse gesprekken gevoerd met betrokken frontoffice-medewerkers van de Stichting/vermogensbeheerder, waarbij wij significante gebeurtenissen na balansdatum, mogelijke risico's en andere relevante aspecten die van invloed zijn op de waardering van deze fondsen hebben besproken en getoetst aan brondocumentatie.

De waardering van beleggingen met betrekking tot derivaten gebaseerd op afgeleide marktnoteringen hebben wij onderzocht met gebruikmaking van een eigen waarderingsspecialist. Wij hebben ook de monitoring van de uitvoeringsorganisatie op recente financiële informatie verkregen na balansdatum van de waarde van beleggingen op balansdatum betrokken. Onze waarderingsspecialist heeft de gehanteerde waarderingen vergeleken met zelfstandig bepaalde waarderingen op basis van zelfstandig verkregen in de markt waarneembare prijzen.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderinggrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Wij hebben eveneens geconstateerd dat de toelichtingen op de beleggingen adequaat zijn.

Wij vinden de waardering van de beleggingen evenwichtig bepaald.

De waardering van de technische voorzieningen van Kring Forward

Omschrijving

De technische voorzieningen vormen een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De waardering van de technische voorzieningen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de markttrente (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank).

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuarieel deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad, vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt in onze controle.

De Raad van Bestuur heeft in de toelichting op pagina 98 en 99 de waarderinggrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen. Op pagina 110 (risicoparagraaf) is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet.

Het evalueren van de waarderinggrondslagen en het vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaris over de te volgen aanpak, de attentiepunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door de Raad van Bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door de Raad van Bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het resultaat in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen evenwichtig bepaald en de toelichting toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het voorwoord;
- het bestuursverslag;
- de kerncijfers;
- strategische benchmarkbeschrijving;
- de overige gegevens;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie zoals vereist door Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de Raad van Bestuur voor de jaarrekening

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is de Raad van Bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de Raad van Bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsels moet de Raad van Bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de Raad van Bestuur het voornemen heeft om de

Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De Raad van Bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de Raad van Bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige

gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de Raad van Bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met de Raad van Bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Utrecht, 21 juni 2019

KPMG Accountants N.V.

S. Van Oostenbrugge RA

Verlag Intern Toezicht

Bij Unilever APF is het intern toezicht in handen van niet-uitvoerend bestuurders (NUB's). Volgens de wet houden de NUB's toezicht op adequate risicobeheersing, evenwichtige belangenafweging en op het beleid en de uitvoering daarvan binnen Unilever APF en de kringen Progress en Forward.

Onze algehele opinie

Naar aanleiding van een herijking van de strategie heeft Unilever APF in 2018 verdere stappen gezet op het pad van een flexibele en toekomstbestendige uitvoering. Er is op een zorgvuldige manier te werk gegaan, met oog voor kosten en hoogwaardige serviceverlening. Belangrijk is dat investeringen in het risicomanagement hebben geleid tot kwaliteitsverbeteringen. Wij constateren dat de Raad van Bestuur in discussies en besluitvorming alle belangen evenwichtig afweegt.

Onze bevindingen

Opvolging aanbevelingen 2017

Over 2017 hebben wij de volgende aanbevelingen gedaan. Wij geven schuingedrukt weer hoe ze zijn opgevolgd.

- Vaststellen van de langetermijndoelstellingen van het fonds in het kader van de herijking van de strategie.
- In lijn met deze (langetermijn-)doelstellingen van het fonds opnieuw definiëren van concrete KPI's (meetpunten voor de prestaties) op diverse beleidsterreinen en zorgdragen voor adequate rapportage.

Er zijn langetermijndoelstellingen vastgesteld, die vertaald zijn naar een nieuwe vorm van het jaarplan van de Raad van Bestuur. Regelmatige rapportages zorgen ervoor dat de prestaties nauwlettend worden gevolgd.

- Keuzes maken hoe de uitvoeringsorganisatie flexibeler en efficiënter te maken en dit met prioriteit implementeren.
Na een onderzoek op dit gebied in 2017, is in 2018 begonnen met het uitvoeren van de belangrijkste uitkomsten.
- Verder uitrollen van het risicomanagement binnen het fonds en in de uitbestedingsketen, met zichtbaarheid van de 3-lines-of-defence.
Het risicomanagement is nadrukkelijker verankerd in alle onderdelen van de organisatie. Hoe Unilever APF omgaat met het managen van uitbestedingen is scherper vastgelegd. De zichtbaarheid van tweedelijns risicomanagement in de APF-organisatie en beter zicht op de volledige uitbestedingsketen krijgen verdere aandacht.
- Naast implementatie van de vervolgstappen van informatietechnologie (IT) ook meer aandacht voor de geïntegreerde bijdrage die IT kan leveren aan de strategie van Unilever APF.
Het meer en beter inzetten van beschikbare IT-middelen heeft zijn weg gevonden in projecten. Er worden belangrijke stappen gezet bij het invoeren van meer geautomatiseerde processen bij de pensioenadministratie en digitalisering (kernonderdeel van het nieuwe communicatiebeleid, voorzien voor 2019 en 2020).

Code Pensioenfonds

Norm 47 van de nieuwe Code Pensioenfonds vraagt dat wij rapporteren over de wijze waarop de Code binnen het pensioenfonds wordt nageleefd en toegepast. Dat doen wij, mede op basis van onze bevindingen over 2018, aan de hand van acht thema's uit de Code.

Thema 1: Vertrouwen waarmaken

Zij die voor het pensioenfonds verantwoorde-lijkheid dragen maken het in hen gestelde vertrouwen waar. Dat blijkt vooral uit adequaat bestuur, verantwoord beleggingsbeleid en zorgvuldig risicomanagement.

Ondanks uitdagende omstandigheden (rente-stand en beursdalingen), heeft Unilever APF indexaties kunnen uitvoeren en hebben de beide kringen nog steeds een goede dekkingsgraad.

De taakverdeling tussen uitvoerend en niet-uitvoerend bestuurders werkt in de praktijk goed en draagt bij aan een efficiënte bedrijfsvoering. In 2018 zijn gebeurtenissen met een strategische impact op Unilever APF (verkoop 'Oss' en BSC) adequaat afgehandeld.

Maatschappelijk verantwoord beleggen wordt gezien als een belangrijk principe dat ook in het financiële belang van het fonds en de deelnemers is. Op dit gebied zijn verdere stappen gezet. Het pensioenfonds streeft naar een goede positie op dat gebied en dat dit lukt, wordt bevestigd door goede scores in onderzoeken. Het fonds is lid geworden van VBDO (Vereniging van Beleggers voor Duur-zame Ontwikkeling). Het vergroten van transparantie rondom maatschappelijk verantwoord beleggen zal zijn beslag vinden in 2019.

Het risicomanagement heeft meer body gekregen. De taken en verantwoordelijkheden binnen het 3-lines-of-defence model zijn verduidelijkt. De risicobeheersing is beter aantoonbaar door verbeterde processen en meer adequate rapportages. Dit is een voortdurend ontwikkelproces.

IT heeft een eigen positie gekregen binnen het integraal risicobeheersingsbeleid en er is een IT-manager aangetrokken die zich voor een deel van zijn tijd richt op het managen van het IT-risico.

Thema 2: Verantwoordelijkheid nemen

Het bestuur neemt zijn verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de pensioenregeling.

De grip op processen die Unilever APF uitbesteedt, is verder vergroot (onder meer) door gericht aandacht te geven aan rapportages over de bedrijfsvoering van partijen die werkzaamheden uitvoeren voor het fonds en de verbeterpunten die daaruit voortkomen. Met name binnen Uninvest zijn belangrijke stappen gezet op het gebied van functiescheiding en risicobeheersing. Een aandachtspunt is het zicht op onderuitbesteding nog verder te vergroten.

In 2018 is een Asset Liability Management studie uitgevoerd voor beide kringen. Met behulp daarvan zijn nieuwe driejaars strategische beleggingsplannen gemaakt. Het beleggingsbeleid is bij beide kringen op onderdelen aangescherpt. De studie leverde geen aanleiding tot grootschalige aanpassingen.

De organisatie toekomstbestendiger maken, dus flexibeler en efficiënter, gaat samen met veranderingen in de manier van werken. Uit navraag blijkt dat medewerkers van de uitvoeringsorganisatie worden meegenomen in dit proces en dat zij zich betrokken voelen bij projecten waar zij aan meewerken. Aandacht hiervoor is en blijft ook de komende jaren van groot belang (ook in het kader van opleidingen).

Thema 3: Integer handelen

Het bestuur bevordert een cultuur van integriteit en compliance.

Unilever APF werkt met een gedragscode, heeft insiders aangewezen, kent regelingen voor het afhandelen van incidenten, vraagt periodiek proactief naar mogelijke integriteitsissues en werkt voortdurend aan het blijvend voorkomen van (de schijn van) belangenverstremming. De onafhankelijk opererende compliance officer heeft in 2018 geen issues geconstateerd.

Thema 4: Kwaliteit nastreven

Het fonds stelt hoge kwaliteitseisen, voert daar beleid op en is een 'lerende organisatie'.

Diverse onderdelen van het fonds hebben weer een zelfevaluatie gehouden. Dat heeft opnieuw geleid tot verbeteringen. Zo is de werkwijze van

de beleggingsadviescommissie veranderd en zijn diverse rapportages naar ons tegen het licht gehouden en verbeterd.

Zoals wij hierna ook bij thema 5 (zorgvuldig benoemen) aangeven, is er een aantal wijzigingen in de Raad van Bestuur geweest. Het opleiden van nieuwe bestuurders naar het benodigde geschiktheidsniveau verloopt goed. Daarnaast hebben veel bestuurders zich doorontwikkeld naar deskundigheidsniveau B of hun kennis daar uitgebreid. Daarbij helpen de bestuurlijke educatie- en themasessies. Nieuwe leden van de verantwoordingsorganen worden goed opgeleid voor hun rol.

In 2018 is een nieuwe communicatiestrategie uitgewerkt, die in de komende jaren de communicatie naar een nog hoger niveau gaat tillen. Digitalisering speelt daarbij een grote rol.

Thema 5: Zorgvuldig benoemen

Het fonds handelt zorgvuldig bij (her)benoeming en ontslag en zorgt voor geschiktheid, complementariteit en diversiteit in de samenstelling van de organen van het fonds.

Het fonds is bij wijzigingen in de Raad van Bestuur in staat gebleken deskundige en gemotiveerde nieuwe bestuurders te vinden. Daarbij is de continuïteit en diversiteit gewaarborgd.

In 2018 zijn nieuwe leden van de verantwoordingsorganen gekozen. Bij de werving en voorbereiding is goed samengewerkt tussen Raad van Bestuur, de verantwoordingsorganen en de uitvoeringsorganisatie. Dat heeft ertoe geleid dat de verantwoordingsorganen in nieuwe samenstelling vanaf 1 januari 2019 aan de slag konden.

Thema 6: Gepast belonen

Het fonds voert een verantwoord en beheerst beloningsbeleid, gericht op kwaliteit, continuïteit en consistentie.

Unilever APF heeft zijn beloningsbeleid op punten aangepast. Vanaf 2019 hebben

uitvoerende bestuurders niet langer een deel variabel salaris (voor NUB's is en was dat niet aan de orde). Daarnaast is het beloningsbeleid bij de verantwoordingsorganen en NUB's met een gewijzigd takenpakket meer in lijn gebracht met wat gebruikelijk is in de sector en/of de daarvoor benodigde tijd. In alle gevallen hebben de verantwoordingsorganen positief geadviseerd.

Thema 7: Toezicht houden en inspraak waarborgen

Het fonds waarborgt intern toezicht op de kwaliteit en integriteit van de bedrijfsvoering.

Bij bestuurswijzigingen en zelfevaluaties is een aantal maal gesignaleerd dat het noodzakelijk blijft voortdurend te werken aan goed en efficiënt toezicht. Intern toezicht ontwikkelt zich kwalitatief door met verbeterde rapportages en meer nadruk op langetermijndoelstellingen. De in samenspraak met de NUB's geïntroduceerde nieuwe vorm van het jaarplan is daar een voorbeeld van. Ook de auditcommissie speelt een rol bij de bewaking van de kwaliteit en integriteit van de bedrijfsvoering.

De nieuwe verantwoordingsorganen zullen, conform de Code Pensioenfonds, ook hun eigen zelfevaluatie gaan plannen.

Thema 8: Transparantie bevorderen

Het fonds streeft openheid na, communiceert over missie, strategie en risico's en legt verantwoording af over gevoerd beleid.

Het fonds communiceert transparant in het jaarverslag (zoals over kosten, beleggingen en gevoerd beleid) en in de nieuwsbrieven en berichten voor de belanghebbenden. Ook in het nieuwe communicatiebeleidsplan is aandacht voor transparantiebevordering.

Wij stellen vast dat de Code Pensioenfonds over 2018 is nageleefd en toegepast. Het verantwoordingsorgaan van kring Progress bevat vanaf 2019 helaas geen leden jonger dan 40 jaar. Er is hard geprobeerd een passende kandidaat te vinden, maar zonder resultaat. Een groot deel van de verklaring hiervoor is dat kring Progress een gesloten kring is waar sinds 1 april 2015

geen nieuwe actieve deelnemers instromen. Daardoor neemt de gemiddelde leeftijd van het deelnemersbestand toe.

Aanbevelingen

Wij doen de volgende aanbevelingen:

1. De resultaten van wijzigingen om tot een toekomstgerichte, flexibele organisatie te komen die veranderingen aan kan, liggen deels in de toekomst. De Raad van Bestuur dient tijdens dit project nauwkeurig te monitoren of de doelen volledig en op tijd behaald worden.
2. Samenhangend met het voorgaande bevelen wij aan training van projectmatig werken en projectmanagement aan te bieden aan het management en personeel om die vaardigheden vast te leggen binnen de organisatie.
3. De tweedelijns risicofunctie dient zich, na een periode van het vergroten van bewustwording en eigenaarschap van risicobeheersing bij de eerste lijn, in 2019 meer te richten op werkzaamheden in die tweede lijn (monitoring en toezicht houden).
4. Denken in scenario's opent de weg om beter voorbereid te zijn op externe ontwikkelingen. Na de sterke focus met name op governance, moet de Raad van Bestuur meer tijd besteden aan het kijken naar buiten. Daarbij dient het beschermen van de waarde van de pensioenen en de kwaliteit van dienstverlening centraal te staan.
5. De praktische invulling van modernisering van de communicatie dient tijdens het lopende veranderingsproject in 2019 duidelijke voortgang te boeken. Na de afronding van het project in 2020 moet dat direct ingezet kunnen worden. Dit dient te worden bewaakt.

Dankwoord

Als NUB's willen wij onze waardering uitspreken voor de grote en professionele inzet van de uitvoerend bestuurders en medewerkers van het fonds. In het bijzonder gaat onze dank uit naar de medewerkers van de pensioenafdeling die

bezig zijn om het fonds verder voor te bereiden op de toekomst.

Daarnaast willen wij het verantwoordingsorgaan van beide kringen (in de samenstelling van vóór en na 1 januari 2019) bedanken voor de samenwerking en de open sfeer waarin onze gesprekken plaatsvinden. Een speciaal dankwoord is ook op zijn plaats voor Ruud Hommes die eind 2018 afscheid nam als onafhankelijk voorzitter en niet-uitvoerend bestuurder.

Rotterdam, 21 juni 2019

Frans Prins
Gavin van Boekel
Reinout van Gelder
Herwin Post
Gerard Roest
Theo Rutten
Kristian Vleugels
Martine Zeegers
Rob Zoon

Zo werkt intern toezicht

NUB's hebben met hun toezicht als doel bij te dragen aan het effectief functioneren van het pensioenfonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering. Voor de bespreking en inrichting van hun specifieke taak zijn de NUB's in 2018 vier keer onderling bij elkaar geweest. In april 2018 hebben zij hun functioneren geëvalueerd en actiepunten voor zichzelf vastgesteld.

NUB's hebben als werkwijze het verdelen het toezicht op de diverse beleidsterreinen onder elkaar. Voor hun toezichtstaak werken zij (onder andere) met informatie van de Raad van Bestuur, bestuurscommissies, risk controller en de uitvoeringsorganisatie.

Verslag Verantwoordingsorganen

Oordeel Verantwoordingsorgaan Kring Progress

De Raad van Bestuur dient verantwoording af te leggen aan het Verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd alsmede over de naleving van de principes voor goed pensioenfondsbestuur. Het Verantwoordingsorgaan heeft de taak om hier een oordeel over te geven.

Het Verantwoordingsorgaan kring Progress heeft in het kader van zijn taakuitoefening kennisgenomen van het jaarverslag over 2018 en van diverse documenten over het jaar 2018, waaronder het verslag intern toezicht 2018. De ontvangen documenten en de werkzaamheden van de bestuurscommissies zijn op verzoek toegelicht door het bestuur en geven in het algemeen een goed beeld van het gevoerde beleid in 2018. Het Verantwoordingsorgaan spreekt haar waardering uit over het beleid van Unilever APF en de uitvoering daarvan en is van mening dat het beleid en beheer passend is bij de risicohouding en het gehanteerde ambitieniveau. Tevens geeft het bestuur op een adequate manier invulling aan de risico-beheersing binnen het fonds.

In 2018 verliep de samenwerking met het bestuur wederom goed. Er is sprake van een open dialoog, en er wordt tijd gemaakt om het

Verantwoordingsorgaan te informeren en mondelinge toelichtingen te verstrekken. Het Verantwoordingsorgaan ontvangt tijdig alle benodigde informatie om zijn taak goed uit te kunnen voeren en wordt door het bestuur gestimuleerd om kritisch te zijn. Ook de themasessies die door het APF voor het VO worden georganiseerd worden zeer op prijs gesteld.

Gezien de inhoud van de verstrekte informatie en documenten is het Verantwoordingsorgaan van oordeel dat de Raad van Bestuur in 2018 de aan haar toebedeelde taken naar behoren heeft uitgevoerd en daarbij een evenwichtig beleid heeft gevoerd, waarbij de belangen van alle stakeholders evenwichtig zijn meegewogen. Het Verantwoordingsorgaan is voorts van oordeel dat de Raad van Bestuur de principes voor goed pensioenfondsbestuur correct naleeft.

Het Verantwoordingsorgaan wil tevens zijn waardering uitspreken naar de Raad van Bestuur en de medewerkers van Unilever APF voor de ondersteuning van het Verantwoordingsorgaan met effectieve bijscholingscursussen en regelmatige informatiebijeenkomsten, naast de formele vergaderingen.

Reactie Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur dankt de leden van het Verantwoordingsorgaan van kring Progress voor hun oordeel over 2018. De Raad van Bestuur onderschrijft de inhoudelijke opmerkingen van het VO. Daarnaast stelt ook de Raad van Bestuur vast dat de samenwerking goed verloopt en is het van mening dat een goed geïnformeerd en kritisch verantwoordingsorgaan een groot goed is. Wij zien uit naar het verder uitbouwen van onze goede relatie en onze inhoudelijke samenwerking in de komende jaren.

Oordeel Verantwoordingsorgaan Kring Forward

De Raad van Bestuur dient verantwoording af te leggen aan het Verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd alsmede over de naleving van de principes voor goed pensioenfondsbestuur. Het Verantwoordingsorgaan heeft de taak om hier een oordeel over te geven.

Het Verantwoordingsorgaan kring Forward heeft het jaarverslag en het verslag intern toezicht 2018 uitvoerig bestudeerd en heeft daarover in een aparte vergadering een dialoog gevoerd met de niet-uitvoerend bestuurders. De in het verslag intern toezicht genoemde bevindingen kan het Verantwoordingsorgaan onderschrijven. De werkzaamheden voor een flexibele en toekomstbestendige uitvoering gebeurt naar mening van het Verantwoordingsorgaan op een zorgvuldige manier met oog voor kosten en hoogwaardige serviceverlening.

Het Verantwoordingsorgaan is van oordeel dat het bestuur op een evenwichtige en adequate wijze zijn beleid heeft uitgevoerd en op basis van argumenten de juiste besluiten heeft genomen ten behoeve van de beleidsvorming. Het bestuur heeft de belangen van alle belanghebbenden (actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden)

daarbij in voldoende mate en op evenwichtige wijze in aanmerking genomen. Het Verantwoordingsorgaan is voorts van oordeel dat de Raad van Bestuur de principes voor goed pensioenfondsbestuur correct naleeft.

Het Verantwoordingsorgaan waardeert de prettige en transparante samenwerking met het bestuur en de medewerkers van de uitvoeringsorganisatie in het afgelopen jaar. Naast de reguliere vergaderingen worden regelmatig informatiesessies en bijscholingstrainingen georganiseerd.

Reactie Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur dankt de leden van het Verantwoordingsorgaan van kring Forward voor hun oordeel over 2018. De Raad van Bestuur onderschrijft de inhoudelijke opmerkingen van het VO. Daarnaast deelt het de opvatting dat de waarde van een prettige en transparante samenwerking met alle partijen groot is. Wij streven ernaar om dit verder uit te diepen in onze reguliere vergaderingen en in onze gezamenlijke themasessies in de komende periode.

Bijlagen

Bijlage 1 Personalialia per 31 december 2018

Raad van Bestuur

Uitvoerend bestuurders

Rob Kragten
Jeannelle Kooman
vacature

Niet-uitvoerend bestuurders

Ruud Hommes (voorzitter)
Gavin van Boekel
Reinout van Gelder
Herwin Post
Gerard Roest
Theo Rutten
Kristian Vleugels
Martine Zeegers
Rob Zoon

Bestuurssecretaris

Alain de Jager
Danielle Verburg

Algemene procuratiehouders

Job Kerkhof (algemeen secretaris)

Beleggingsadviescommissie

Jeannelle Kooman
Gavin van Boekel
Kristian Vleugels
Willem Boeschoten (extern)
Justus van Halewijn (extern)
Philip Sasse (extern)

Auditcommissie

Herwin Post
Gerard Roest
Rob Zoon

HR-commissie

Reinout van Gelder
Theo Rutten
Martine Zeegers

Compliance Officer

Alain de Jager

Actuaris

Edmond Halley

Accountant

KPMG Accountants N.V.

Verantwoordingsorgaan Progress

Ryanne Besselink (U)
Elly Christ (G)
Mieke Claushuis (G)
Laurens Gloudemans (W)
Gerard Grosfeld (W)
Jan Heemskerk (G)
Jitte de Jong (G)
Chris Nagtegaal (W)
Hans Nieuwenhuis (G)
Nico Overbeeke (G)
Dick Toet (G)
Gerard Tuinenburg (W)
Bas Verberg (U)
Peter van de Watering (G)

Verantwoordingsorgaan Forward

Ryanne Besselink (U)
Marco Dekker (W)
Jolanda Mathot (W)
Corrinne van Velden (W)
Bas Verberg (U)
vacature (W)

(G) = Gepensioneerdenleden

(U) = Unilever

(W) = Werknemersleden

Bijlage 2 Hoofdpijnen pensioenregeling 2018 Forward

Vanaf 1 april 2015 bouwen medewerkers van Unilever pensioen op bij Forward. Dat gebeurt in een collectieve beschikbare premieregeling (afgekort CDC-regeling, naar Engelse benaming). Kenmerkend hiervoor is dat het pensioenfonds een vastgestelde premie ontvangt die onder normale omstandigheden genoeg is voor de opbouw van het pensioen waarop gemikt wordt. De hoogte van de premie wordt jaarlijks bepaald volgens een vaste rekenmethode. In slechte tijden kan er niet worden aangeklopt bij de werkgever voor extra geld. Dat betekent dat de financiële risico's van de regeling volledig bij het collectief van deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden liggen. Mogelijke maatregelen zijn het verlagen van de pensioenopbouw of, in het uiterste geval, het verlagen van de opgebouwde pensioenen. Ook is de indexatie afhankelijk van de financiële positie van Forward.

Medewerkers betalen in 2018 een premie van 3% over de pensioengrondslag (het all-in jaarsalaris minus een franchise van € 13.344, stand van 1 januari 2018). Daarvoor zijn ze verzekerd van een ouderdomspensioen, partnerpensioen, wezenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen.

Ouderdomspensioen

Doel van de regeling is dat de deelnemer jaarlijks 1,875% van de pensioengrondslag in dat jaar opbouwt. Die opbouw is gebaseerd op een pensioenleeftijd van 68 jaar.

Partner- en wezenpensioen

Ieder jaar bouwt de deelnemer ook een partnerpensioen op. Dat bedraagt 70% van het ouderdomspensioen. Als een deelnemer overlijdt tijdens het dienstverband bij Unilever is er voor zijn of haar partner een levenslange uitkering van 70% dat uitgaat van het

partnerpensioen dat bereikt zou zijn als hij of zij was blijven leven en werken tot de pensioendatum. De hoogte van het wezenpensioen (voor kinderen tot 21 jaar) is 20% van het partnerpensioen. Forward biedt ook een aanvullende Anw-gatverzekering aan waarmee deelnemers op vrijwillige basis extra zekerheid voor hun gezin kunnen regelen.

Arbeidsongeschiktheid

Bij arbeidsongeschiktheid gaat de pensioenopbouw bij Forward geheel of gedeeltelijk (afhankelijk van het wel of niet beëindigen van het dienstverband) door. Er is bij Forward ook voorzien in een verzekering die zorgt voor een aanvulling op de WIA-uitkering voor het geval het salaris uitkomt boven de WIA-grens (in 2018 € 56.553 per jaar).

Keuzes bij pensionering

De standaard pensioenleeftijd bij Forward is 68 jaar of de eerdere leeftijd waarop de AOW in gaat. Maar deelnemers kunnen ook eerder met pensioen. De uitkering valt dan vanzelfsprekend lager uit. Daarbij kan door inlevering van ouderdomspensioen een overbruggingspensioen tot de AOW-leeftijd worden ingekocht. Ook kan de deelnemer er bij pensionering voor kiezen de verhouding tussen het ouderdomspensioen en het partnerpensioen te wijzigen. En er is de mogelijkheid eerst een periode meer pensioen te ontvangen en daarna minder. Andersom kan ook.

Indexatie

De indexatie van de pensioenen is voorwaardelijk: de pensioenen kunnen alleen verhoogd worden als de financiële positie van Forward dat volgens de wettelijke regels én naar het oordeel van het bestuur toelaat. Het pensioenfonds probeert de pensioenen van de deelnemers en de arbeidsongeschiktheidspensioenen jaarlijks te verhogen met het percentage van de cao-loonstijgingen bij Unilever. Voor pensioengerechtigden en ex-deelnemers die niet meer bij Unilever werken proberen we de pensioenen te laten meestijgen met de prijsstijgingen in Nederland (de afgeleide Consumentenprijsindex van het CBS).

Colofon

Een uitgave van
Stichting Algemeen Pensioenfonds Unilever Nederland

Bezoekadres
Unilever deBrug
Nassaukade 5
3071 JL Rotterdam

Postadres
Postbus 2071
3000 CB Rotterdam

Telefoon: 010 4394937

E-mail: pensioen.infolijn@unilever.com
Internet: unileverpensioenfonds.nl

Tekst
A-vier Communicatie, Amsterdam